

DECEMBER 2000 JAARGANG 25 NUMMER 3-4

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

**DIT
NUMMER
BEVAT
SCHOKKENDE
BEELDEN**

COLOFON

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u de De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie

Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong, Niko Koffeman, Norman van Swelm, Harm Niesen.

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 36 06, Telefax (055) 360 43 36
E-mail: ga.ellenbroek@chello.nl

Fotoredactie

Rob Busser Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62, Telefax (0575) 54 61 43

Vormgeving

studio RB, Zutphen.

Druk

Tesink bv, Zutphen

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur

I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsenbergh, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss.

Adviseur

G. Udo

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen,

Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00,
E-mail: faunabescherming@wxs.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepad 6, 1244 PS Ankeveen, Telefoon (0294) 25 13 19

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

INHOUD

4 *Niko Koffeman*: Win de meamaximaculpa trofee

9 *A.J. Cnoop Koopmans*: Reeën zonder bejaging

12 *Harm Niesen*: Flora- en faunawet

13 *Harm Niesen*: Muskusratten

14 *Kik Zakee*: Schelpdiervisserij en zwaar geschut op de Wadden

18 *Harm Niesen*: 'Natuur' monumenten

19 *Harm Niesen*: Vogels in gevangenschap

20 *Mattheüs Blijenberg*: Wettelijk verbod op levende lokdieren mag niet uitblijven

21 *Arnold Cronert*: Vijf vreemde vogels

22 *Niko Koffeman*: Het grote Geert Groot Bruinderink interview

26 *Niko Koffeman*: Drijfjacht

28 *Niko Koffeman*: Teveel vossen? Nee, er zijn teveel jagers!

30 *Jachtgeweer blijft uitgangspunt bij grofwildbeheer*

32 *Gerard Ellenbroek*: Dassenleed in Zuid-Limburg
Over de vele bedreigingen die de dassen in Zuid-Limburg de laatste jaren te verduren krijgen.

38 *Pauline de Jong*: Schadebestrijding met of zonder geweer

41 *Pauline de Jong*: De wolf Boekbespreking.

42 *Gerard Ellenbroek*: Het genadeschot 8: De kwetsbare natuur op de eilanden

46 *Bob Hagen*: Ongekeurd wild komt gewoon op de markt

47 *De buit van vos(s)* Vaste rubriek.

48 *Pauline de Jong*: Vergunningen en bezwaarschriften
Overzicht van de bezwaarschriften die De Faunabescherming in de afgelopen twee jaar heeft ingediend.

58 *Norman van Swelm*: Mijmeringen over het eind van de ganzenjacht Wat is er in 25 jaar 'faunabescherming' bereikt?

62 *Pauline de Jong & Gerard Ellenbroek*: Ganzen in Zeeuws Vlaanderen

64 *Geurt Besselink*: Reeënfiep

Een feestelijk jubileum?

Voor u ligt de dikste Argus in onze 25-jarige geschiedenis! En niet zonder reden. Die reden is niet het feit dat wij dit jaar ons zilveren jubileum beleven. Want ondanks het feit dat dit een mijlpaal in ons bestaan is, is de vreugde ervan een wat wrange. Immers, bij de oprichting van onze stichting, toen nog Kritisch Faunabeheer, hadden we ons ten doel gesteld een einde te maken aan de plezierjacht. En wel zo snel mogelijk.

Toegegeven. Er is in die 25 jaar op het gebied van de jacht een heleboel gebeurd dat ons tot tevredenheid kan stemmen. De Flora- en faunawet, die tenminste in essentie de bescherming van in het wild levende dieren in ons land voorop stelt. De sterk toegenomen belangstelling voor natuurbescherming en de daarmee gepaard gaande afkeer van inmenging van de mens in natuurlijke processen. De natuur hoeft niet meer altijd en overal door de mens beheerd te worden. Dode bomen mogen weer in een bos blijven liggen en door natuurlijke processen worden afgebroken en opgeruimd. In de steden mogen weer plantjes tussen de stoeptegels groeien zonder te worden doodgespoten. Bermen met alleen maar kortgemaaid gras zijn vervangen door hoogopschietende, bonte kruiden. Parken krijgen weer een natuurlijker aanzien. Kortom: De natuur mag weer wat meer zichzelf zijn. Dit geldt ook voor de meest destructieve manier van ingrijpen die de mens sinds jaar en dag pleegt in de natuur: de jacht. Steeds meer mensen komen tot het besef dat jacht niets te maken heeft met natuurbehoud, laat staan met natuurbescherming. Steeds moeilijker wordt het voor de jagers om zich in allerlei bochten te wringen om hun hobby een enigszins zinvolle, maatschappelijke draai te geven. Steeds vaker moeten ze in het geniep hun pleziertjes beleven omdat ze bang zijn voor de afkeurende blikken van échte natuurliefhebbers.

Toch zijn we er nog niet. En dat brengt ons meteen tot de kern van deze dubbeldikke Argus. Er is nog veel te doen. Heel veel. De reeds genoemde Flora- en faunawet, die nog steeds niet echt van kracht is, blijkt zoveel mazen en blinde vlekken te kennen, dat vergunningen om toch op een diersoort te mogen jagen bijna als zoete broodjes over de provinciale toonbanken gaan. In deze Argus treft u daar veel voorbeelden van aan. De strijd om de bescherming van onze in het wild levende dieren is nog lang niet gestreden. Ook als de nieuwe Flora- en faunawet wél in zijn volle omvang van kracht wordt, lijken er te veel openingen over te blijven om van een, voor dieren en planten, goede wet te kunnen spreken. Helaas. En dat betekent, dat De Faunabescherming zichzelf nog niet overbodig heeft gemaakt. We hebben veel bereikt maar we moeten nog verder en hebben daarbij uw steun hard nodig. Ook in de komende jaren!

Tenslotte rest ons nog u, mede namens het bestuur van De Faunabescherming, prettige feestdagen en een heel voorspoedig 2001 toe te wensen.

Jeen Poeder, voorzitter

*Omslag: Vossenwelpjes
(foto: Geurt Besselink).
Zie pagina 28 en 29*

Win de MEA MAXIMA CULPA Trofee !

Dit jaar bestaat De Faunabescherming 25 jaar. Een kwart eeuw actie voor de belangen van in het wild levende dieren die aanzienlijke resultaten heeft opgeleverd. Zo kwam er een eind aan de beloning voor vossendoders, een eind aan het gebruik van levende lokganzen en werd de jacht op ganzen eindelijk verboden. Zo werd het aantal bejaagbare diersoorten van achtentwintig teruggebracht naar zes en kregen jagers het in maatschappelijke en politieke debatten steeds zwaarder te verduren. Er is duidelijk geen draagvlak meer in de samenleving voor het voor de lol doden van dieren.

Maar we zijn er nog lang niet. Nog steeds sterven elk jaar ruim twee miljoen dieren door kogels uit het jachtgeweer en bezwijken ook nog eens vele honderdduizenden dieren na lang lijden aan schotwonden. Nog steeds worden dieren bejaagd in de draag- en zoogtijd en nog steeds wordt er nauwelijks opgetreden tegen jagers en jachttopzichters die in strijd met de wet fazanten uitzetten of beschermde roofvogels doden.

En nog steeds doen hof en adel met overgave aan de barbaarse drijfjacht op wilde zwijnen die al verboden werd door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Provinciale landschappen en de gemeenten Epe, Nunspeet en Apeldoorn.

Met uw hulp willen we het Hof op andere gedachten brengen. In het kader van ons 25 jarig jubileum, als geschenk aan de in het wild levende dieren, schrijft De Faunabescherming een wedstrijd uit om het grote publiek te betrekken bij manieren om het Hof op andere gedachten te brengen.

Degene die naar het oordeel van een deskundige en onafhankelijke jury (met schrijfster Yvonne Keuls, cabaretier Ivo de Wijs, politiek tekenaar Len Munnik en oud-rechter mr. AJ. Cnoop Koopmans) de origineelste of meest verrassende danwel kansrijke suggestie heeft om de koninklijke familie op andere gedachten te brengen ten aanzien van de drijfjacht op wilde zwijnen, wint daarmee de **MEAMAXIMACULPA TROFEE** en een geldbedrag van fl. 10.000,- om zelf te behouden of (belastingvrij) te schenken aan een dierendoel naar keuze. Het geld voor deze prijs werd ons ter beschikking gesteld door een begunstiger die anoniem wenst te blijven en deze doelbestemming koppelde aan de gift.

Doe mee via internet of via de post

Laat ons weten op welke manier u denkt dat de koninklijke familie tot inkeer te brengen is voor wat betreft de drijfjacht op wilde zwijnen. In de tweede kamer tekent zich een meerderheid af tegen de drijfjacht, maar koningin Beatrix voert achter de schermen een zeer intensieve lobby om de drijfjacht - een niet te missen vorm van socializing naar haar mening - overeind te houden. Het wordt minstens zo spannend als de Amerikaanse verkiezingen, uw stem kan de doorslag geven. Kijk op www.meamaximaculpa.nl of op www.hofjacht.nl voor alle

informatie. Een unieke site met webpolls, mogelijkheden om uw zorgen direct te mailen naar de politiek, een webforum, achtergrondinformatie over de hofjacht en Online de inzendingen van andere deelnemers. Geen internet? Ook geen punt, stuur dan uw inzending per post naar ons toe: *Stichting De Faunabescherming, Meamaximaculpa trofee, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen.* De wedstrijd loopt tot twee weken vóór het kamerdebat over de drijfjacht op wilde zwijnen, de exacte datum daarvan is nu nog niet aan te geven. De uitslag van de jury is bindend, de prijswinnaar krijgt schriftelijk bericht en over de uitslag is geen correspondentie mogelijk. De prijsvraag wordt georganiseerd volgens bijgaand reglement. In gevallen waarin het reglement niet voorziet, is de beslissing van de jury doorslaggevend.

Ik denk dat de koninklijke familie ten aanzien van de drijfjacht het best als volgt op andere gedachten gebracht kan worden:.....

(Omschrijf je suggestie zo pakkend en origineel mogelijk en voorzie je suggestie van naam, straat en nummer, postcode en woonplaats en telefoon. Vermeld ook of je wel/geen bezwaar hebt tegen publicatie van je inzending op internet).

Prijsvraagreglement

Deze prijsvraag wordt gehouden ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan van Stichting De Faunabescherming. De naar het oordeel van de jury meest originele, kansrijke, pakkende of anderszins onderscheidende inzending wint de **MEAMAXIMACULPA TROFEE** plus een geldbedrag van fl. 10.000,-. De winnaar mag de geldprijs een geheel eigen bestemming geven, maar is in dat geval wel belastingplichtig. Schenkt de winnaar het geldbedrag weg aan een dierendoel naar keuze (en machtigt De Faunabescherming die schenking te verrichten), dan wordt het gewonnen bedrag daarmee belastingvrij. De winnaar verplicht zich medewerking te verlenen aan publicitaire uitingen rond de wedstrijd. De wedstrijd heeft een onbepaalde looptijd tot exact twee weken voorafgaand aan het kamerdebat over de drijfjacht op wilde zwijnen, of in geval de kamerbehandeling later dan twee weken tevoren bekend wordt zoveel later als billijk is naar het oordeel van de jury. De uitslag van de jury is bindend. De Faunabescherming behoudt zich het recht voor beledigende of anderszins onwelvoeglijke inzendingen van de website te verwijderen. De verwijderde inzendingen zullen wel aan de jury ter beoordeling worden aangeboden. Het staat de jury vrij eventueel twee winnaars aan te wijzen, in welk geval het prijzengeld gedeeld wordt. In gevallen waarin dit prijsvraagreglement niet voorziet, is de beslissing van de jury bindend. De jury beslist bij meerderheid van stemmen. Bij stakende stemmen is de stem van de voorzitter die de jury uit haar midden benoemt doorslaggevend.

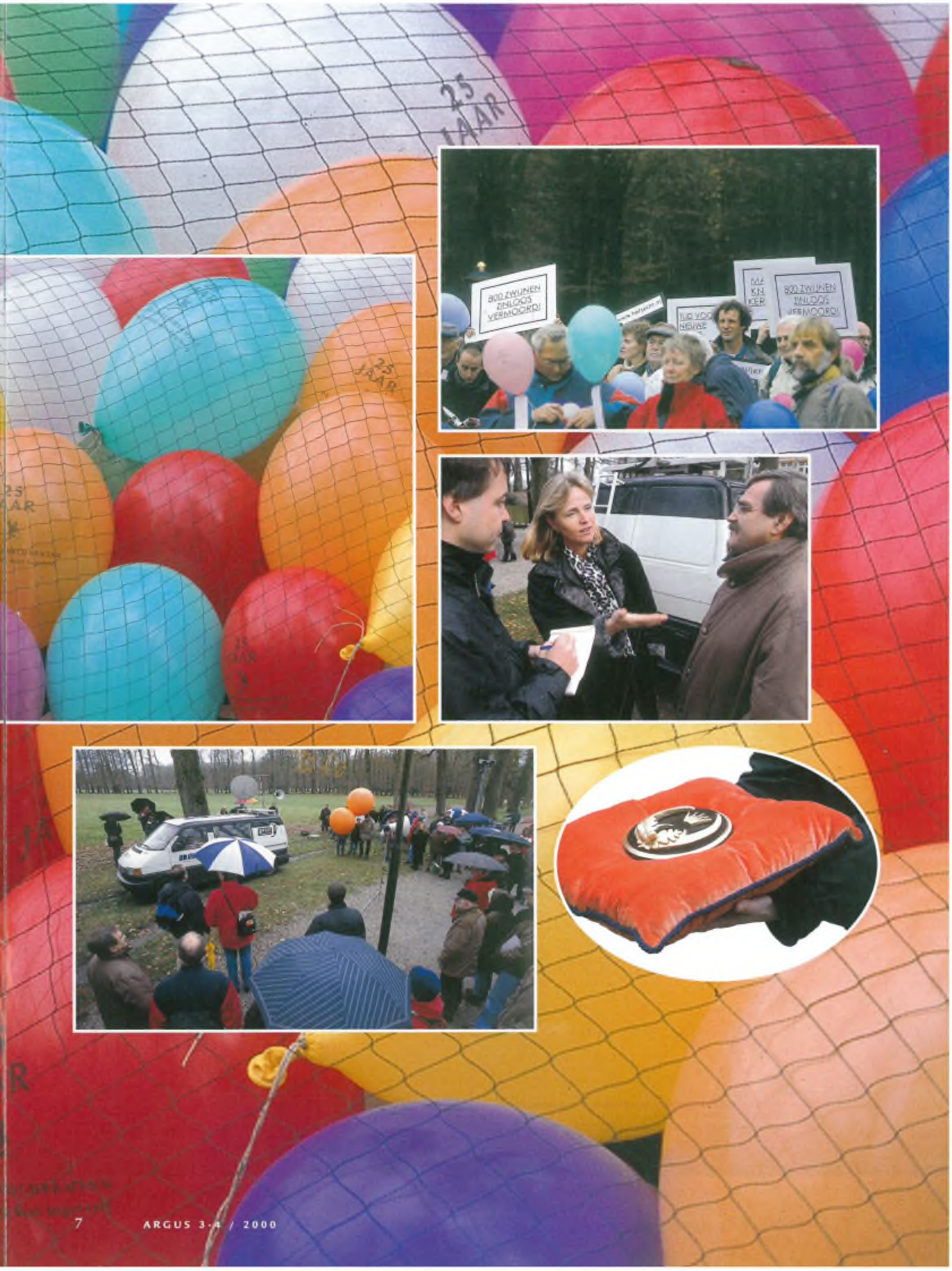

Foto's: Geurt Besselink

25
JAAR

Ree (foto: Geurt Besselink).

Reeën

In de Zandvoortse duinen

zonder bejaging

A.J. Cnoop Koopmans

In 1988 werd in de Amsterdamse Waterleiding Duinen (AWD) in het belang van de natuur en het terreinbeheer de jacht beëindigd. Met name aan het massaal voeren, uitzetten en schieten van fazanten door de lokale jachtcombinatie en aan het bestrijden van vossen kwam aldus een verheugend einde. Alleen op reeën en konijnen zou nog worden gejaagd.

In februari 1997 besloot de gemeenteraad van Amsterdam gedurende een periode van vijf jaar in de AWD ook niet meer op reeën te laten jagen. De directie van de AWD was het daarmee eens en had zelf zo'n proefperiode voorgesteld. Ook de wetenschappelijke Adviescommissie Natuurbeheer van de AWD had geen bezwaar. De wethouder nam het besluit over. Wel werd bepaald, dat in die vijf jaar intensief onderzoek zou worden gedaan naar de gevolgen van het gewijzigde beleid en wel op vier aspecten:

- de kwaliteit van het drinkwater;
- de verkeersveiligheid;
- de mogelijke schadeclaims van bollenkwekers uit de omgeving en
- het dierenwelzijn.

Voor dat onderzoek werd fl. 80.000,- per jaar extra gevoteerd uit de gemeentekas en er werd bepaald, dat bij optredende noodsituaties tussentijds alsnog kon worden ingegrepen. Na die vijf jaar komt de zaak opnieuw in discussie.

Geheel zonder slag of stoot kwam het besluit niet tot stand. Met name schriftelijk en mondeling verzet was er van de KNJV, de Vereniging Het Reewild, de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert, een firma van bollenkwekers en de Stichting Reeënonderzoek Nederland. Maar de Stichting Duinbehoud, de Dierenbescherming, de Faunabescherming (toen nog Kritisch Faunabeheer) en de Milieufederatie Noord-Holland waren vóór (zie Argus 1997/2).

De directie van de AWD ging meteen aan de slag. Onderzoekers werden ingezet, er werden onderzoeksafspraken gemaakt met onder andere de Landbouwwuniversiteit Wageningen en er werd een Klankbordgroep ingesteld bestaande uit vertegenwoordigers van diverse organisaties (zowel vóór- als tegenstanders), die zou worden geïnformeerd en geraadpleegd over het verloop van het onderzoek. Ook de voorlichting aan het publiek werd ter hand genomen, onder meer door teksten op de borden bij de ingangen en in

het voorlichtingskrantje. Meteen al in het voorjaar 1997 startte het nieuwe beleid: de reeënjacht bleef voor het eerst na jaren gesloten.

Gehouden dieren?

Bij de voorbereidende discussie was aangevoerd (onder andere door de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert en door de Stichting Reeënonderzoek Nederland) dat de AWD een geheel ingerasterd terrein van 2000 hectare omvat, zodat de daarin voorkomende grote zoogdieren 'gehouden dieren' zijn, die niet vallen onder de Jachtwet en de toekomstige Flora- en faunawet maar onder de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren, wat voor de terreinbeheerder zorgplicht meebrengt. Dat standpunt bleek onjuist. Wel staat er op de meeste plaatsen een stevig hek, dat de dieren de doorgang belet (met een hoogte van 1.80 meter aan de oostrand, grenzend aan de bollenvelden van Vogelenzang en De Zilk), maar er zijn enkele doorgangen. Ook via de zeereep en het strand kunnen de dieren het terrein in en uit. Bovendien is het hek op sommige plaatsen minder hoog: 1.20 meter langs de hele zuidrand (grenzend aan de Noordwijkse duinen van Staatsbosbeheer) en 1.30 tot 1.40 meter langs de noordrand (grenzend aan de Zandvoortselaan en de golfterreinen en villawijken van Bentvelt en Aerdenhout), zodat de dieren daar met enige moeite overheen kunnen springen. Dat laatste schijnt geregeld te gebeuren (aldus blijkt uit de onderzoeksrapportages) en dat geeft dan aanleiding tot verkeersgevaarlijke situaties. Hoe dan ook: de reeën in de AWD zijn geen gehouden dieren, maar gewone wilde fauna.

Damherten

Een complicerende factor vormt de traditionele aanwezigheid van een populatie damherten in het terrein. Deze leeft er al jaren, had een omvang van circa vijftientig dieren, nam toe noch af en is nooit bejaagd. In de jaren negentig is deze populatie onverwacht gaan

Het Sprenkelkanaal
Foto's: Harm Niesen

Jonge ree en (onder) damherten
in de AWD.

groeien, eerst tot honderd dieren en in de laatste jaren zelfs tot boven de tweehonderd. Voor deze diersoort ontstaat dezelfde pro-contra discussie als voor reeën: moet op zeker moment het aantal dieren kunstmatig door de terreinbeheerder worden beperkt of moet men de aantalsregulatie aan natuurlijke processen overlaten (kalversterfte, ouderdom, ziekte, teruglopende procreatie)? Er is aanzienlijk ander gedrag dan bij reeën: damherten leven in groepen in de open, parkachtige terreingedeelten, zijn meer dagdieren en zijn van nature minder schuw (mogelijk ook door het ontbreken van bejaging). Vermoedelijk is er voedselconcurrentie tussen de beide diersoorten. In de AWD zijn de damherten nimmer object van onderzoek geweest. Besloten werd daarom de damherten te betrekken in het onderzoek.

Onderzoekresultaten

Inmiddels is een aantal rapporten over het lopende onderzoek verschenen: rapportage over valwild en schade 1997, rapportage valwild en verkeersveiligheid 1998, jaaroverzicht 1998 en jaaroverzicht 1999. Daarin staan opmerkelijke dingen:

- de waterkwaliteit is onverminderd goed en er is geen verontreiniging geconstateerd;
- het aantal verkeersongevallen op de aangrenzende wegen (Zandvoortselaan en Vogelenzangseweg) is niet toegenomen: twintig aanrijdingen met reeën in 1997 en zes in 1998; tien met ree of damhert in 1999. Het is niet zeker, of al deze dieren uit de AWD komen. Ook in de omringende gebieden leven immers reeën;
- het aantal dood gevonden dieren binnen het raster schommelt (veertien reeën in 1997; drieëntwintig reeën en twee damherten in 1998; negentien reeën en twee damherten in 1999).

Het jaaroverzicht 1999 (geschreven door L. van Breukelen en C. F. Schoon) vermeldt op pagina 12: *'In 1999 zijn evenals in 1998 geen schadeclaims ontvangen. Er is geen toename merkbaar van het aantal publieksklachten over lijdend, stervend of dood wild binnen de AWD'*.

Uit de rapporten blijkt verder, dat het aantal waargenomen reeën, toen er nog jacht was, geleidelijk is toegenomen en (merkwaardigerwijs) na beëindiging van de jacht in 1997 is afgenomen. De voorjaarstellingen geven de volgende cijfers:

	Ree	Damhart
1997	599	117
1998	544	163
1999	462	278

Daarbij moet men bedenken, dat deze cijfers (zeker wat de reeën betreft) speculatief zijn en op schattingen berusten. Bij rondritten wordt slechts een deel van de dieren gezien en intensievere inspecties betreffen slechts een deel van het terrein. Ook de weersomstandigheden op de teldagen zijn van invloed. Zodoende kunnen de werkelijke aantallen reeën twee- tot driemaal zo hoog zijn als het aantal waargenomen en geschatte dieren. Men kan dan ook hoogstens spreken van minimum aantallen en van mogelijke veranderingen en tendensen in de omvang van de populatie. Wat betreft de schuwheid, zichtbaarheid en vluchtafstand zijn nog geen veranderingen waargenomen. Ook in de populatie-samenstelling kwam weinig verandering. Zowel bij reeën als damherten werden iets meer vrouwelijke dan mannelijke dieren geteld. Wel is er bij reeën een duidelijke verandering geconstateerd in de geit-kalf verhouding: er is een sterke afname van het aantal kalveren per geit na de winter. Men concludeert daaruit dat de kalversterfte toeneemt en vermoedelijk de hoofdoorzaak is van het stabiele of teruglopende aantal reeën.

Kritische opmerkingen

1 Zelfs als de reeënpopulatie zou toenemen, evenals de jaarlijkse sterfte, of het aantal sterk zou fluctueren, is dat geen reden om de jacht weer in te voeren. Er zijn diverse diersoorten die van jaar tot jaar sterk in aantal variëren en sterfte door natuurlijke oorzaken te zien geven (roerdomp, winterkoning, eekhoorn). Ook wilde zwijnen herstellen zich na decimering door een varkenspestepidemie. Het is (indien enigszins mogelijk) gewenst de omvang van de populatie te laten reguleren door natuurlijke processen en niet door menselijk ingrijpen. Al dat gereguleer door de mens is nergens voor nodig. Heb maar wat vertrouwen in de natuur.

2 Jaarlijks worden in de winter door de beheerders van de AWD twintig 'smaldieren' (jonge reegeiten) geschoten voor de bepaling van het beenmergvetgehalte en van het aantal foetussen in het moederlichaam. Faunabescherming heeft daar herhaaldelijk bezwaar tegen gemaakt, zowel schriftelijk als mondeling tijdens de drie gehouden bijeenkomsten van de Klankbordgroep. Het is in strijd met het besluit van de gemeente om de jacht te stoppen, het handhaaft de onrust in het terrein en de schuwheid van de dieren en het levert amper nuttige informatie. Aan het vet in het beenmerg meent men

conclusies te kunnen verbinden over de conditie van de dieren, maar dat is nogal speculatief. Want wat is 'een goede conditie' van een in het wild levende ree? Men kan in het veld ook wel zien of een ree er goed of slecht aan toe is. En het aantal foetussen zegt wel iets over de vruchtbaarheid van de jonge geiten (92% van de geschoten dieren bleek zwanger), maar zegt nog niets over het aantal kalfjes dat uiteindelijk geboren wordt en overleeft. Men kan ook in het veld zien of er in de zomer bij de geiten één of meer kalveren meelopen. Het doodschieten is een paardenmiddel, dat te veel betekenis hecht aan laboratoriumonderzoek en snijzaal.

3 Uit de onderzoeksresultaten valt te constateren, dat het nieuwe beleid tot dusver succesvol is geweest, in elk geval geen nadelige effecten heeft gehad (zoals sommigen voorspelden) en geen reden opleverde voor tussentijds ingrijpen. Inmiddels zijn drie van de vijf proefjaren verstreken. Dat tendeert in de richting van een advies aan de wethouder om het beleid definitief te maken en de proefperiode te beëindigen.

De instelling van de klankbordgroep door de AWD directie is een goed besluit geweest, maar de groep functioneert niet erg. Men beperkt zich tot geïnteresseerd luisteren. Discussie of uitwisseling van meningen vindt amper plaats. Toen wij in de laatste bijeenkomst op 25 februari jongstleden de kritische opmerkingen 2 en 3 namens Faunabescherming naar voren brachten, reageerde de voorzitter als door een adder gebeten en ging meteen in de verdediging. De andere aanwezigen, niet naar hun mening gevraagd, deden er het zwijgen toe. Het maakt allemaal niet de indruk, dat men veel prijs stelt op inhoudelijke opmerkingen, laat staan dat men daar iets mee doet. In elk geval komt er weinig respons uit de groep en van 'klank' is nog weinig sprake. Want een 'stil klankbord' is immers 'geen klankbord'.

Conclusie

Met het nieuwe reeënbeleid in de AWD gaat het de goede kant op. Te verwachten valt dat het beleid definitief wordt of wel dat de proefperiode wordt verlengd. Hopelijk vervalt dan niet het extra onderzoeksbudget, dat de gemeente de AWD toekende, want nergens nog is zo intensief en zo openhartig onderzoek verricht naar de effecten van menselijke terughoudendheid in de omgang met dieren.

Naschrift auteur

Inmiddels kreeg ik van de directie van de Amsterdamse Waterleiding Duinen nog de volgende recente cijfers:

- bij de voorjaarstelling 2000 werden 601 reeën en 326 damherten geteld;
- in 1997 en 1998 werden telkens één klacht, in 1999 drie klachten en in 2000 dertien klachten ontvangen wegens 'overlast' (wat voor overlast dat ook moge inhouden).

Ook ontving ik een interessant rapport, getiteld 'Het Nationaal Park Zuid-Kennemerland doorsneden', opgemaakt door de Stichting Duinbehoud, met suggesties voor verbindingroutes voor dieren tussen de AWD en het duingebied ten noorden daarvan, over de Zandvoortselaan (met verkeerstunnel, eoduct of natuurstrook met drempels en roosters in de autoweg), waardoor het leefgebied voor reeën, damherten en andere dieren aanzienlijk zou worden uitgebreid, tot IJmuiden aan toe. Dat zou mooi zijn!

FLORA- EN FAUNAWET

Langzaam, heel langzaam gaat het allemaal. Voor het gevoel waren we een jaar geleden net zo ver verwijderd van de invoering van de Flora en faunawet als nu. Maar dat moet verbeelding zijn. De ambtenaren van het ministerie van LNV hebben toch niet een jaar stil gezeten? Die paar Algemene Maatregelen van Bestuur zijn nu vast wel klaar. Even door het parlement laten goedkeuren en dan begint 2001 echt met de nieuwe wet. Of zijn we erg pessimistisch als we verwachten dat ook het begin van het volgende nieuwe jaar niet gehaald gaat worden? Het is dan inmiddels meer dan zes jaar geleden, dat de kamercommissie de belangrijkste principes van de wet vastlegde. Maar wat komt er straks nog terecht van al die lang geleden gemaakte afspraken. Kamerleden, ministers en ambtenaren zijn voor een groot deel vertrokken en anders kunnen ze gemakkelijk doen of ze zich hun toen gedane uitspraken niet zo goed meer herinneren. Nu al blijken veel zaken heel anders uit te gaan pakken dan Tweede Kamer en de minister toen uitdrukkelijk wilden. Het duidelijkst komt dat tot uiting bij het verlenen van vergunningen door de provincies. Al vaker hebben we gemeld hoe beroerd het daarmee nu is gesteld. Maar de toekomst belooft nauwelijks beter te worden. Natuurlijk, er is nu nog veel onduidelijkheid over wat de nieuwe Algemene Maatregelen van Bestuur precies zullen gaan inhouden, maar een groot aantal provincies heeft nog nauwelijks iets gedaan - of ze doen het wel heel erg in het geniep - om zich op hun nieuwe taak voor te bereiden. En wat we

uit overleg met sommige provincies wel weten, is niet echt opwekkend. Zeker, de provincies hebben nog steeds weinig ervaring en nog minder geld en de verantwoordelijke ambtenaren zijn niet zelden afkomstig uit de wereld van jagers en boeren. En dat Friesland niet van plan zal zijn om het rapen van kievitseieren vrijwillig af te schaffen is geen echte verrassing. Maar lang geleden is in de Tweede Kamer wél afgesproken, dat er op trekvogels en op ganzen niet meer geschoten zal worden. Ook niet met vergunning en als er sprake is van aanmerkelijke schade en alternatieve middelen helpen onvoldoende, dan wordt de schade vergoed door het Faunafonds. Of dat in de AMvB's duidelijk genoeg komt te staan weten we nog niet, maar de afspraak was helder genoeg. Toch zijn de provincies vast van plan het gebruik van het geweer in geval van bijvoorbeeld ganzenschade uitdrukkelijk toe te staan.

Nog gekker is de tweedeling die provincies van plan zijn te maken: de overwinterende ganzen moeten beschermd worden; voor overzomerende ganzen van dezelfde soort geldt dat privilege straks niet. Nog afgezien van het feit dat er volgens ons voor één soort ook maar één wettelijke regel kan gelden, is volkomen onduidelijk hoe in voor- en najaar uitgemaakt kan worden tot welke van beide groepen de ganzen gerekend zouden moeten worden. En wie controleert dat allemaal? Als een provincie een vergunning verleent, is zij ook verantwoordelijk voor het juiste gebruik daarvan. Maar ook wat dat betreft zijn de voortekenen ongunstig. De provincies zullen geld en mankracht te kort komen om te controleren wat er met de afgegeven vergunningen wordt gedaan. Ook met één van de belangrijkste nieuwigheden uit de wet wordt erg gemakkelijk omgesprongen. Als iemand een vergunning wil om op

een beschermde soort te schieten, moet hij eerst twee dingen bewijzen: ten eerste dat hij alles gedaan heeft om de schade op andere manieren te beperken en ten tweede dat schieten het enig overgebleven redmiddel is. Het ziet er bijvoorbeeld naar uit, dat er in elke provincie gemakkelijk vergunningen verleend zullen worden om 'schade' door vossen - aan alle mogelijke en onmogelijke zaken - te voorkomen. Tot nog toe hebben de vrijwel onbeperkte mogelijkheden om vossen te bestrijden niet kunnen verhinderen dat de soort zich over het hele land heeft verspreid. Straks zijn die mogelijkheden er veel minder. Als jacht nu al niet helpt, hoe stelt men zich dan voor dat straks wordt bewezen dat het wel helpt? Een echt bewijs zal dus wel niet geëist worden. Alles wijst er op dat men genoeg gaat nemen met 'ervaring' van 'deskundigen in het veld'. De rechter zal daar dan wel weer aan te pas moeten komen. Betrouwbaar onderzoek naar de effecten van bejaging bij de bestrijding van schade is er nauwelijks. We zijn heel benieuwd hoe die bewijslast in de praktijk gaat uitwerken.

Harm Niesen

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (foto: Mike Weston).

vangen nu ook nog zoden aan de dijk zette.... Zo'n twintig jaar geleden al noemde een belangrijke deskundige van het (toen nog) Rijksinstituut voor Natuurbeheer het vangen van muskusratten letterlijk dweilen met de kraan open. Met andere woorden: het vangen van muskusratten heeft niet of nauwelijks invloed op het totaal aantal aanwezige dieren. De claim van de vangers, dat zij de zaak zo goed in hand hebben, is dan ook nergens op gebaseerd. Opvallend is ook, dat de vangers altijd erg tevreden zijn over hun werk. In de ene provincie neemt het

*Muskusrat
(foto: Arnoud v.d. Berg).*

*Muskusrattenbestrijder
(foto: Alterra).*

MUSKUSRATTEN

De laatste tijd zijn in verscheidene provincies weer juichende berichten verschenen over het heilzame werk van onze vrienden, de muskusrattenbestrijders. Echte natuurmensen, die bijvoorbeeld in Noord-Holland van onschatbare waarde blijken te zijn. Maar er lijken heel langzaam toch mensen bij te komen, die er vraagtekens bij durven te zetten. Ze komen er alleen nog nauwelijks mee in de openbaarheid. Daarbij gaat het niet alleen om mensen met verstand van zoogdieren, maar ook om ambtenaren van provincies en waterschappen. In de politiek is het zo goed als een taboe om vraagtekens te zetten bij deze jaarlijkse verspilling van vele tientallen miljoenen gulden. Het gaat tenslotte om de bescherming van onze dijken en om de bestrijding van ratten, denkt men in die kringen en beide zaken zijn zo ongeveer heilig. In werkelijkheid is een muskusrat helemaal geen familie van de rat, eerder van de cavia. Zijn leefwijze is totaal anders en kan dus ook niet in verband worden gebracht met riolen en enge ziektes, zoals bij de echte ratten. Ook de bedreigingen die de dieren voor dijken zouden vormen, worden zwaar overdreven. Ondanks de honderdduizenden muskusratten die in ons land leven, is er nog nooit één werkelijk ernstig voorval geweest. Dat er een enkele keer een oever afkalft of een landbouwvoertuig of een koe wegzakt gebeurt ook wel door andere oorzaken en kan nooit opwegen tegen de gigantische bedragen die nu worden verspild aan de bestrijding van de muskusrat. Vergoeden van eventuele schade komt ongetwijfeld vele tientallen malen goedkoper uit. En als dat

aantal gevangen dieren nog steeds wat toe, wat dan als bewijs wordt aangevoerd om te laten zien dat men op de goede weg is bij het onder controle krijgen van de diersoort. Maar precies hetzelfde wordt gezegd in provincies waar men er steeds minder vangt. In Noord-Holland hebben twintig bestrijders vorig jaar 332 muskusratten gevangen, zestien muskusratten per man, zo ongeveer één per man per maand. Dure dieren dus, al gauw tienduizenden gulden per stuk! En inderdaad ze hebben tijd genoeg om van de natuur te genieten. Waarschijnlijk komen er in het verkeer aanmerkelijk meer muskusratten om. Vrijwel alle geschikte plaatsen in ons land zijn inmiddels door muskusratten bezet en het is niet te verwachten dat het aantal muskusratten nu nog sterk zal stijgen. Ook op de manier van vangen valt nog wel wat af te dingen. Al meer dan vijftientig jaar zijn het soort vallen en klemmen, waarmee wordt gewerkt, voor bijna alle andere diersoorten verboden. En niet voor niks. Ze zijn niet selectief genoeg en de dieren komen op een ellendige manier aan hun eind. Zelfs vossen en kraaien wil men dat sindsdien niet meer aandoen, maar voor ratten (en mollen) gelden kennelijk andere waarden. Wat er aan andere diersoorten in de vallen terecht komt weten alleen de vangers zelf precies, maar het is zeker dat regelmatig vissen, beschermde vogels als waterhoen en dodaars en ook zoogdieren het slachtoffer worden. Goed dat er geen otters meer zijn, want ook die zouden een flink risico lopen. Het is te hopen dat de provinciale politiek eens de moed zal hebben om op basis van feiten over de muskusrat beslissingen te nemen.

Harm Niesen

Schelpdier visserij *en zwaar geschut* *op de Wadden*

Rik Zakee

Vlieland

was vroeger in augustus een geliefd trefpunt van vogelliefhebbers. De aantallen wadvogels, die na een non-stopvlucht van duizenden kilometers naar de Waddenzee kwamen om voedsel bij te tanken, bereikten in die maand een hoogtepunt.

Vlieland, en dan vooral het dijkje langs de Kroonspolders, was zo in trek bij vogelaars omdat daar de getijdentrek van heel dichtbij kon worden gevolgd: de vogels die bij laag water met duizenden tegelijk het wad op

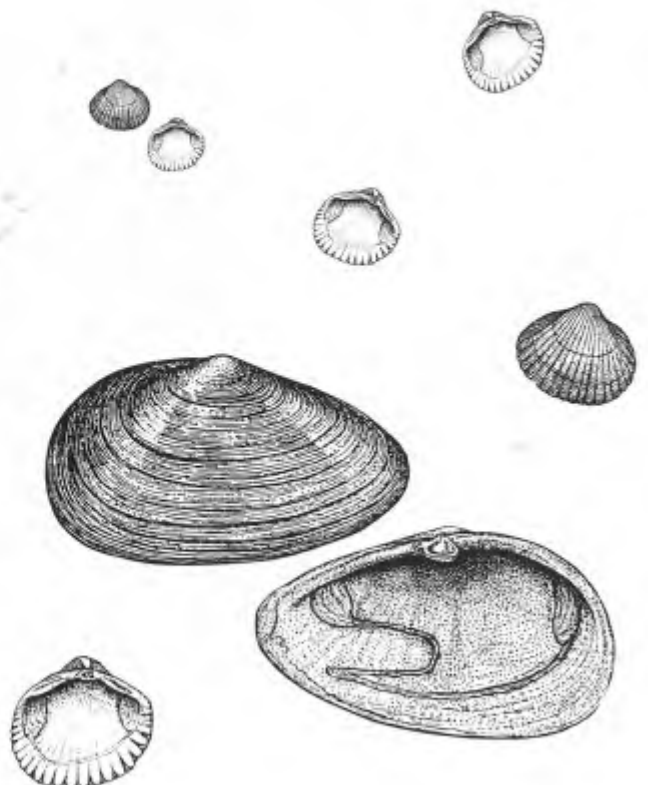
trokken en met hoogwater weer terug, leverden niet alleen een schitterend schouwspel op, maar passeerden de vogelaars soms zó dicht dat het wieken van hun vleugels voelbaar was.

Vanuit het oogpunt van de vogels zelf was dit gedeelte van Vlieland ook een ideale lokatie: het zogenaamde Posthuiswad is zeer voedselrijk.

Het ligt in een hoek die goed is beschermt tegen de wind en op geringe vliegafstand van goede hoogwatervluchtplaatsen.

Kokkelvissers (foto: Harry Voss).

De ervaring heeft geleerd dat vanaf september de aantallen vogels op Vlieland snel afnemen. Vogels, die van hieraf doortrekken naar hun winterkwartier, komen het volgend voorjaar niet terug, maar zoeken dan andere fouragegebieden. Voor de kanoetstrandloper en de rosse grutto is dat Griend, waar in het voorjaar meer van deze vogels zijn dan in het najaar, en dat ondanks het feit dat sterfte in de winter de aantallen toch flink moet hebben uitgedund.

Vlieland bevat deze dieren blijkbaar toch niet zo goed en dat is ook niet zo vreemd: het eiland dient buiten het toeristenseizoen namelijk als militair oefenterrein.

Jonge vogels

Het feit dat Vlieland niet blijvend in de smaak valt bij veel vogels heeft vooral te maken met de manier waarop hier door de militairen geoefend wordt. Van de straaljagers trekken de meeste vogels zich niet zo veel aan, maar op Vlieland wordt, behalve in het toeristenseizoen, ook geschoten met tanks. Begin september barst het geweld los. Ik heb me een keer op slechts enkele honderden meters afstand bevonden toen het eerste schot afging en ik ben me wezenloos geschrokken. Onder de vogels brak een ongekende paniek uit. Vóór de knal rustten ze met hoogwater tot vlak naast de oude tanks die als schietschijf dienen, maar bij elke dreun werden het er minder. Het schieten met tanks is een stressfactor voor vogels die sterk onderschat wordt. Meeuwen en scholeksters, die een vrij sterke binding met de menselijke omgeving hebben, door-

staan dit vrij goed. Ook bergeenden zijn in de loop der tijd gehard: als het knallen begint, zijn ze vaak nog in de rui, waardoor ze slecht kunnen vliegen. Ze hebben zich dus moeten aanpassen. Ze vertoeven dan ook vrijwel zonder uitzondering op zo'n twee kilometer van de schietrange, terwijl bijna alle andere vogels er met hoogwater dichterbij zitten.

De meeste lange afstandstrekkers hebben veel meer moeite met het lawaai van het geschut.

Van deze trekvogels zijn het dan waarschijnlijk ook vooral de jonge, onervaren vogels, die in augustus op het eiland neerstrijken. De krombekstrandloper is daarvoor een goede indicator. Volwassen krombekstrandlopers trekken ten oosten van ons land langs, terwijl de jonge dieren, herkenbaar aan hun afwijkende kleuren, aan het eind van de zomer met duizenden tegelijk naar Nederland komen. Zij lijken dan wel bijna allemaal op Vlieland te zitten. Waarnemingen aan deze trekvogels op Vlieland in deze tijd van het jaar kunnen dan ook een goed beeld geven van het broedsucces van een bepaalde soort en daarmee ook van de te verwachten ontwikkeling van de hele populatie van die soort. Wat dat laatste betreft is er helaas reden voor grote zorg. De aantallen wulpen, rosse grutto's, kanoetstrandlopers, bonte strandlopers en zilverplevieren op Vlieland zijn in een paar jaar tijd flink gedecimeerd. Deze achteruitgang duidt op voedselgebrek. Onder extreme omstandigheden van voedselschaarste sterven vogels massaal, maar bij lange afstandstrekkers is een vrij gering tekort aan voedsel en een, als gevolg daarvan, kleine achteruitgang in de lichamelijke conditie al genoeg om geen nageslacht te kunnen produceren. Hoewel er dus van massale sterfte geen

sprake is, zal het sterk afgenomen broedsucces binnen een paar jaar hetzelfde of een misschien nog wel drastischer effect op de populatiegrootte hebben.

Naar de oorzaken van de achteruitgang van veel vogelsoorten in het waddengebied hoeven we niet lang te zoeken. Bijna overal is de allesvernietigende invloed van de schelpdiervisserij hier direct of indirect de oorzaak van...

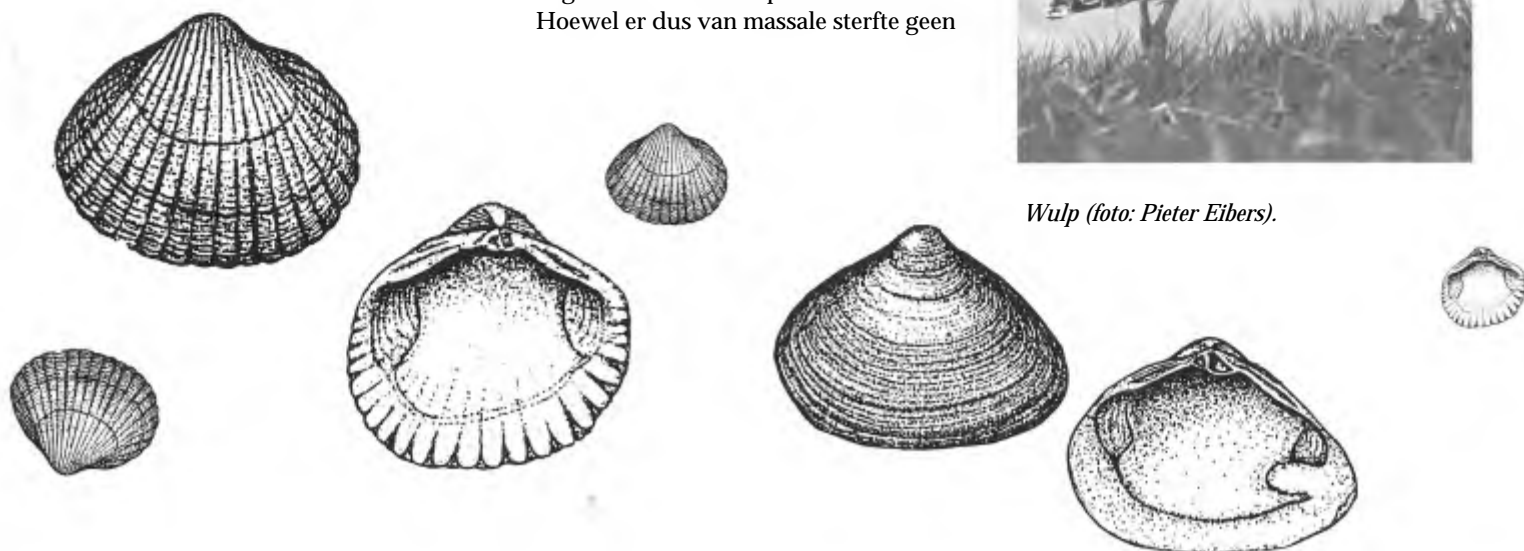
Wulp

De wulp is een grote vogel, die als het eb wordt, in grote groepen luid roepend van enkele vaste hoogwatervluchtplaatsen het wad optrekt. De hoogwatervluchtplaats bij Dodemansbol was vroeger altijd goed voor minstens vijfduizend wulpen. Dit jaar telde ik er in drie dagen respectievelijk twaalf, nul en twintig!

Wulpen eten onder andere strandgapers. Met hun lange snavels zijn zij de enige vogels die hierbij kunnen komen. Ze kunnen bovendien zo'n groot voedselbrok in één keer binnen halen. Strandgapers halen met hun sifon voedsel uit het zeewater maar met deze

Wulp (foto: Pieter Eibers).

Ruiende eidereenden

sifon verraden ze tevens hun aanwezigheid aan de wulpen. De stofzuigmethode van kokkelvisser vernielt echter de meeste sifons of spuit er een laag zand overheen. De strandgaper sterft en is voor de wulp onvindbaar geworden.

Zelfs als er een snel einde aan de kokkelvisserij komt, zal een eventueel herstel van de strandgaperpopulatie nog erg lang gaan duren. Strandgapers groeien erg langzaam en hebben slechts af en toe (ongeveer eens in de twintig jaar) een goede broedval. Omdat de kokkelstand zélf veel sneller herstelt, zullen kokkel-etende vogels, als er snel een einde komt aan de kokkelvisserij, op de langere termijn waarschijnlijk minder schade lijden dan een soort als de wulp.

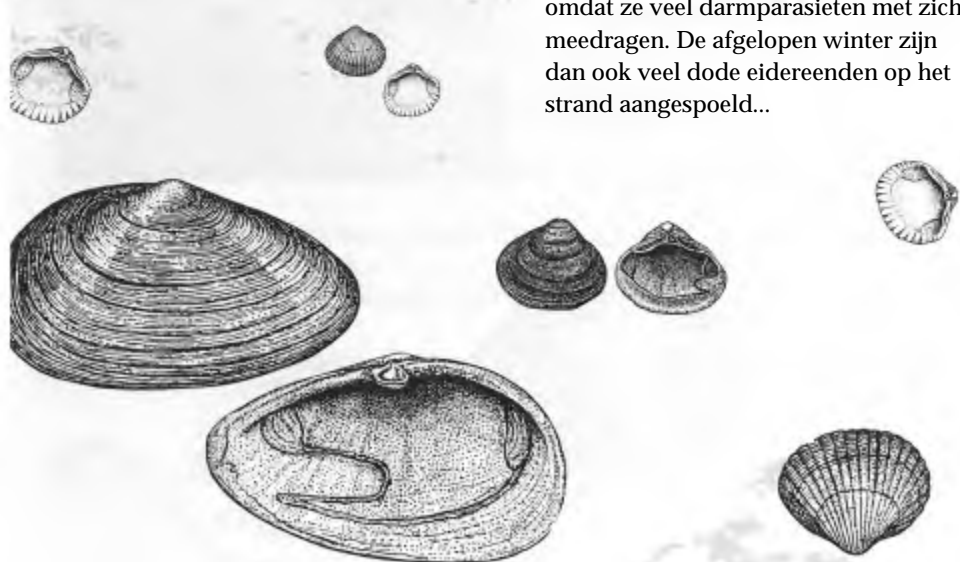
Eidereend

Een vogel die vrijwel uitsluitend kokkels eet, is natuurlijk wel zeer kwetsbaar. Zo'n vogel is de eidereend. Als een kokkelvisser ergens bezig is geweest, is de eidereend opeens zijn hoofdvoedsel kwijt. Kokkelvisser maken dankbaar gebruik (lees: misbruik) van eidereenden als indicator voor goede vangstmogelijkheden. Vanwege het tekort aan kokkels in de Waddenzee zijn veel eidereenden de laatste jaren overgeschakeld op strandschelpen (spisula's) uit de Noordzee. Binnen de kortste keren deden de vissers dat ook, met als gevolg dat, na de kokkels, ook de strandschelpenbanken verdwenen. Op deze zet bleven de vogels het antwoord schuldig. Als ze geen schelpen meer kunnen vinden, houden ze het nog een tijdje vol met strandkrabben, maar deze vormen geen duurzame voedselbron voor eidereend, omdat ze veel darmparasieten met zich meedragen. De afgelopen winter zijn dan ook veel dode eidereenden op het strand aangespoeld...

Trekkers en thuisblijvers

De kokkelvisserij heeft zowel nadelige gevolgen voor zowel trekvogels als standvogels. Toch zijn er wel verschillen. De zilvermeeuw, die niet trekt, heeft, naast de kokkelvisserij ook nog andere problemen. Door het afdekken van vuilstortplaatsen ligt het voedsel voor deze vogelsoort niet meer voor het oprapen. Ook alternatieve voedselbronnen slonken: een virusziekte decimeerde de konijnenstand en jonge wadvogels zijn er door de kokkelvisserij ook minder. Bovendien hebben de meeuwen enkele kolonies moeten opgeven door de terugkeer van de vos. Sinds 1985 neemt de meeuwenstand daardoor af, doch slechts langzaam omdat de meeuwen niet voor één gat te vangen zijn. Zo zijn ze onder meer gaan broeden op de Maasvlakte en op flatgebouwen en zijn zij zeer bedreven geworden in het opspreken en openmaken van vuilniszakken met etensresten erin. Op Vlieland zijn de zilvermeeuwen intussen uitgegroeid tot geduchte voedselrovers van kampeerders en daarbij wordt voor zeevogels zeer ongebruikelijk voedsel, zoals bijvoorbeeld een peer, niet versmaad. Zilvermeeuwen schromen niet voor flinke woon-werkverplaatsingen. In de Vlielandse kolonie worden jongen grootgebracht met IJsselmeervis! Ook scholeksters zijn goed in het opspreken van voedselalternatieven (bijvoorbeeld op het strand en op sportvelden). Op deze manier weten ze

Links: zilvermeeuw.
Boven: scholeksters. (foto's: Pieter Eibers).

de verliezen als gevolg van de kokkelvisserij wat te beperken. Voor de lange afstandstrekking is dat echter een te zware opgave. Deze dieren vliegen non-stop de afstand van een hele Tour de France, verliezen daarbij een derde van hun lichaamsgewicht en hebben dus een enorme honger als ze hier aankomen. Omdat het broedseizoen in het hoge noorden zeer kort is, zijn ze aan een zeer strak tijdschema gebonden en dan betekent het uitvallen van een voedselbron onherroepelijk 'einde oefening'. Door het afgenomen voedselaanbod worden de trekkende dieren ook nog op andere manieren zwaarder getroffen dan de 'blijvers'. De laatste groep zal namelijk al een groot deel van de beschikbare buit hebben opgegeten als de trekkers arriveren. Bij een overmaat aan voedsel is dit geen probleem, maar zodra er zich een voedseltekort aandient, zal dat de trekvogels verhoudingsgewijs het zwaarst treffen.

Roofdieren

Ook voor de blauwe kiekendief zijn de vooruitzichten somber. Dat deze roof-

vogel in Nederland vrijwel uitsluitend op de Waddeneilanden broedt, heeft natuurlijk alles te maken met voor hem bij uitstek geschikte prooien tijdens het broedseizoen: de jonge wadvogels. Omdat er daar nu minder van zijn, zijn de kiekendieven nog nauwelijks in staat om jongen groot te brengen. Op Vlieland speelt dit heel sterk. Kiekendieven zijn hier vooral aangewezen op de jongen van eidereenden. Andere prooidieren, zoals veld- en aardmuizen, ontbreken. Een kiekendief met een gevangen prooi passeert bijna altijd een zilvermeeuwenkolonie. Bij voedselschaarste leggen de meeuwen zich echter eerder toe op het roven van voedsel van andere vogels, dan zelf op voedseljacht te gaan. Ongetwijfeld vormt het lot van de blauwe kiekendief slechts het topje van de ijsberg. Hier in het Waddengebied gaat het om circa honderd paar kiekendieven, die afhankelijk zijn van de jongenproductie van enkele tienduizenden hier broedende wadvogels. Het aantal vogels dat de Waddenzee alleen als tankstation gebruikt, maar elders broedt, is vele malen groter. De achteruitgang van de populaties van deze trekvogels in de gebieden waar ze broeden, zal ongetwijfeld nog ernstiger gevolgen hebben voor de roofdieren die afhankelijk zijn van hun jongen.

De mechanische kokkelvisserij pleegt ingrepen in een wereld-ecosysteem, die vergelijkbaar zijn met de kap van tropische regenwouden (foto: Harry Voss).

Schol

Niet alleen vogels, maar ook vissen zijn slachtoffer van de kokkelvisserij. Vooral de teloorgang van de schol kan er goed door worden verklaard. Jonge schollen verblijven op het wad, waar zij zich voeden met stukjes sifon die ze van nonnetjes afknabbelen. Ze waren daar betrekkelijk veilig omdat het water er te ondiep was voor de scholvisseren. De schepen van de kokkelvisseren hebben echter zo'n geringe diepgang dat ze hun vernietigende werk op bijna alle wadplaten kunnen doen. Er kan geen twijfel over bestaan dat ook hier de mechanische kokkelvisserij al schoffelend de hele bovenste bodemlaag, waaruit de dieren hun voedsel halen, overhoop trekt, de schuldige is.

Niet serieus

De Waddenzee als basis van de voedselketen van een enorm deel van de Europese natuur wordt nog steeds niet serieus genomen. De mechanische kokkelvisserij pleegt ingrepen in een wereld-ecosysteem, die vergelijkbaar zijn met de kap van tropische regenwouden, het vissen met dynamiet of het vangen van walvissen. Omdat in het officiële overheidsbeleid het Waddengebied de status heeft van een beschermd natuurgebied en ook de Europese Unie erop heeft gewezen dat Nederland wel eens iets aan de bescherming van waterrijke gebieden mag gaan doen, moet het toch mogelijk zijn deze natuurvernietiging een halt toe te roepen? Desnoods via gerechtelijke stappen.

Ook het geschied van onze nationale strijdkrachten op de Vliehors moet worden beëindigd. In de zomer blijkt er voor de tanks wel een alternatief te zijn: De afsluitdijk. Ook niet zonder hinder, met name voor de mens, maar daarvan kun je nog zeggen dat die zelf om een leger heeft gevraagd. Bovendien kun je mensen van tevoren waarschuwen voor de overlast. Wie over de afsluitdijk rijdt kan soms het woord 'Knal' zien oplichten en kan zich er dus alvast schrap voor zetten. Slapende vogels moeten daar echter van gevrijwaard blijven. Het kost misschien wel wat investeringen, maar de natuur heeft er recht op dat het militaire schietkamp wordt verplaatst. De druk, die er nu ligt op het Waddengebied is veel te groot. Dat zou de rijksoverheid zich als eerste moeten aantrekken.

'NATUUR' MONUMENTEN

Vijf jaar geleden is het al weer, dat we beloofden u op de hoogte te houden van de ontwikkelingen in het gebied De Putten, achter de Hondsbosse Zeewering, van Natuurmonumenten. Om het geheugen op te frissen: nadat er eerst al commotie was ontstaan over het feit, dat Natuurmonumenten niet wilde dat er meeuwen in het gebied kwamen broeden - het zijn geen 'doelsoorten' van ze - was daarna de vos weer de kwaaië pier. Het gebied is omsloten door weilanden, waar fanatiek op vossen wordt gejaagd. Voor de beheerders van Natuurmonumenten en voor de jagers is dat echter niet genoeg. De broedresultaten van de 'doelsoorten' kluut en visdief zijn naar hun mening onvoldoende en daarom moet er ook in het reservaat zelf op vossen worden geschoten. Onrust die het broedresultaat ongetwijfeld zeer zal verbeteren. Voor tien organisaties op het gebied van natuur en vogel(!)bescherming waren de plannen aanleiding tot een fel protest. Eigenlijk hielp dat niet echt, inspraak in het beleid is bij Natuurmonumenten bepaald geen traditie. Na enkele grotendeels mislukte vormen van overleg besloot Natuurmonumenten tot een vorm van uitstel. Er zou enkele jaren een onderzoek naar de predatie worden ingesteld, voordat een definitieve beslissing wordt genomen. Dit voorjaar hebben drie leerlingen van een agrarische HBO school dat onderzoek gedaan, in samenwerking met een aantal vrijwilligers. Hoe goedwillend ook, van deze drie mensen zonder enige ervaring op veldbiologisch, zoologisch of ornithologisch gebied kan geen wetenschappelijk verantwoord rapport worden verwacht. Dat is het dan ook niet, alleen al het abominabele nederlands maakt het tamelijk onverteerbaar. Maar ernstiger is, dat het rapport de sterke indruk maakt van vooringenomenheid tegen de vos. Eigenlijk stond dus al vast wie de schuld moet krijgen, we moeten het alleen nog even bewijzen. En bij dat bewijzen spelen objectieve waarnemingen net zo'n belangrijke rol als de beweringen van de twee roemruchte jagers in dat gebied: *'Wezels worden gepredeerd door meeuwen'. 'Bij het ontsteken van de lichtbak zijn (bedoeld wordt: is) meteen een aantal vossen binnen schoots-afstand zichtbaar. Soms zijn het er drie of vier, maar ook wel eens zes, te herkennen aan de oplichtende ogen'. 'Er zijn waarnemingen gedaan van vossen die uit de richting van De Putten kwamen met pullen van kluten in hun bek'*. Voorbeelden van typisch jagerslatijn. In de tijd dat er jonge kluten waren, was dag en nacht een op afstand bestuurbare videocamera in bedrijf en tussen 5 mei en 12 juli werd 's nachts gekeken met een restlichtversterker. Maar dergelijke spectaculaire waarnemingen werden niet gedaan. Wat zagen ze dan wel. Laten we beginnen met de positieve punten uit het rapport. Predatie door meeuwen op visdief en kluut was nauwelijks het vermelden waard en vooral de visdieven en kokmeeuwen hadden last van de vos, kluten veel minder. Andere vormen van predatie werden niet waargenomen, behalve dan dat er 's nachts een eierovende jongeman werd betrappt. Dat ligt natuurlijk vooral aan de waarnemingsmethoden. Een groot deel van het seizoen werd er overdag helemaal niet waargenomen en 's nachts werd in eerste instantie pas gereageerd

als er sprake was van opwinding in de kolonie. Overdag actieve predatoren en stiekeme kleine roofdieren en ratten worden zo gemist. Van een groot aantal verdwenen 'potentiële' jonge vogels is het lot dan ook onduidelijk gebleven.

In totaal werd in bijna tweeënhalve maand nachtelijk observeren drieëntwintig maal een vos waargenomen, dertien maal werd de volgende dag vastgesteld dat er die nacht predatie had plaatsgevonden. Maar wat moet je nu met zulke waarnemingen? Dat er overal in Noord-Holland vossen voorkomen, is niets nieuws. Dat vossen roofdieren zijn ook niet. Maar dat het schieten van vossen niet tot resultaat heeft dat predatie van sommige 'doelsoorten' kan worden voorkomen, kennelijk wel. Wat willen die vossenschieters nou eigenlijk? Tot op dit moment hebben ze werkelijk alle mogelijkheden om vossen te bestrijden en daar maken ze optimaal gebruik van. Desondanks hebben ze niet kunnen voorkomen dat het aantal vossen is toegenomen - hoewel het de laatste jaren duidelijk is gestabiliseerd -. Met andere woorden: al die jagers die zo hard roepen dat er meer op vossen moet worden geschoten, geven zichzelf daarmee tegelijkertijd een brevet van onvermogen. Wat willen ze eigenlijk nog meer, alle mogelijkheden zijn al ten volle benut. Een beter bewijs dat het schieten van vossen om predatie te verminderen of om het aantal te reduceren niet werkt, is nauwelijks denkbaar. Gelukkig worden langzamerhand steeds meer beheerders wijzer. Meestal is predatie natuurlijk - in de meest letterlijke zin - helemaal geen probleem. In het uitzonderlijke geval dat het dat wel is, zal het de vos fysiek onmogelijk moeten worden gemaakt in de buurt te komen. Bijvoorbeeld met een stroomdraad. Bij de bescherming van nesten van grauwe kiekendieven in Noord-Oost Groningen blijkt dat afdoende.

Harm Niesen

VOGELS IN GEVANGENSCHAP

Natuurgebied De Putten

Visdief in natuurgebied
De Putten
(foto's: Harm Niesen).

Vroeger was het allemaal tamelijk ingewikkeld. In principe was het verboden om de in Europa in het wild voorkomende vogelsoorten in gevangenschap te houden. Maar er waren veel uitzonderingen. Een paar soorten zangvogels mochten wel worden gehouden, maar ze mochten niet worden gevangen of verhandeld. Wat natuurlijk op uitgebreide schaal en illegaal toch gebeurde. Waterwild was eigenlijk, omdat het onder de Jachtwet viel, vogelvrij. Eenden en ganzen werden en worden dan ook op grote schaal gehouden. Met als gevolg grote aantallen ontsnapte, verwilderde en bastaardiserende soorten. En het was een beperkt aantal mensen toegestaan roofvogels als havik en slechtvalk in bezit te hebben. Wij hebben onze bezwaren tegen al deze vormen van in gevangenschap gehouden vogels nooit onder stoelen of banken gestoken. Tenslotte zijn ze - of hun ouders - allemaal aan de natuur onttrokken. En dat zal altijd blijven doorgaan, omdat vogelhouders er nu eenmaal van overtuigd zijn, dat ze regelmatig 'vers bloed' in hun collectie nodig hebben. Enkele jaren geleden heeft de Europese rechter in het zogenaamde Arrest van Vergy uitgesproken, dat iedere vogel, waarvan de eigenaar kan aantonen dat hij niet uit het wild afkomstig is, legaal gehouden mag worden. Het hek was daarmee behoorlijk van de dam. Speciale categorieën van soorten die als kooivogels mogen worden gehouden, zijn er dus niet meer. Alle soorten mogen worden gehouden. Een vaste voertrijng om de poot is genoeg bewijs dat de vogel in gevangenschap geboren moet zijn. Vergeefs hebben wij betoogd dat het in veel gevallen niet moeilijk is jonge vogels in hun nest in het wild van zo'n vaste voertrijng te voorzien om ze dan later mee te nemen. Ongetwijfeld zullen ook veel vogels zonder zo'n voertrijng illegaal en in het verborgene worden gehouden, waarna eventueel nageslacht door middel van de gesloten voertrijng gemakkelijk kan worden witgewassen. Controle op deze zaken is er in de praktijk nauwelijks. Ambtenaren die in het zuidoosten van Brabant enkele jaren geleden een aantal valkeniers aan een nader onderzoek onderwierpen, kwamen tot de conclusie dat het met de vergunningen en bijbehorende voertringen vaker fout dan goed zat. Politiek Den Haag werd er echter koud noch warm van. Misschien komt het ook op de lezer wat over-dreven over. Maar velen zullen zich herinneren dat er afgelopen winter een sneeuwuil op het Journaal verscheen. Helaas was de vogel niet wild, maar ontsnapt uit gevangenschap. En dat is beslist niet de enige die in ons land bij particulieren in een kooitje zit. Maar her kan nog veel gekker. Als voorbeeld een lijstje van soorten waarvoor het ministerie van LNV deze zomer vergunningen heeft afgegeven: kluut (verscheidene), purperreiger, zwarte ooievaar, grote- en kleine zilverreigers, stelkluten, hoppen, kleine trappen, grote sterns, visdieven, noordse sterns, blauwborst, rose pelikaan, dodaars en zelfs papegaaiduikers! Onverminderd populair zijn roofvogels en uilen. Dat dat ten koste gaat van een paar van de meest bedreigde soorten telt niet zo zwaar. Hoe is het anders te verklaren dat schreeuwarenden, bastaardarenden en zelfs de zeer bedreigde Spaanse keizersarend kunnen worden gehouden? Het is toch nauwelijks te geloven dat die in gevangenschap zijn uitgebroed. Voor de goede orde: we hebben het hier niet over vergunningen aan diertuinen en wetenschappelijke instituten, maar over particulieren. Hobby en/of handel, dat is niet altijd duidelijk. Vooral kluten blijken opvallend populair en daar zal in gevangenschap nog wel mee te broeden zijn ook. Maar wat iemand in vredesnaam aanmoet met tien papegaaiduikers, zal altijd wel een raadsel blijven. En daarmee fokken lijkt toch wel uitgesloten. Waar komen al die vogels vandaan? In eerste instantie toch uit het wild en dus illegaal. Het kan niet anders, of het legaliseren van al deze in het wild thuishorende vogels zal uiteindelijk op veel wilde soorten belangrijke negatieve gevolgen hebben. Ook op soorten waarvan men het niet op het eerste gezicht zou verwachten. De natuur zit ingewikkelder in elkaar dan wij vaak beseffen, zoals uit het volgende voorbeeld blijkt. Veel slechtvalken broeden in Noord-Siberië en overwinteren in het zuiden van de voormalige Sovjet-Unie. Daar gelden niet zoveel wetten meer en de slechtvalken worden daar op grote schaal gevangen om verkocht te worden aan valkeniers. Onderzoek heeft aangetoond dat de zeldzame roodhalsgans - ook een gewilde soort - bijna uitsluitend broedt in kleine kolonies in de nabijheid van broedende slechtvalken (en sneeuwuielen). Minder slechtvalken betekent dus vooral ook minder roodhalsgansen. Slechtvalken verjagen effectief poolvossen uit de omgeving. Zonder die bescherming komt er van het broedsel van de roodhalsgans weinig terecht. Gelukkig weet er af en toe ook weer een slechtvalk te ontsnappen. Compleet met leren valkeniers-riempjes zijn ze in hun broedgebied in Noord-Siberië gesignaleerd.

Harm Niesen

WETTELIJK VERBOD GEBRUIK LEVENDE LOKDIEREN MAG NIET UITBLIJVEN

Met het losbarsten van het nieuwe jachtseizoen, is ook de praktijk van het gebruik van levende lokdieren weer volop aan de orde. Eén van de meest schrijnende vormen is het gebruik van levende lokeenden. Tam gemaakte eenden krijgen een touw aan hun poot gebonden met daaraan een pin of een baksteen zodat ze niet kunnen wegvliegen. De dieren worden nabij een jachthut of jachteiland te water gelaten om wilde soortgenoten te lokken, en zodra die verschijnen wordt vlak boven de vastgebonden dieren met hagel geschoten op de gelokte soortgenoten, die als appels uit de lucht dood neerploffen tussen de vastgebonden lokeenden. Een barbaarse jachtvorm die op geen enkele manier te legitimeren valt. Hoewel daartoe wel uitgebreide pogingen ondernomen worden. Jagerswoordvoerder Lulof meldde in het RTL nieuws dat de lokeenden het juist leuk zouden vinden om met een steen aan hun poot te water gelaten te worden. 'Eigenlijk vergelijkbaar met een hondje dat uitgelaten wordt'. Ook in het blad de Nederlandse Jager wordt uitvoerig stilgestaan bij de aardige kanten van deze 'oeroude jachtvorm'. Er komt een jager aan het woord die enthousiast vertelt over deze vorm van wat hij noemt 'cultuurhistorie'. Hij blijkt een grote AJAX-fan en heeft zijn lokeenden daarom de namen gegeven van grote voetballers. Kanu, Rijkaard, Finidi, Overmars en Litmanen. Er is over nagedacht, Kanu is een woord met een bruine vlek. Zijn vrouw vertelt het ontroerende verhaal dat één van de eenden een keer een splinter in zijn poot had. Ze waren meteen naar de dierenarts getogen die de splinter eruit gehaald had en medicijnen verstrekt. De eend kreeg enige dagen intensive care bij de jagersfamilie in een afzonderlijk hokje.

Het is dit soort hypocrisie dat elk weldenkend mens tegen de borst zou moeten stuiten. Jagers die elk jaar 350.000 wilde eenden uit de lucht knallen en minstens zoveel eenden verminken en verwonden met hun hagelgeweren (ons land telt 300.000 broedparen dus maar weinig eenden ontkomen aan de kogels), vertellen over

hun lokkertjes en dat elke eend anders is. 'De één kwaakt zo en de ander doet het weer anders. Ik hoor aan het gekwaak wie er aan komt zwemmen'.

Het is niet te begrijpen dat de staatssecretaris (en anders de diervriendelijke kamermeerderheid van dit moment) op de rand van de 21 eeuw geen korte metten maakt tegen dit soort barbaarse 'cultuurhistorie'.

Hoewel het gebruik van lokganzen wel wettelijk verboden is, moeten eenden het nog altijd zonder wettelijke bescherming doen. Waarom eigenlijk? Welke gedachte ligt ten grondslag aan deze dierendiscriminatie? Moet het gebruik van levende dieren bij het doden van andere dieren niet sowieso worden verboden? Waarom zijn hondengevechten verboden maar mogen nog wel naar hartelust van de jagers aardhonden worden ingezet om ondergronds gevechten op leven en dood aan te gaan met panische moedervossen?

Waarom is het nog steeds toegestaan om levende kraaien en eksters dagenlang in kastvallen te laten dienen om soortgenoten de dood in te lokken?

Waarom mogen haviken nog steeds worden afgericht om andere dieren voor

de lol van mensen te doden, terwijl elke deskundige weet dat die haviken uit het nest in de natuur worden geroofd omdat fokken met deze dieren in gevangenschap onmogelijk is?

De havikenstand staat ernstig onder druk in ons land, maar de politiek lijkt de ogen te willen sluiten voor het feit dat valkeniers steeds weer met jonge haviken aankomen, dieren die wel uit het nest geroofd moeten zijn! Jongen worden met ijzerdraad aan het nest gebonden, zodat de ouders de dieren gewoon komen voeren en als ze groot genoeg zijn, komt de onrechtmatige 'eigenaar' de dieren uit het nest roven. En omdat een jonge havik op de zwarte markt vele duizenden guldens waard is, blijft deze lucratieve stropershandel welig tieren. Het mes snijdt daarbij van twee kanten, jagers haten haviken omdat ze die als concurrent zien en een tamme havik kan veel geld opleveren en worden ingezet als hulpje van de jagers.

Ook op het koninklijk landgoed de horsten (nomen est omen: een horst is een haviksnest) wordt de havik het leven ronduit onmogelijk gemaakt, zoals dit jaar bleek uit een groot aantal krantenberichten.

Vier geschoten kol ganzen en één lokgans.

Als de politiek serieus werk wil maken van een 'nee, tenzij beleid' voor de jacht en de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren wil respecteren zoals beloofd is bij de behandeling van de Flora- en faunawet, is aan een direct verbod op het gebruik van levende lokdieren voor de jacht niet te ontkomen. Net zomin als aan een verbod om de ene diersoort op te hitsen tegen de andere en een gevecht op leven en dood aan te laten gaan. Het feit dat de KNJV openlijk blijft pleiten voor inzet van deze methoden, geeft aan dat deze 'Koninklijke' barbarij nog steeds niet voorbij is. De vereniging heeft weliswaar een mislukte poging gedaan haar naam te veranderen van een jagersorganisatie tot een 'natuurbeschermingsclub' maar geeft met haar pleidooi voor dubieuze jachtmethoden aan slechts één natuur te willen beschermen: de onverbeterlijke natuur van de jager. In die zin is het maar goed dat de achterban de term jager niet wilde verloochenen, zodat voor iedereen duidelijk blijft met wat voor lieden we van doen hebben.

Het is te hopen dat het ook voor de politiek duidelijk zal zijn bij de aanstaande behandeling van de Algemene Maatregelen van Bestuur die de Flora- en faunawet moeten invullen.

Mattheüs Blijenberg

Jagers met lokgans (foto 's: Norman van Swelm).

Twee schuilhutjes van camouflage-netten (foto: Arnold Gronert).

VIJF VREEMDE VOGELS

Vrijdag 25 augustus jl. was bollenveldjesteldag. Voor het derde achtereenvolgende jaar werden in de Noordkop (Noord-Holland) vogels geteld op onderwater gezette bollenpercelen. Dit zogenaamde inunderen van bollenland geldt als een milieuvriendelijke methode om schimmels en aaltjes te bestrijden.

Vogels profiteren hiervan want op de kunstmatige, ondiepe meertjes wemelt het al spoedig van de muggenlarven.

Bij één van de onderwater gezette percelen aan de Westerduinweg bij Petten kregen we vijf vreemde vogels in de kijker: Plastic kunsteenden, dobberend aan de rand van een perceel. Niet ver daar vanaf twee schuilhutjes van camouflage-netten.

De bedoeling was duidelijk. De vijf plastic lokeenden moesten overvliegende eenden doen besluiten bij het vijftal neer te strijken.

Door de mazen van de camouflage-netten priemden de geweerlopen. Een scherpe knal, gevolgd door een tweede. Overal angstig wegvlochtende vogels. Op twee na. Er hoefde op dit perceel niet meer te worden geteld.

Arnold Gronert

Hij is de deskundige bij uitstek

waar het gaat om wilde zwijnen, wordt

vaak geciteerd maar komt zelden in beeld.

Een man die liever in het veld te vinden is dan voor

de camera's. Wie is dr. Geert Groot Bruinderink en

belangrijker, wat vindt hij van natuurbeheer in het algemeen

en van wilde zwijnenpopulaties in het bijzonder?

Niko Koffeman zocht 'm op

in het Nationaal Park de Hoge Veluwe.

HET GROTE GEERT GROOT BRUINDERINK

INTERVIEW

Hoe bent u betrokken geraakt bij de wilde zwijnen?

In 1975 startte ik bij het Rijks Instituut voor Natuurbeheer in Schaarsbergen. Als Gronings student was ik gevraagd de schade problematiek van wilde zwijnen op de Veluwe in kaart te brengen. De Wildschadecommissie Gelderland (Wico) rapporteerde aan ons instituut de schadegevallen, en daarbij moet je je realiseren dat landbouwgebieden anders dan nu veelal nog niet waren uitgerasterd.

Ik ben bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer blijven werken na mijn afstuderen en kreeg in 1986 de mogelijkheid te ruilen met dr. Van Haaften die liever de kant van het Haagse beleid op wilde, terwijl ik liever het veld in wilde gaan.

In 1987 ben ik gepromoveerd op een onderzoek naar ganzen en cultuurgraslanden.

Zowel het onderzoek naar ganzen als naar zwijnen draaide om schade. Hoe essentieel is die schade als je je realiseert dat de wildschade in Nederland nauwelijks in procenten van de landbouwbegroting te vatten is. Een paar miljoen gulden terwijl een ernstige regen of hagelbui al meer schade kan veroorzaken.

Als instituut hebben we daar geen mening over. Die paar miljoen is misschien niet veel geld, maar je moet je realiseren dat de landbouwer die getroffen wordt door landbouwschade ernstig gedupeerd kan zijn. Anderzijds is het tolerantieniveau van de boeren lang niet altijd even zuiver. Boeren bellen soms al met het Jachtfonds als de ganzen zelfs maar overvliegen. Anderzijds worden gewassen natuurlijk niet geteeld om door zwijnen en ganzen gegeten te worden.

Vaststaat dat er steeds meer overeenkomsten tot medegebruik gesloten worden, waarbij de boeren een vergoeding krijgen voor het gedogen van ganzen. Gek genoeg leidt de regeling niet alleen tot tolerantie, maar ook tot groeiende intolerantie.

Schade wordt steeds nadrukkelijker geclaimd en soms ook wel overdreven.

Alternatieven als verjagen, aanleggen van gedoogzones en verandering van de bedrijfsvoering zijn eigenlijk pas laat op gang gekomen.

Natuurlijk is het een probleem dat het Jachtfonds de natuurbescherming altijd aan z'n laars heeft gelapt. Het fonds leek te staan voor boerenbelangen en jagersbelangen. De wildschadecommissies bestaan goeddeels uit boeren en jagers, nooit uit natuurbeschermers. Dat is niet de manier om begrip te kweken.

Hoe kijkt u aan tegen het beheer van wilde zwijnen in Nederland?

Er speelt iets zeer dramatisch op het gebied van zwijnenbeheer. Ze leven officieel nog maar in twee gebieden in Nederland, op de Veluwe en in de Limburgse Meinweg. Daar worden deze dieren getolereerd, verder gaat men overal uit van de nuloptie: zodra er een zwijn gesignaleerd wordt, wordt meteen ingegrepen met het jachtgeweer.

Elke ontwikkeling die kan leiden tot uitbreiding van het leefgebied wordt afgehouden. De overheid durft het complexe debat overduidelijk niet aan.

In Limburg zijn er voldoende stepping stones met bosjes tussen de Meinweg en Maasduinen, maar de overheid staat vestiging rechtstreeks in de weg.

De Peel zou heel wel ruimte kunnen bieden aan een populatie van honderd zwijnen (voorjaarsstand) maar dan moet je wel in overleg: boeren willen niet vanwege landbouwschade en dreigende verspreiding van varkenspest. Maar met herstructurering zou je heel goed rekening kunnen houden

met potentiële leefgebieden. Het belang van het wilde zwijn, nota bene een Rode Lijstsoort, zou daarbij moeten prevaleren boven het belang van de intensieve varkenshouderij. Dat gebeurt niet. Bij LNV zien ze op tegen het werk en dat leidt tot starheid bij de ambtenaren en angst voor de boerenlobby. Daarom komt er bij ongewijzigd beleid geen uitbreiding. Het vervolg op het natuurbeleidsplan NBL21 biedt kans op verbindingzones, maar de economie is onder het huidige politiek gesternte sneller dan de natuurbescherming.

Dat zie je ook bij het streven naar een ongedeelde Veluwe. Het is puur een kwestie van de boel zoet houden. Gooi maar iemand uit de arrenslee dan hou je de wolven weer even op afstand. Er spelen veel onduidelijke belangen. Als ik het ontbreken van enige bereidheid zie bij de Hoge Veluwe om de hekken te slechten, tsja, dan kan ik alle vermeende goede bedoelingen thuis niet meer uitleggen.

Je ziet een verstening van de randen van de Veluwe en ook de rand van Duitsland versteent.

Een verbindingzone voor bijvoorbeeld edelherten naar de uiterwaarden van de IJssel is een geweldig plan, maar aan de overkant stuiten die dieren dan op Giesbeek en Angerlo. Die bouwen de oevers vol met industrie en recreatieverblijven. De verbinding met Montferland wordt daardoor totaal geblokkeerd. Grensoverschrijdende natuur is al helemaal een ondergeschoven kindje, het natuurbeleidsplan doet in dit opzicht helemaal niets voor grote zoogdieren.

Er zouden lange maar ook brede corridors moeten komen die niet ophouden bij de grens en op zichzelf voldoende leefruimte bieden aan grote hoefdieren.

Er ligt nu weliswaar een opdracht van LNV om onderzoek te doen naar een inventarisatie van de leefgebieden in Limburg en Brabant die geschikt zouden zijn voor herten en zwijnen. Maar zonder verbindingzones maak je hertenkampjes die weinig met echte natuur te maken hebben. De vraag is of de natuurbescherming sterk genoeg is om het van de voortdurende economische strijd om de 'zichtlokatie' van industrielinnten langs alle wegen te winnen.

Er is in de politiek onduidelijkheid over de minimale omvang van het leefgebied van bijvoorbeeld herten en reeën. De minimumnorm om ze als in het wild levend aan te merken stuitert tussen de 5000 en 75.000 ha op en neer. Heeft u daar een verklaring voor?

De wens om tot zo'n norm te komen wordt natuurlijk ingegeven door de impliciete wens tot ontsnippering. Onder invloed van politieke afwegingen kan zo'n norm boterzachte vormen aannemen, maar neem van mij aan, hoe groter het leefgebied voor zwijnen of herten, hoe beter het is...

Ook op kleinere schaal blijkt het echter mogelijk om meer ruimte te geven aan natuurlijke processen als aantal-regulering door het voedselaanbod. We deden bijvoorbeeld tien jaar lang onderzoek in het zuidelijk deel van het Kroon-domein. Een omrasterd gebied van 1200 ha met edelherten, zwijnen en reeën. Er werd in dit deel niet meer bijgevoerd, de grasakkers werden verwaarloosd, er waren geen likstenen. Dat beleid was door de beheerder ingezet om te zien hoe zelfdragend een populatie kon zijn die geheel afhankelijk is

van het natuurlijk voedselaanbod. Dat ging probleemloos met de herten. De zwijnen kregen echter in winters van slechte mastjaren (weinig eikels en beukenootjes: NK) gebrek aan eiwitten, omdat ook de bijvoering met breedbladige grasakkers gestopt was. In dat soort 'mastrampjaren' trad veel sterfte op onder de jonge zwijnen. De omvang van de aanwas werd wel afgeschoten in dit relatief kleine gebied. Het onderzoek gaf aan dat de natuur zelfs op relatief kleine oppervlakten veel meer voedsel biedt aan dit soort grote dieren dan we lang vermoed hebben. Ik zou er erg veel voor voelen om in zo'n gebied, maar liever nog groter, het jagen helemaal achterwege te laten om eens te zien hoe de populatie zich ontwikkelt. Ik denk dat je tot hele stabiele situaties kunt komen. Wat ik echt jammer vind is dat het beheer in dit voormalige onderzoeksgebied weer helemaal om is: de zwijnen worden weer als vanouds bijgevoerd, terwijl dat toch niet nodig leek.

U heeft een draagkrachtmodel ontwikkeld voor zwijnenpopulaties op Noordwesteuropese arme zandgronden met loofbos...

Ja, dat model mochten we inmiddels toepassen in het grensoverschrijdende Maas-Schwalm-Nette natuurgebied, op de Utrechtse Heuvelrug, in enkele natuurgebieden in Noord-Brabant en Limburg en op de Veluwe zelf. Als je stopt met het bijvoeren van wilde zwijnen wordt mast heel belangrijk. De snelheid waarmee mast in de magen minder wordt van herfst naar winter heeft te maken met de populatiedichtheid. Er bleek een dichtheidsafhankelijk effect te bestaan op de conditie, een verschijnsel dat zich veelal voordoet wanneer de aantallen het niveau van 'draagkracht' bereiken. Wat we vonden was, wat de Engelsen noemen, density dependent resource limitation: veel varkens maken de spoeling dun zeg maar. Omdat de eikels altijd als eerste op zijn, konden we die draagkracht ophangen aan de mast van beuk. Maar als je de verteerbaarheid en de hoeveelheid van breedbladige, eiwitrijke grassen kent, kun je die ook meenemen in het model, hoewel dat natuurlijk feitelijk al een manier van bijvoeren is.

De schommelingen in het voedselaanbod, met name in de mast van eik en beuk, blijken onder omstandigheden waarin niet wordt bijgevoerd bepalend te zijn voor de ontwikkeling van de populatie.

Wat is de rol van afschot in de aantalsregulatie?

Het beheer van wilde zwijnen in Nederland is erg intensief. Dat wil zeggen dat door middel van jacht de aantallen op een constant voorjaarsniveau worden gehouden. Hierbij wordt wel ingespeeld op de rol van de beschikbare mast, maar alleen in de zin van meer afschot na goede mastjaren. Dit maakt dat er in de praktijk weinig ruimte is voor natuurlijke aantal-regulatie door het voedselaanbod, terwijl juist het wilde zwijn hieraan optimaal is aangepast. Immers, na goede mastjaren worden er veel biggen geboren.

Daarnaast doet zich het opmerkelijke feit voor dat oudere populaties de neiging hebben te vervrouwelijken. In de prenatale geslachtsverhouding kun je zeggen dat er iets meer mannetjes dan vrouwtjes geboren worden. Omdat er meer jonge mannetjes sterven dan vrouwtjes wordt de natuurlijke geslachtsverhouding daarmee rechtgetrokken naar 1:1. In oudere populaties wijzigt die verhouding m/v naar 1:2 en soms zijn er zelfs drie of vier maal zoveel vrouwtjes

als mannetjes. Jagers zijn natuurlijk per definitie verdacht in deze ontwikkeling. Die schieten liever mannetjes dan vrouwtjes, al was het maar om de trofee die een keiler oplevert, het hogere slachtgewicht en vooral ook omdat de jager een zeug beschouwt als een 'sparingpotje' voor volgend jaar. Schiet je dit jaar een zeug, dan scheelt je dat volgend jaar al snel een aantal zwijnen die je minder te schieten hebt.

Overigens zijn de jagers niet de enige oorzaak van de scheefgroei in de populatie. Vechtende mannetjes lopen meer kans om te sterven voor of tijdens de winter en jonge mannetjes worden als eersten verdreven, waardoor ze meer kans lopen verkeersslachtoffer te worden.

Wat is nu eigenlijk het probleem van de drijfjacht?

Dat is natuurlijk ronduit het feit dat het teveel lijden onder de dieren veroorzaakt. Iedereen die eerlijk is en een beetje verstand van zaken heeft, weet dat de drijfjacht onevenredig groot lijden veroorzaakt.

Het schieten op een stilstaand varken verkleint het risico op verwonding. Dieren vangen in een vangkooi en vervolgens electrocuteren zou nog veel effectiever zijn, maar klinkt erg wreed. Het verkleint in elk geval het risico op ernstig letsel.

Ik ken in Duitsland een gebied waar een collega in één nacht honderd zwijnen met een vangkooi ving voor onderzoek, terwijl jagers de dieren niet te pakken konden krijgen.

Van een collega uit Slovenië weet ik dat daar elk jaar vierduizend varkens worden geschoten, allemaal via aanzit, het schieten vanuit een hut of hoogzit.

Als je de verhouding in geïnvesteerde tijd tussen drijfjacht en aanzit vergelijkt, zie je meteen dat de drijfjacht zeer ineffectief is en dat argument er dus met de haren bijgesleept wordt om de drijfjacht te legitimeren.

Nog nergens op de Veluwe is het geprobeerd 't eens helemaal zonder jacht op wilde zwijnen te doen. Waarom eigenlijk niet? Hoe het uitpakt weten we niet, maar de kans is groot dat een stabiele populatie zal ontstaan. Dat zouden we eens moeten proberen op 30.000 ha.

We weten zoveel van de jacht, maar bijzonder weinig van natuurlijk beheer. Daar zou eindelijk eens verandering in moeten worden gebracht. Als het bij 1200 ha kan lukken om natuurlijk beheer te voeren, waarom dan niet op bijvoorbeeld een gebied als de Hoge Veluwe die 5.000 ha groot is. In jaren met weinig mast zal er gewoon weinig reproductie zijn, en dus hoeft je in die jaren gewoon niet te jagen. Maar dat willen sommige jagers niet graag horen natuurlijk...

Elk weldenkend mens weet dat selectief en effectief jagen niet samengaat met de drijfjacht. Het veroorzaakt verkeers- onveilige situaties als dieren in paniek de weg oprennen en het dierenwelzijn wordt er zeer direct door geschaad. Eigenlijk is er in deze moderne tijd geen redelijk argument te bedenken om het in stand te laten, met uitzondering wellicht van een nostalgisch argument. Maar mag je daar zwijnen de dupe van maken?

Alternatieven als drukjacht en Riegeljagd zijn natuurlijk geen oplossingen. Bij de drukjacht zou wat minder intensief gedreven worden, maar neem van mij aan, dat zit niet in de menselijke natuur en is bovendien oncontroleerbaar.

U wilt stoppen met bijvoeren?

Bijvoeren kun je ethisch gezien niet stoppen van het ene op het andere moment. Maar de Flora- en faunawet zou heel duidelijk moeten zijn op het gebied van bijvoeding. Er moet duidelijk worden wat wel en wat niet mag, en we zouden ons moeten beperken tot toetsbare situaties. Er is nu helemaal niks geregeld, en dat is niet in orde. Zo kom je nooit tot een beheer dat meer ruimte biedt aan natuurlijke processen.

Je zou de vergunningverlening daarin moeten betrekken. Stel je wilt op 20.000 ha geen jacht meer op een deel van de Veluwe. Dan moet je gewoon de afschotvergunningen bevroren voor terreinbeheerders die niet willen meedoen. Je moet duidelijkheid verschaffen. In principe niet bijvoeren, maar controleerbaar aangeven wanneer daar dan van afgeweken kan worden, niet 'als de weersomstandigheden daartoe aanleiding toe geven' want dat is natuurlijk boterzacht en volledig oncontroleerbaar.

Hoe verhoudt bijvoeren zich tot de populatieopbouw?

Kijk, het debat daarover ligt volledig stil. De voorjaarsstand in de vrije wildbaan van de Veluwe is vijftienhonderd zwijnen, er worden er ook ongeveer vijftienhonderd geboren en dus wordt zo'n zelfde aantal jaarlijks afgeschoten.

Er zijn acht leefgebieden in de vrije wildbaan en wanneer je het natuurlijk voedselaanbod afzet tegen de aanwezige populatie, zie je dat in veel gebieden de populatie ver boven de draagkracht van het terrein uitrijst. In sommige gebieden is de populatie wel vijf keer zo groot als de natuurlijke draagkracht van het terrein. Daar is grootscheeps bijvoeren (volgens het onderzoek van GGB wel tot honderdduizenden kilo's maïs per jaar per leefgebied: NK) dus overduidelijk de oorzaak van.

Probleem is dat de situatie zo verhard is. Er vindt geen discussie plaats helaas, en dat wordt ingegeven door angst om bestaande posities te verliezen. Er is sprake van handjeklap in plaats van overleg.

Jagers willen houden wat ze hebben, de gedeputeerde wil herkozen worden en iedereen weet dat voor de grofwildjacht grof geld betaald wordt.

Hoe kijkt u tegen jagers aan in relatie tot professionele wildbeheerders?

Ik kom uit een jagersfamilie en heb ook zelf wel gejaagd. Ik ben gestopt met de jacht, niet vanwege de jacht maar vanwege de jagers. Er kwam in ons gebied een jachttopzichter die

zich schuldig maakte aan vervolging van beschermde dieren, uitzetten van kastvallen, klepvallen etc.

Als je op zo'n manier de stand van bejaagbare dieren moet vergroten ten koste van de stand van niet bejaagbare dieren of predatoren, dan hoeft het voor mij niet meer. En dat was dus een professionele wildbeheerder.

Het is sowieso een groot probleem dat jachttopzichers gebonden zijn aan hun broodheer. Volgens de Jachtwet moeten ze zijn belangen behartigen. Dat leidt natuurlijk tot zeer moeizame situaties. Daar zou een moderator tussen moeten zitten. Dat professionele zegt dus niet alles. Waar het om gaat is dat de uitoefening van de jacht, indien noodzakelijk, gebeurt door mensen met kennis van zaken, vanuit respect voor de natuur en in overleg met natuurbeheerders.

Areaalvergroting

Veel meer dan nu het geval is zal de natuurbescherming moeten anticiperen, bijvoorbeeld op de komst van nieuwkomers zoals de lynx. Alleen anticiperend natuurbeheer kan de toekomst van in het wild levende populaties grote hoefdieren veilig stellen.

Nu al is duidelijk dat ondersoorten uitsterven en dat bijvoorbeeld edelherten worden teruggeworpen op slechts enkele populaties. Er is nu feitelijk in het geval van edelhert, damhert, wild zwijn en zelf wisent al sprake van semi-

gedomesticeerde soorten. De weg terug moet beginnen met terreinwinst voor de grote natuurgebieden. Er zal in dat opzicht hoog moeten worden ingezet met een interdepartementale aanpak. De Veluwe raakt nu al geïsoleerd en dat is een immens probleem. Langs de snelweg Oberhausen-Den Haag dreigt één lang lint van industriegebieden te komen. Daar moeten we doorgangen veilig stellen. Het willetje om er iets aan te doen moet snel een *wil* worden, wil het nog effect kunnen hebben voor toekomstige generaties. De laatste populaties vrij levende edelherten in België en Duitsland staan inmiddels onder grote druk. Langzaam groeit de grensoverschrijdende bereidheid om in doorgangen te investeren.

Wanneer we in Nederland niet gigantische zones vrijstellen als ecologische mainports, snijden we toekomstig beleid definitief de pas af. Opgevend boeren bieden een belangrijke kans. Bied die mensen de kans, een boterham te verdienen aan de Ecologische Hoofdstructuur.

Zonder substantiële areaaluitbreiding dat is ons land voor grote zoogdieren reddeloos verloren!

Dr. G.W.T.A Groot Bruinderink: stoppen met bijvoeren en in een groot gebied op proef ook stoppen met bejagen (foto: Geurt Besselink).

DRIJFJACHT

De drijfjacht op wilde zwijnen zou nu echt eindelijk verboden moeten worden. Er is een potentiële meerderheid bestaande uit PvdA, D'66, SP, GroenLinks en RPF die aan hun kiezers verplicht zijn de barbaarse drijfjacht op wilde zwijnen aan het begin van de 21e eeuw eindelijk af te schaffen. Maar staatssecretaris Geke Faber heeft in antwoord op kamervragen al diverse malen laten weten niet van plan te zijn de drijfjacht af te schaffen. In strijd met het PvdA verkiezingsprogramma, in strijd met schriftelijke toezeggingen van Wim Kok, in strijd met uitlatingen van fractiespecialist Willie Swildens en in strijd met adviezen van Alterra onderzoekers. Maar geheel overeenkomstig de wensen van Hare Majesteit, die kennelijk een dikkere vinger in de pap heeft op het gebied van wetgeving, dan vaak wordt gedacht. De zwijnen-drijfjacht is de laatst overgebleven vorm van zuivere elitejacht. In Nederland zijn ongeveer zeshonderd jagers die elk jaar opnieuw het zogenaamde zwartwildbrevet halen om aan de drijfjacht op zwijnen mee te mogen doen. Van hen is 25% een zo slecht schutter dat ze op de schietbaan geen kans zien een op vijftig meter afstand met constante snelheid (15 km/u) voortbewegend nepzwijn te raken. In het wild is er allerm minst sprake van constante snelheid, zwijnen halen dan de 70 km/u en worden op grotere afstand geschoten. Bij het behalen van het zwartwildbrevet doen veel jagers op één dag twee of drie keer herexamen, waardoor ook zeer slechte schutters het brevet kunnen halen. Buitenlandse gastjagers behoeven dat zwartwildbrevet zelfs helemaal niet meer te halen, maar mogen meedoen als een ad hoc commissietje van hun jachtcompanen ze daartoe in staat acht. Ziet u het voor zich, Maxima die op haar schietvaardigheid beoordeeld wordt door een clubje jolige, schietgrage heren die de jongedame eventueel zouden moeten afwijzen als jachtgezellin bij gebleken gebrek aan schietvaardigheid? Ze schiet in Argentinië regelmatig een haas of een eend, waarom hier dan niet een zwijn tijdens de drijfjacht... Samen schieten die zeshonderd jagers officieel zo'n tweeduizend zwijnen in de vrije Veluwe wildbaan waarvan volgens officiële schattingen 10% in drijfjachten. In

Gedood zwijn tijdens de Hofjacht waarop duidelijk de met een plankje opengesperde borstkas te zien is.

werkelijkheid moeten het er veel meer zijn, want alleen de jachtcombinatie van scheepsmagenaar A.C. Heuvelman schiet er al honderden, vrijwel alleen in drijfjachten. De jachtcombinatie geeft daaraan naar schatting meer dan twee ton per jaar uit. Onbetwist coryfee en opinie-leider uit de jachtwereld (inmiddels overleden) Van der Wal (pseudoniem in het jagersblad: Cartouche) was vrij open in de informatie over de drijfjacht. In Elsevier vertelde hij 19 jaar geleden: *'bij een goed resultaat tijdens de zwijnendrijfjacht zijn negenendertig van de vijftig schoten ernaast of verwonden de dieren slechts. Elf schoten zorgen ervoor dat de dieren blijven liggen, dood of gewond'*. In een interview met de Emmer Courant in 1984 zei Van der Wal onder meer: *'Ik heb hier een terrein van 1500 ha gepacht. Mijn eerste begroting vlak na de oorlog beliep fl. 4500,- per jaar. Daar had ik een jacht-opziener voor en kon ik voerakkers mee aanleggen en zoelen (drinkplaatsen). Nu ben ik meer dan fl. 100.000,- per jaar kwijt... Na de oorlog kreeg je een enorme explosie van jachttakten van 10.000 naar 25.000. Iedereen die centen had ging jagen...De nieuwe jachtwet van 1954 liet varkens nog vogelvrij, maar een paar hoge piefen begonnen*

Havenbaron Heuvelman liet zich vorig jaar voor de VARA radio ontvallen 'dat hij óók we! wist dat de drijfjacht een aflopende zaak was, maar dat het alleen de vraag was wanneer het verboden zou worden'.

het zwartwild te beschermen omdat het zo machtig mooi jagen was- het hele Loo draaide op de varkensdrijfjachten; dat lokte de voorname heren uit heel Europa aan- en zo kwamen de varkens uiteindelijk toch volledig onder de jachtwet.... Varkens zijn tegenover de jager en zijn honden weerbaar wild. Grote ruige knapen waar je een leuk spel mee hebt. Ze gebruiken hun hersens. Een oude keiler krijg je bijna niet- die heeft al tien, twaalf jaar de slag overleefd; die kent zijn tegenstander. Mannenwerk is het. Vroeger gebeurde het met een speer en was het een proeve voor de adel. Karel de Grote moet er goed in zijn geweest. Ging er alleen op af. Is er ook invalide door geworden. In Duitsland lopen bijna alle jachtopzieners kreupel... En dan heb je natuurlijk de gouden keiler. Dat is het hoogste wat je kunt schieten. Het zit hem in de lengte en vooral de breedte van de houwens- de slagstanden.... Ik heb tweehonderd varkens neergelegd. Maar nog nooit een gouden keiler. Je blijft afhankelijk van toeval. Prins Bernhard heeft in Soerel de trofeeën van tweehonderd keilers hangen. Daar is ook geen enkele gouden keiler bij. Maar prins Claus gaat mee op zijn eerste jacht en wat gebeurt er? Hij schiet meteen twee gouden keilers'. Prominenten uit de jagerswereld zoals de heer Oosterbaan,

Schimmen van jagers na afloop van een drijfjacht in het Speulderbos in de tuin van 'Cartouche' (1995).

Foto's: Rob Busser en Harry Voss.

oud-voorzitter van de KNJV geven op dit moment overigens toe dat de zwijndrijfjacht weinig effectief, dieronvriendelijk en niet meer van deze tijd is. Wat hen betreft 'zou deze jachtvorm maar het beste afgeschaft kunnen worden omdat ze het imago van de jacht meer kwaad dan goed doet'.

Havenbaron Heuvelman liet zich vorig jaar voor de VARA radio ontvallen '*dat hij ook wel wist dat de drijfjacht een aflopende zaak was, maar dat het alleen de vraag was wanneer het verboden zou worden*'.

Gegeven het feit dat op dit moment al 90% van het zwijnenafschot via aanzitjacht gerealiseerd zou worden, kan worden geconstateerd dat het om een achterhaalde hobby van een zeer elite groep gaat die het oude barbaarse spel wil handhaven. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, en de bosrijke gemeenten Epe, Nunspeet en Apeldoorn hebben de drijfjacht op wilde zwijnen onder meer op advies van dr G. Groot Bruinderink (de zwijndeskundige bij Alterra, het vroegere Instituut voor Bos en Natuur Onderzoek) afgeschaft. Dat houdt in dat alleen enkele kapitaalkrachtige zakenmensen, enkele adellijke jagers en leden

van het Koninklijk huis zich actief bezig houden met de drijfjacht op wilde zwijnen. Zij zijn het die op de achtergrond schijnlegitimaties voeden als zou de drijfjacht uit beheerstechnisch oogpunt voordelen hebben of noodzakelijk zijn. Dr. G. Groot Bruinderink kan daarover als onafhankelijk deskundige beter dan wie ook een oordeel geven. Zijn onderzoek in het zuidelijk gedeelte van het Kroondomein naar de draagkracht van het terrein, is door de minister ten onrechte -meent ook Groot Bruinderink- aangewend als legitimatie voor de massale drijfjacht in het noordelijk gedeelte. Het zuidelijk gedeelte werd niet via drijfjachten bejaagd gedurende het onderzoek en er werd niet bijgevoerd. Omdat in het noordelijk deel wel wordt bijgevoerd met mais en via voerakkers met breedbladige grassen, en omdat daar wel grootscheepse drijfjachten gehouden worden, is het door Groot Bruinderink ontwikkelde draagkrachtmodel volgens de onderzoeker zelf daar niet toepasbaar. De minister acht het model wel toepasbaar, wil het onderzoek niet openbaar maken ('het is nog niet helemaal af...') en gebruikt al dan

niet bewust de onderzoeksuitkomsten op een manier die strijdig is met de bedoelingen en inzichten van de onderzoekers. Een algemeen verbod op de drijfjacht op wilde zwijnen -zoals dat al sinds 1972 voor andere grote hoefdieren geldt en zoals dat in 1977 bijna door de kamer ook voor wilde zwijnen werd aangenomen- zal een sjeke escape kunnen vormen voor leden van de Koninklijke familie om te kunnen stoppen met de barbaarse drijfjacht zonder gezichtsverlies. Het wachten is op een heldere uitspraak van de kamer. Daar is extra reden voor sinds de Amsterdamse bestuursrechter onlangs uitsprak dat zelfs in kleine omrasterde gebiedjes zoals het Groesbeekse Universitair Medisch Centrum Dekkerswald (175 ha) volop in drijfjachten op wilde zwijnen gejaagd mag worden, hoewel de jacht en wildnota van het kabinet dat duidelijk verbiedt. Binnenkort zal blijken of hof en adel in staat zijn hun achterhaalde hobby tegen de zin van een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking en het parlement overeind te houden. Het wordt spannend!

Niko Koffeman

TEVEEL VOSSSEN? NEE, ER ZIJN TEVEEL JAGERS !

Vossen zijn vogelvrij. Dat is zo in de huidige Jachtwet, en jagers doen er alles aan dat in de komende Flora- en faunawet zo te houden. Vossen zijn namelijk concurrerende jagers en als jagers actie voeren tegen andere jagers die ze niet zinnen, dan gebruiken ze heel wat hardere methodes dan Fauna-beschermers ooit tegen jagers hebben gehanteerd. Concurrerende jagers, of dat nu beschermde roofvogels zijn of onbeschermde vossen, moeten bij voorkeur dood. Welpen, qua uiterlijk vergelijkbaar met jonge hondjes, worden met terriërs uit hun burcht gehaald, en tegen een boom of met een knuppel doodgeslagen. Als moeder geschoten wordt, verhongeren de welpjes. Het feit dat de KNJV zich tegen een verbod op dergelijke walgelijke jachtpraktijken blijft verzetten, secretaris Alferink verdedigt

Doodgeknuppelde vossenwelpjes in Zuid-Limburg (foto's: Har Pluijmakers).

het doodknuppelen van pasgeboren vosjes op tv, geeft aan hoe slecht beschaving en jacht samengaan. Bij de jacht in de burcht spelen zich hartverscheurende taferelen af. Moedervos of jachthond wordt doodgebeten. Sneuvelt de jachthond, dan wordt er een andere hond naar binnen gestuurd om het gevecht met de gewonde

moedervos af te maken. Dieren-gevechten zijn in Nederland al jaren wettelijk verboden, maar om één of andere duistere reden wordt daarop nog steeds een uitzondering gemaakt voor het gruwelijke gevecht op leven en dood tussen jachthond en vos. Dat daarbij risico's gelopen worden om ziekten zoals de vossenhtworm

of hondsdolheid over te brengen van de in het wild levende vos (jagers overdrijven de ziektenverspreiding van de vos heel graag, maar noemen zichzelf nimmer als overbrenger tussen de vossenburcht en het buurjongetje dat niets vermoedend een dag later de jachthond aait), maar dat mag de pret niet drukken. Nooit was de haat zo

Foto's: Geurt Besselink

groot en de mediahete zo zorgvuldig door jagers geregisseerd. Wetenschappers honen de jagersfabels weg. Vossen zouden zoals gezegd ziekten overbrengen, eerbare meisjes te paard achtervolgen, kinderlijkjes opgraven op begraafplaatsen, schapen of koeien doodbijten, geen fabel is gek genoeg om de vos verdacht te maken. Alterra-onderzoeker F. Niewold laat weten dat een vos fysiek niet in staat is een schaap dood te bijten. Vossen-deskundige J. Mulder prikt de mythe door dat er een norm van de World Health Organization (WHO) zou bestaan voor het maximale aantal vossen per ha. Ook fabels rond de door vossen bedreigde weidevogelstand zijn loos. Duinecoloog G.J. de Bruin: *'problemen van de weidevogels hebben te maken met de lage grondwaterstand, overbemesting en vroeg maaien'*. Als vossen invloed hebben op de vogelstand, dan is dat incidenteel en plaatselijk. En natuurlijk eten vossen weleens een door de eigenaar slecht beschermde kip. Maar ook jagers en heel veel burgers eten kip, zonder daarvoor de doodstraf te krijgen.

Tot 1994 kregen jagers een beloning

voor een dode vos. Een op het politiebureau ingeleverde vossenstaart leverde fl. 15,- op. Zo kon het gebeuren dat jagers hoogzwangere moedervossen schoten, ook de vier ongeboren jongen van hun staartjes ont deden, en een premie opstreken van fl. 75,-. De vraag is of we het 'beheer' van de fauna aan dit soort lieden over zouden moeten laten.

Overall duiken berichten op over de vos als symbool van alles wat slecht is. Wetenschappelijke onderbouwing ontbreekt. Maar hetzes kunnen heel goed zonder. Al in Hooglied wordt geklaagd *'dat vossen de wijngaard verderven'*. Net zo onzinnig als alles wat in de loop van de geschiedenis tegen het dier is ingebracht. Als de vos zo schadelijk is, hebben jagers niets te vrezen van de nieuwe wet. Die zegt dat er zoveel vossen geschoten mogen worden als nodig is. Maar jagers eisen carte blanche: doden zoveel ze willen!

Om die reden vragen ze de politiek ook om een landelijke of provinciale onbeschermdverklaring af te geven, zodat ze vossen kunnen blijven doden zo vaak ze maar willen, zonder enige verantwoording af te hoeven leggen.

Vooralsnog zijn staatssecretaris en kamer dat niet van plan, maar omdat de nieuwe wet volop ruimte laat voor zo'n 'provinciale onbeschermdverklaring' en de barbaarse dodingsmethoden met hondengevechten en het doodknuppelen van welpjes niet worden uitgesloten, net zomin als het bejagen van vossen in de nachtelijke uren met behulp van lichtbakken (een beruchte stropersmethode, ook steeds vaker toegepast door jagers) ziet het er niet naar uit dat de nieuwe wet vossen werkelijke bescherming gaat bieden. Tenzij we nu in actie komen en de politiek laten inzien dat de vos een zeer nuttige functie vervuld in onze natuur en veel selectiever aan wildbeheer doet dan jagers ooit zullen kunnen waarmaken.

Niko Koffeman

JACHTGEWEER BLIJFT

UITGANGSPUNT BIJ GROFWILDBEHEER

Voor het afschieten van edelherten en wilde zwijnen in het Nationale Park Veluwezoom heeft Natuurmonumenten gastjagers ingeruild voor eigen personeel. Hoewel de natuurbeschermingsorganisatie een nieuwe aanpak kiest voor 'faunabeheer', blijft het jachtgeweer het uitgangspunt. In dit artikel leest u hoe twee medewerkers van Natuurmonumenten (vóór hun spreekverbod!) over de jacht en jagen denken in een openhartig gesprek met Wim Eikelboom van de EO op Radio 1.

Jaarlijks schiet Natuurmonumenten op haar terreinen op de Veluwe zeventig herten en circa hondervijftig everzwijnen. De jacht vindt plaats zonder dat bezoekers van het Nationaal Park er iets van merken. 'We zetten dit liever niet in de etalage', erkent Frank van Belle van Natuurmonumenten. Frank van Belle is bij de inspectie Gelderland van Natuurmonumenten aangesteld om jachtzaken te behartigen.

Waarom ligt jacht zo gevoelig? 'We zijn een natuurbeschermingsorganisatie die opkomt voor alle vormen van leven van dieren en planten. Jacht heeft te maken met het beëindigen van leven. Daarom hoort het afschieten van dieren niet tot onze favoriete bezigheden. Jacht is niet een onderwerp waar we graag mee geassocieerd worden. Het ligt altijd heel moeilijk. Sinds 1978 hebben we als officieel jachtstandpunt dat we onze jachtactiviteiten tot het minimaal noodzakelijke proberen te beperken'.

Natuurmonumenten is lid van de Vereniging Wildbeheer Veluwe. Die vereniging bepaalt jaarlijks het afschot van everzwijnen en edelherten op de Veluwe. Dat past toch niet bij het uitgangspunt: geen jacht tenzij...? 'Dat voelt inderdaad als balanceren op een slap koord. De ene keer ga je te ver naar links en een andere keer te ver naar rechts. Als we op de Veluwe onze eigen gang zouden gaan en niets meer zouden afschieten, dan hebben de andere terreinbeheerders last van onze beesten. Dan worden wij verplicht hekken om onze terreinen te zetten en dat werkt weer versnippering van de Veluwe in de hand. Aan de andere kant is het zo: als we braaf doen

Foto: Fob Busser

Geschoten hinds (foto's: Geurt Besselink).

wat iedereen van ons verwacht, komen we niet uit bij onze doelstelling en dat is de jacht inperken. Dat betekent dat we we meedoen met het afschot, maar we proberen dat op een eigen manier te doen, zodat verstoring zo beperkt mogelijk is'.

De uitgangspunten van Natuurmonumenten voor jacht op haar terreinen op de Veluwe, zijn vastgelegd in een zogeheten Faunabeheerplan. Dat Faunabeheerplan is een intern stuk, waarvan samenvattingen zijn verspreid onder de belanghebbenden, zoals de Vereniging het Veluws Hert en de Wildbeheereenheden.

Hoewel Natuurmonumenten het jachtgeweer blijft hanteren in het Nationaal Park Veluwezoom, het Planken Wambuis en de Imbos, probeert de organisatie geleidelijk aan het jachtvrij maken van de Veluwe bespreekbaar te maken met andere terreinbeheerders. Als voorschot daarop kiest Natuurmonumenten voor de instelling van jachtvrije gebieden, het inperken van het aantal maanden dat gejaagd wordt en het toepassen van 'weinig verstorende afschotmethoden'.

Het meest opvallende onderdeel van het Faunabeheerplan is de afschaffing van zogeheten gastjagers. Het afschot van het grofwild werd tot vorig jaar overgelaten aan gastjagers, jagers die in ruil voor een vergoeding een toegewezen aantal herten en zwijnen mochten schieten. Sinds dit seizoen neemt Natuurmonumenten de jacht voor eigen rekening met vrijwilligers die over een jachtakte beschikken. Van Belle: *'Vanouds werd de jacht op onze terreinen verhuurd. Daarna is gekozen om jacht in eigen beheer uit te voeren met inschakeling van gastjagers. Het ging overigens om beperkte bedragen die we daarvoor kregen. Recent hebben we besloten dat we de verantwoordelijkheid voor de jacht volledig op ons nemen. Alle gastjagers zijn bedankt en we maken uitsluitend gebruik van eigen personeel. We willen daarmee laten zien dat we elke schijn van financiële belangenverstrengeling vermijden'.*

Merkt het grofwild er iets van als een kogel niet van een gastjager maar van een personeelslid van Natuurmonumenten afkomstig is? *'Voor het dier dat gedood wordt, scheelt het niks. Maar het maakt wel verschil voor de dieren die blijven leven. De manier waarop we jagen is minder verstorend voor de wildstand*

Natuurmonumenten blijft dus grofwildbeheer uitvoeren, en zal haar inspanning leveren om het toegewezen afschot te realiseren.

Binnen dit gegeven zal het beheer worden uitgevoerd op een wijze die zo min mogelijk invloed heeft op het ecosysteem: met zo weinig mogelijk verstoring van de natuurlijke leefwijze van de fauna. Om dit te verwezenlijken zijn de volgende keuzen voor het grofwildbeheer gemaakt:

- instellen van aanzienlijke jachtvrije gebieden, waar geen verstoring door jacht plaatsvindt,
- beperking van de periode waarin afschot plaatsvindt tot drie maanden per jaar,
- toepassing van weinig verstorende afschotmethoden.

in totaal. Het afschot voeren we uit in een beperkte periode van drie in plaats van zes maanden die zijn toegestaan. We proberen het uit te voeren op een beperkte gebiedsoppervlakte. We hebben als Natuurmonumenten op de Veluwe 10.000 hectare in beheer: daarvan voeren we op 4.000 hectare geen jacht uit. Verder doen we het met minder mensen. Het zijn professionals die we zelf in dienst hebben'.

Het Faunabeheerplan van Natuurmonumenten voor grofwild op de Veluwe blinkt uit in verhullend taalgebruik. U spreekt over 'aantalsregulatie' en 'populatiebeheer'. Vermijdt u bewust termen met het woord 'jacht'? *'De woorden "jacht" en "afschieten" hebben een lading gekregen waardoor ze niet meer dekken wat de jacht bedoelt. Daarom hanteren we die nieuwerwetse kreten als aantalsregulatie en faunabeheer. Gewoon afschieten kun je ook in het slachthuis. Uit de populatie nemen is toch iets anders. Als je dat zegt, geef je weer dat het afgeschoten dier een plek heeft gehad in de sociale structuur van die groep dieren waarin het heeft geleefd. Jagen is niet zomaar met een geweer het bos ingaan en neerknallen wat je ziet. Jagen is veel zorgvuldiger. Overigens gebruik je in de richting van de leden van Natuurmonumenten andere termen, dan wanneer je met jagers in gesprek bent. Misschien lijkt dat verhullend, maar dat is het niet'.*

Saillant detail: Het Faunabeheerplan van Natuurmonumenten is in concept geschreven door Spek Fauna Advies, het adviesbureautje van G.J. Spek, secretaris van de Vereniging Wildbeheer Veluwe, fervent jager en zoon van de bekende hofjager Spek. Waarom heeft u als natuurbeschermingsorganisatie gebruik gemaakt van deze jagersdeskundigheid?

'We hebben zijn externe deskundigheid ingehuurd, maar Natuurmonumenten heeft de uiteindelijke keuzes voor wildbeheer zelf gemaakt. Die expertise hadden we niet in eigen huis en bovendien hadden we niet de tijd beschikbaar om dit plan zelf op te stellen'.

Redactie

Wild zwijn in het Nationale Park Veluwezoom (foto: Geurt Besselink).

Natuurmonumenten snoert medewerkers de mond over jacht

Voor Natuurmonumenten is de jacht een buitengewoon heikel onderwerp, waarover gewone medewerkers niet mogen spreken met de media. Nadat twee personeelsleden van Natuurmonumenten een interview hadden gegeven voor EO Radio 1, werden ze op de vingers getikt door het landelijk hoofdbureau in 's-Gravenland. Beide medewerkers werd te verstaan gegeven dat ze niet met journalisten mogen praten over het onderwerp jacht. Alle vragen over dit onderwerp moesten meteen worden doorgespeeld naar de voorlichters in 's-Gravenland, die alle lastige vragen vakbekwaam dempten.

Dassenleed

in Zuid-Limburg

Gerard Ellenbroek

Al verschillende malen hebben we in Argus aandacht besteed aan de problemen van de natuurbescherming in Zuid-Limburg. Recentelijk nog toonden we onze verontwaardiging over het gesol van onder meer de vereniging Das en Boom met de hamster, die om 'aibaarheidsredenen' plotseling door heel Nederland wordt uitgemaakt voor 'korenwolf'. In dit artikel vragen we uw aandacht voor de das, een dier waarmee het dankzij de genoemde vereniging op sommige plaatsen in ons land wat beter gaat. Toch blijkt het dier mede dankzij deze vereniging niet overal even goed beschermd te zijn. We leiden u rond met enkele dassenliefhebbers in Zuid-Limburg, mensen die naar onze indruk met hart en ziel aan hun dassenpopulatie hangen.

Het is een mooie zondag, begin mei 2000, als we rond 10 uur Zuid-Limburg binnenrijden. We hebben eerst een afspraak met enkele mensen, die zich al jaren intensief bezighouden met de bescherming van de das. Daarna zal een van hen ons langs enkele burchten gidsen. Het is de bedoeling dat we ons op de hoogte laten brengen van een aantal misstanden rond de bescherming van de das. In sommige gevallen gaat het om jagers, die een dassenburcht overhoop gehaald hebben, mogelijk in de veronderstelling, dat er zich ook vossen in die burcht ophielden. In een ander geval gaat het om een burcht, die ten prooi dreigt te vallen aan de uitbreidingsdrift van projectontwikkelaars. In bijna alle gevallen is er sprake van directe betrokkenheid van de Vereniging Das en Boom. Door hun betrokkenheid en de autoriteit die ze op het gebied van dassenbescherming naar politiek en overheid uitstralen, dreigt de betekenis van lokale mensen, die vaak veel meer kennis en ervaring met de situatie ter plaatse hebben, onder te sneeuwen en zelfs als ongeloofwaardig betiteld te worden. Wat daarvan de resultaten kunnen zijn, willen we u graag in dit artikel laten zien.

*Burcht en omgeving
bij het Business
Park Stein
(foto's: Rob Busser)*

Business Park Stein

De eerste locatie die we bezoeken ligt bij Stein. Het is een klein bosperceeltje, enkele honderden vierkante meters groot. Het gebied is omringd door akkers en grasland. Een eindje verderop ligt het wat groter bosgebied van de Bunderbossen. Vanuit de andere richting rukt een industriegebied op: Het Business Park Stein. Kranen, in aanbouw zijnde bedrijfspanden en grondwerkzaamheden kondigen het dreigende onheil voor het bosje en zijn bewoners aan. En om die bewoners gaat het hier. In het bosje bevindt zich een bewoonde dassenburcht. Al jaren volgen natuurbeschermers het wel en wee van de dassen in deze burcht. Toen de plannen van projectontwikkelaar Stienstra voor het bedrijventerrein bij Stein bekend werden, hebben zij onmiddellijk aan de bel getrokken. Bewoonde dassenburchten zijn wettelijk beschermd en zij meenden dan ook na het doen van voorstellen ter bescherming en gespreksbereidheid te tonen, zonder veel problemen de burcht te kunnen behouden. De gemeente Stein besloot echter eerst de expertise van Das en Boom in te roepen alvorens de handdoek in de ring te gooien. En dat gaf een verrassende wending.

Driemaal kwamen medewerkers van deze vereniging poolshoogte nemen bij de dassenburcht: in januari en februari 2000. Ze constateerden dat de burcht niet meer bewoond was want er werden geen verse sporen van dassen aangetroffen. Op zich niet zo'n merkwaardige conclusie, als je bedenkt, dat dassen in de winter veel minder actief plegen te zijn. Wel vreemd is, dat de onderzoekers wel erg gemakkelijk vaststellen dat de burcht onbewoond

is en er geen reden (meer) is om deze te sparen.

Ook onderzoeksbureau Natuurbalans van de heer Krekels mengde zich desgevraagd in de discussie over het al dan niet bewoond zijn van de Steinse dassenburcht. Zij kwamen eveneens tot de conclusie dat er geen dassen meer in de burcht woonden. Het is niet helemaal duidelijk op welke gronden zij tot deze conclusie kwamen maar op het moment dat wij de plek bezoeken zijn

de dassensporen overduidelijk: Vers uitgegraven aarde bij enkele van de ingangen, de sporen, de haren, de platgetrapte bodem van enkele pijpen en de platgetreden paden in het hoge gras van het weiland rondom het bosje verraden niet alleen de aanwezigheid van dieren in de burcht maar ook van welke dieren: Het gaat hier onmiskenbaar om dassen.

De dassenbeschermers geven zich natuurlijk niet gewonnen. Zij zullen er samen met anderen alles aan doen om ervoor te zorgen dat de burcht bij Stein van de ondergang wordt gered. Daar is ook alle reden voor, want de burcht heeft behalve zijn waarde voor de eigen bewoners ook een belangrijke waarde voor de gehele dassenpopulatie in Zuid-Limburg. De burcht vormt namelijk als de meest noordelijke burcht één van de weinige schakels tussen de dassenpopulaties van het zuidelijk deel van Zuid-Limburg en die in het noordelijk deel. Alle reden dus, om voor het behoud van deze dassenburcht te vechten. Op verzoek van de gemeente Stein, mede op advies van de Vereniging Das en Boom en bureau Natuurbalans, heeft het bureau LASER van het ministerie van LNV thans een ontheffing verleend om de duidelijk bewoonde burcht te saneren waarbij - als doek voor het bloeden en bovendien 'het klinkt toch zo goed naar de bevolking toe' - eerst op een aantal plaatsen in de gemeente faunavoorzieningen moeten worden aangelegd. Helaas, de Limburgse dassenvrienden staan er weer eens alleen voor.

Beek

In het heuvelachtige landschap bij Beek worden we meegenomen naar een vrij steil talud begroeid met vlier en meidoornstruiken. Aan de andere kant van het talud bevindt zich een met gras begroeide helling. Bovenaan deze helling vallen de ingangen van de dassenburcht nauwelijks op tussen het hoge gras. De duidelijk belopen paden die vanuit de gangopeningen het hoge gras in lopen geven aan dat de burcht bewoond is. Onze gids legt ons uit dat in dit gebied het eerste onderzoek naar erosie in Nederland is uitgevoerd. Dat is ook niet zo verwonderlijk, als je ziet hoe steil de heuvels hier zijn en hoe gemakkelijk kaalkap ten behoeve van de landbouw hier kan leiden tot groot-schalige erosie. De eerste, bekende en in de literatuur

Een uitlooppijp van de burcht bij Beek.

beschreven waarnemingen aan de dassenburcht bij Beek, dateren uit 1958. Intussen is de burcht uitgegroeid tot een gangenstelsel met een lengte van enkele tientallen meters en een diepte tot drie meter onder het maaiveld. De burcht ligt op een stuk land met een oppervlakte van ongeveer zeven bij dertig vierkante meter. Het is eigendom van een boer, die het gebied, waarin de burcht ligt, heeft afgezet met draad, omdat hij voor het verlies aan opbrengst en de schade een vergoeding via een gedoogovereenkomst krijgt. Alle pijpen komen binnen dit omheinde gebied boven de grond. Het aangrenzende perceel is in gebruik als weiland. Op het moment van ons bezoek is de eigenaar juist bezig geweest met het doodspuiten van brandnetels langs de rand van het weiland. Onze gids vertelt ons, dat de boer vorig jaar één van de nieuwe pijpen, die uitkwam in het weiland, heeft dichtgemaakt. Hoewel de verstoring van een dassenburcht, dus zeker het dichtgooien van een pijp, strafbaar is, is de actie van de boer wel begrijpelijk.

Hij heeft een deel van zijn weiland afgestaan aan de dassen en de uitgangen van de burcht afgeschermd van de rest van het weiland. Als de dassen nieuwe pijpen graven die uitkomen in het weiland, heeft de boer er een probleem bij: Om zijn vee te behoeden voor een gebroken poot zal hij zal de omheining moeten verzetten, zijn vee niet in de wei laten grazen of de ongewenste pijp moeten dichten. Onze gids is van mening dat je het de boer, die zich overigens zeer positief heeft opgesteld tegenover de dassenpopulatie op zijn grond, niet kwalijk kunt nemen dat hij in dit geval voor de laatste oplossing heeft gekozen. De stampij, die Das en Boom vorig jaar over dit voorval heeft gemaakt, vinden velen dan ook niet gepast, een opgeblazen verhaal. Er zijn burchten in Limburg waar veel meer aan de hand is en waar Das en Boom niets van zich laat horen, zeker niet als er jagers bij betrokken zijn.

Den Ouden Bosch

In de buurt van Nuth bezoeken we een bosgebied, dat plaatselijk bekend staat als Den Ouden Bosch. Het is een hellingbos, bestaande uit voornamelijk eiken en beuken met een rijke onder-

Bewoonde burcht in Den Ouden Bosch bij Nuth.

Eén van de uitgegraven pijpen (foto's: Rob Busser).

te doen geweest om de dassenburcht. Los van het feit dat het doden van vossen ook niet getolereerd zou moeten worden, is het duidelijk dat dit soort rustverstoringen voor de hoofdbewoners van de burcht ook de nodige negatieve gevolgen moet hebben gehad. Gezien de wettelijke bescherming die de das geniet, zou Staatsbosbeheer zich verplicht moeten voelen dit soort

groei van struiken en kruiden. De recreatiedruk in dit gebied is groot. Dat is ook duidelijk waarneembaar op deze zonnige lentezondagmiddag. Overal zie je wandelaars, ouders en kinderen, veelal in gezelschap van al dan niet aangeliijnde honden.

Het bos hier wordt beheerd door het Staatsbosbeheer. Onze gids vertelt ons dat het toezicht in de Zuid-Limburgse bossen, met name in die van het Staatsbosbeheer nogal te wensen overlaat. Enkele boswachters zijn lid van de een of andere Wildbeheereenheid en bovendien bewegen zij zich uitsluitend in terreinwagens door de te bewaken gebieden. Daar komt nog bij, dat ze met veel te weinig mensen een veel te groot gebied moeten bekijken. Daarbij ontgaat hen veel van wat er in het bos gebeurt.

Om dat te illustreren worden we meegenomen naar een grote dassenburcht, die verscholen ligt tussen de boomstammen op een helling in het bos. Tussen de wortelstronken komen op diverse plaatsen de pijpen boven de grond. Verse graafsporen geven aan dat de burcht bewoond is door dassen. De dassenbeschermers zijn echter niet de enige groep die belangstelling heeft voor de bewoners van de burcht. Bij één

van de pijpen is men duidelijk bezig geweest met schoppen de ingang uit te graven. Onze gids legt uit dat men hier waarschijnlijk met kleine honden bezig is geweest om vossen, die mogelijk ook in de burcht een woonplaats hebben gevonden, uit te graven of om dassenwelpen te vangen. Met een schop wordt dan het voorste gedeelte van een pijp zo diep mogelijk uitgegraven, waarna de hond(en) de pijp wordt ingestuurd om de vos eruit te jagen of de das te lokaliseren om vervolgens de dassenwelpen naar buiten te sleuren. Blijft de hond daarbij achter in de burcht, dan wordt deze open gegraven. Vooral de Jack Russells, die in jagerskringen zeer geliefd zijn als aardhond, worden hierbij vaak gebruikt. Deze honden krijgen een speciale training voor dit soort werk. Daarbij wordt gebruik gemaakt van speciaal voor dit doel aangelegde kunstburchten. Als de hondjes hun truc goed genoeg kennen, mogen ze met hun bazen het veld in om echte slachtoffers te maken. Dat laatste is kennelijk ook hier gebeurd, getuige de diepe gaten en de vernielde vegetatie rondom de uitgegraven opening. Het is niet duidelijk wie er precies de dupe zijn geworden van de verstoring. Het is de vanden echter vrijwel zeker

uitwassen te vuur en te zwaard te bestrijden. Daarvan is hier echter geen sprake, gezien het feit dat het niet de eerste keer is, dat dit volgens onze gids hier gebeurt. Ook Das en Boom, waarvan je zou mogen verwachten dat ze dit soort activiteiten scherp veroordeelt, houdt zich hier op de vlakte. De goede verstandhouding met de jagers lijkt voor deze vereniging belangrijker te zijn dan de zaak waarvoor zij zegt te staan, namelijk de bescherming van de das.

Amstenrade

De laatste plek die we bezoeken is een dassenburcht gesitueerd in een hellingbos tussen Amstenrade en Merkelbeek even te noorden van Hoensbroek. We bevinden ons hier in het (vroegere) oostelijk mijngebied. Vanaf de geasfalteerde weg lopen we door een graslandje over de helling een klein eindje naar beneden en steken dan het bos in. Het bos bestaat uit eiken en beuken in de boomlaag en voornamelijk vlier in de struiklaag. Na een korte wandeling door het bos bereiken we de dassenburcht. De burcht heeft diverse pijpen die op wisselende afstanden tussen de boomwortels aan de oppervlakte komen. Evenals bij de dassenburcht bij Nuth zijn ook hier mensen bezig geweest om één van de pijpen van de burcht uit te graven. Het gat dat men hier gegraven heeft, heeft de vorm van een graf: ongeveer driekwart meter breed, twee meter lang en zo'n anderhalve meter diep, achter in het gat is de oude pijp nog zichtbaar. Kinderen hebben in het gat, dat niet al te ver van de verharde weg ligt, ook gevonden. Half over het gat liggen een oude deur en wat houten schotten. Zo vormen het dak een soort ondergrondse hut. In het gat liggen allerlei zaken, die ze kennelijk gebruikt hebben voor de inrichting: latten, kussens, plastic zakken, en nog wat andere rommel. We ruimen de rommel maar op in de hoop dat daarmee de kinderen worden ontmoedigd om hier nog langer te gaan spelen. Degenen die de werkelijke oorzaak zijn van deze verstoring, zijn uiteraard niet de kinderen. Onze gids vertelt dat het hier evenals bij Nuth gaat om een veel door jagers toegepaste methode om vossen uit hun hol te halen. Het graafwerk is hier echter nog rigoureuzer gebeurd en de gevolgen daarvan voor de burcht zijn dan ook veel ernstiger. De burcht is namelijk verlaten.

Spijtig

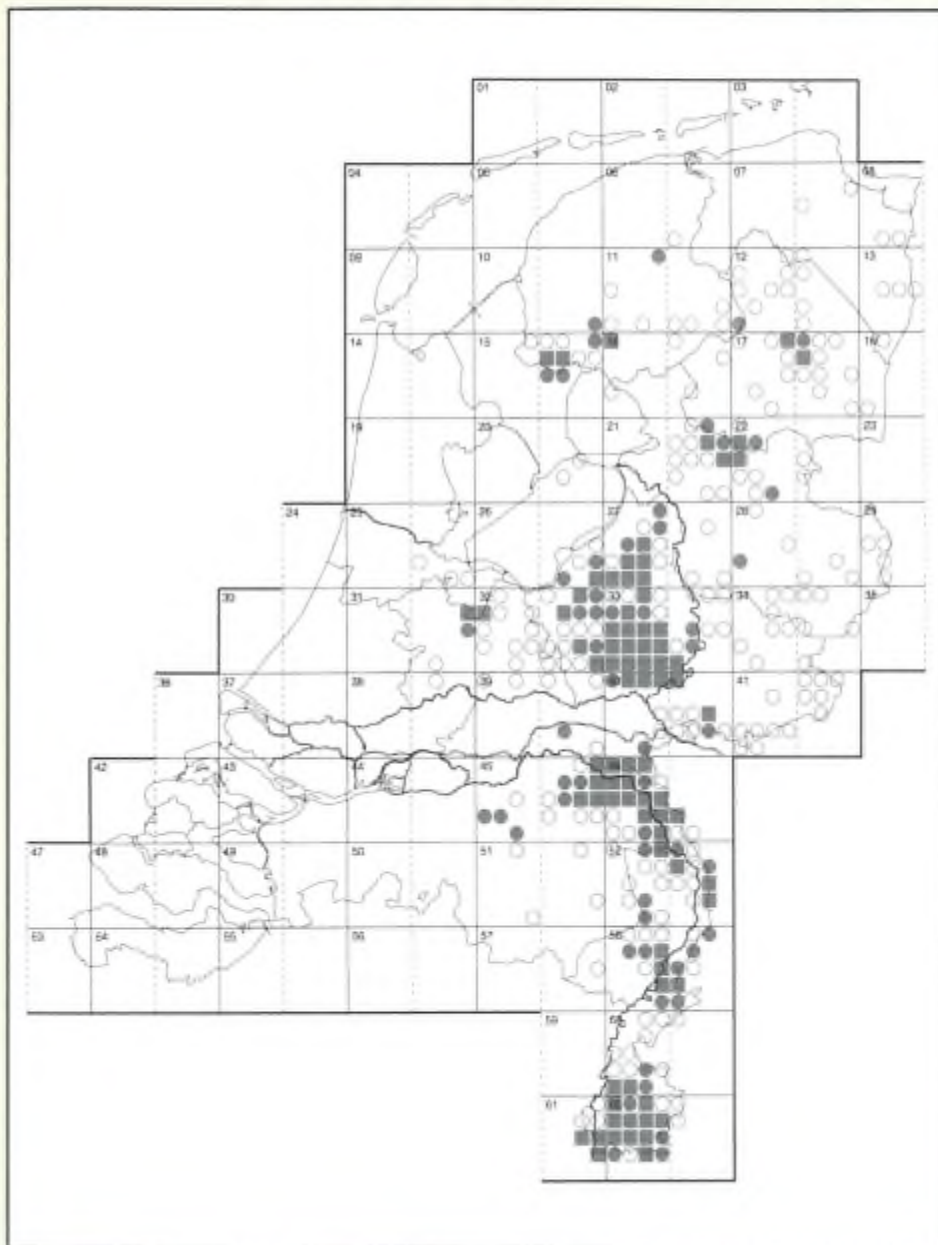
Zuid-Limburg is van oudsher een belangrijk verspreidingsgebied voor de das. Met goede huisvestingsmogelijkheden in het heuvelachtige landschap, de afwisseling van (niet intensief benutte) graslanden, akkers, boomgaarden, heggen en bosjes bood dit gebied ruime mogelijkheden voor een rijke dassenpopulatie. Oude verspreidingskaarten laten dat ook zien. Maar ook op de recentere kaarten van Nederland is te zien dat de das in Zuid-Limburg nog in vrijwel elk uurhok voorkomt (S. Broekhuizen et al., 1992). Op bijgevoegd verspreidingskaartje is te zien dat het in bijna alle gevallen gaat om twee of meer bewoonde burchten. Niettemin is ook in Zuid-Limburg, evenals in de rest van Nederland, de dassenpopulatie in de afgelopen eeuw plaatselijk sterk afgenomen. Tot 1960 wijten S. Broekhuizen et al. deze achteruitgang voornamelijk aan de intensivering van de landbouw, de vossenjacht en de stroperij. Sinds 1947 is de jacht op de das officieel gesloten. Dat betekende echter niet dat daarmee een eind

kwam aan de achteruitgang van de das. S. Broekhuizen et al. melden dat gedurende de periode 1960-1980 de Zuid-Limburgse dassenpopulatie desondanks met 56% afnam. Een afname die voor een belangrijk deel het gevolg zou zijn van de sterke toename van het aantal verkeersslachtoffers. Dankzij een aantal maatregelen op het gebied van de bescherming van de das tegen het verkeer en een toegenomen controle op de naleving van beschermde status van het woongebied van de das, is het aantal dassen de laatste jaren weer wat toegenomen. Desalniettemin stelden S. Broekhuizen et al. in 1992 dat 'moedwillige verstoring en vergraving van burchten toch nog vaak voor komt, vooral als de burcht ook bewoond wordt door vossen'. Helaas leert ons korte bezoek aan Zuid-Limburg ons dat dit laatste anno 2000 nog steeds gebeurt. Het is spijtig, dat ook een organisatie als Staatbosbeheer zo weinig aandacht besteedt aan de bescherming van dassenburchten in dit deel van Nederland. Het gemak waarmee jagers of hun handlangers,

*De diep uitgegraven
en vernielde burcht
bij Amstenrade
(foto: Rob Busser).*

*(Foto's das:
Geurt Besselink).*

Verspreiding van de das, 1984-1990.

- Twee of meer in gebruik zijnde belangrijke burchten
- Eén belopen in gebruik zijnde burcht
- Andere waarneming

kennelijk in alle rust, in nota bene aan de verantwoordelijkheid van een overheidsinstantie toevertrouwde natuurgebieden hun gang kunnen gaan, is op zijn minst bedenkelijk. Het zou een goede zaak zijn als Staatsbosbeheer de taak om dassenburchten in Zuid-Limburg te beschermen tegen dit soort praktijken serieuzer zou oppakken. Of dat op korte termijn te verwachten is, mag, gelet op de belangenverstrengeling ernstig worden betwijfeld. Zolang de combinatie van 'lid van een Wildbeheereenheid' en 'boswachter' bij Staatsbosbeheer overeind blijft, zal het met het toezicht op de bescherming van dassenburchten niet zo nauw worden genomen.

Ook wat betreft de Vereniging Das en Boom hoeven we in dit opzicht weinig te verwachten. Enkele jaren geleden sloot deze club een convenant met de jagersvereniging om voortaan geen dassenburchten meer te verstoren in de maanden dat de dassen jongen hebben en zich, met de deskundige hulp van Das en Boom, dan uitsluitend te richten op vossenholen. Op zich een opmerkelijk convenant, omdat de das en zijn burcht het hele jaar via de Natuurbeschermingswet beschermd zijn. Dat vossen en dassen regelmatig in dezelfde burcht huizen en dat verstoring van zo'n gemeenschappelijke woonplaats voor beide diersoorten negatieve gevolgen moet hebben, is voor Das en Boom kennelijk geen reden om aan de bel te trekken. Blijkbaar mag Das en Boom er een heel eigen uitleg van de Natuurbeschermingswet op na houden. Het lijkt er op de Das en Boom uitsluitend in het geweer komt als dat publicitair goed uitkomt en als er geen jagers bij de zaak betrokken zijn. In andere gevallen laat men het maar al te graag aan anderen over.

Wildschade

Schade bestrijding met of zonder geweer

Pauline de Jong

De Flora- en faunawet, die al in 1998 officieel is aangenomen in de Tweede Kamer, is nog steeds niet van kracht. Op dit moment gelden nog steeds de regels van de Vogelwet en de Jachtwet inzake bescherming en bestrijding van diersoorten. Het wachten is op de nadere invulling van de wet in de vorm van Algemene Maatregelen van Bestuur, waarin allerlei zaken nader moeten worden uitgewerkt zoals welke middelen mogen worden gebruikt bij schadebestrijding, aan welke eisen een faunabeheerplan moet voldoen en welke diersoorten onder welke voorwaarden mogen worden gehouden. De verwachting is dat de AMvB's dit najaar worden voorgelegd aan de Tweede Kamer en dat deze vervolgens met eventuele wijzigingen kunnen worden vastgesteld. Vervolgens zou de wet met ingang van 1 januari 2001 werkelijk van kracht worden. Inmiddels is duidelijk dat ook die datum niet zal worden gehaald.

Beschermingsprincipe?

In deze Flora- en faunawet zijn in naam de meeste diersoorten volledig beschermd. Hierop is alleen een uitzondering gemaakt voor wilde eend, houtduif, haas, konijn en fazant. Deze diersoorten blijven onder de nieuwe wet vrij bejaagbaar, hetgeen betekent dat een jager in zijn eigen jachtveld tijdens het jachtseizoen zelf kan bepalen wanneer hij hoeveel van deze dieren zal

schieten. Hierbij hoeft hij zich alleen te houden aan de algemene regels van de wet zoals bijvoorbeeld de geoorloofde jachtmiddelen en de jachttijden. Als argument om voor deze diersoorten inbreuk te maken op het algemene beschermingsprincipe, waarop de wet is gebaseerd, is door het ministerie van Landbouw gesteld dat deze diersoorten algemeen voorkomen en er dus geen gevaar bestaat voor uitsterven. Bovendien vormen deze diersoorten een aantrekkelijke jachtbuit, aangezien ze

Geschoten fazant (foto: Rob Busser).

lekker zijn. Alle overige diersoorten, dus ook de soorten die nu nog vrij bejaagbaar zijn - sommigen zelf het gehele jaar - zullen onder de nieuwe wet in principe beschermd zijn. Maar het ministerie van Landbouw zou het ministerie van Landbouw niet zijn als ook voor deze soorten niet allerlei uitzonderingsmogelijkheden zouden zijn ingebouwd. Zo kunnen de soorten, waarvan men meent dat ze regelmatig schade aanrichten aan landbouwgewassen, op een lijst worden geplaatst zodat de grondgebruikers deze dieren zelf te allen tijde kunnen verjagen of verstoren en eventueel zelfs mogen doden. Wanneer dieren eenmaal op deze lijst zijn geplaatst is de controle op de toepassing ervan vrijwel onmogelijk, aangezien iedereen in principe tegen deze dieren zou kunnen optreden. Daarnaast kunnen er aan faunabeheereenheden (lees: samenwerkende jagers) ontheffingen worden verleend om dieren, die belangrijke schade aanrichten of een gevaar vormen voor de openbare veiligheid, te doden. Om voor een dergelijke ontheffing in aanmerking te kunnen komen dienen de faunabeheereenheden echter wel goed onderbouwde faunabeheerplannen in te dienen, waarin ze precies aangeven om welke schade het gaat, wat de omvang ervan is en op welke wijze ze menen deze schade te kunnen beperken. Op de uitvoering van een dergelijke ontheffing is wel controle mogelijk, aangezien bekend is voor welk gebied en welke periode de betreffende ontheffing is verleend en ook voor welke middelen toestemming is verleend.

Vossenplaag

De Jagersvereniging is inmiddels een grote mediacampagne gestart om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk diersoorten, waar ze altijd al een hekel aan hebben gehad en die ook altijd te vuur en te zwaard door hen zijn vervolgd, op de lijst te krijgen van soorten die vrij door iedereen mogen worden gedood. Zij richten zich daarbij met name op de vos en op de kraaiachtigen. Voor wat betreft vossen wordt door hen telkens weer verwezen naar het enorme gevaar dat vossen vormen voor weidevogels, waarbij zij er ook zonder uitzondering voor waarschuwen dat de aantallen vossen tot ongekende hoeveelheden zullen groeien wanneer de jacht op hen zou worden gesloten.

Jonge vos (foto: Geurt Besselink).

Uit recente wetenschappelijke studies is echter gebleken dat de stand van de weidevogels in bepaalde gebieden inderdaad sterk achteruit is gegaan, maar dat de oorzaak daarvan niet is gelegen in de aanwezigheid van vossen maar voornamelijk veroorzaakt is door de intensieve landbouw. Als gevolg van ontwatering, intensief landgebruik, zeer vroeg maaien en overbemesting zijn de weilanden in Nederland veranderd in grote, groene, eenvormige ecologische woestijnen waar de jonge weidevogels, die toch nog uit het ei weten te kruipen, geen voedsel meer kunnen vinden. Dat de aanwezigheid van vossen daarbij op zijn hoogst een ondergeschikte rol speelt, blijkt wel uit het feit dat weidevogels ook in gebieden waar geen vossen voorkomen, zoals de Waddeneilanden, sterk in aantal achteruit zijn gegaan. Wanneer de jagers zich niet kunnen opwerpen als de grote redders van de weidevogels dan wijzen zij op de gevaren die het pluimvee en schapen lopen als gevolg van de volgens hen almaar toenemende hoeveelheid vossen. Ook dit is een zeer gezocht argument. Uiteraard kunnen vossen pluimvee dat vrij rondloopt belagen. Maar het is de taak van de eigenaar van deze dieren om hen tegen dit gevaar te beschermen. Pluimveehouders zijn verantwoordelijk voor het welzijn van hun eigendom en dienen deze kwetsbare dieren dan ook achter een deugdelijk hekwerk en 's nachts in goed gesloten hokken te houden. Voor schapen vormen vossen geen enkele bedreiging. Een vos, met een gewicht van ongeveer zes kilo, kan

onmogelijk een volwassen schaap doden. Ook voor lammeren vormen zij geen bedreiging, aangezien deze in principe altijd door hun moeder zullen worden beschermd.

Averechts

Wat de jagers vergeten is dat uit de praktijk blijkt dat de jacht op vossen geen oplossing is voor welk 'probleem' met vossen dan ook. Gedurende de afgelopen tientallen jaren is de vos het gehele jaar bejaagbaar geweest en hebben jagers ook altijd elke vos die werd gesignaleerd op alle mogelijke manier bestreden. Afgezien van de jacht overdag die vrijwel ongelimiteerd is toegestaan werden bovendien veelvuldig door het ministerie van Landbouw vergunningen verstrekt om met behulp van kunstlicht gedurende de nachtelijke uren deze dieren naar het leven te staan. En ondanks deze niet aflatende vervolging is de vos erin geslaagd om zich in een tijd van enkele decennia van de hogere zandgronden in het oosten en zuiden van ons land en vanuit de kuststreek over geheel Nederland te verspreiden. De vervolging van vossen heeft deze verspreiding derhalve in ieder geval niet tegengehouden en mogelijk zelfs gestimuleerd.

Geen oplossing

Met betrekking tot kraaiachtigen hebben de jagers de komkommertijd gedurende de zomer veelvuldig gebruikt. Zo werd zowel in een serieus

Geschoten zwarte kraai (foto: Rob Busser).

programma 'Met het oog op morgen' als tijdens het NOS-Journaal uitgebreid aandacht besteed aan een schadegeval van roeken bij een fruitteler in Noord-Brabant. Dit bericht is vorig jaar ook al uitgebreid in allerlei lokale kranten verschenen en kan dus op zijn minst als oud nieuws worden beschouwd. Daarnaast is in een aantal landelijke dagbladen een geval van schade door zwarte kraaien aangehaald. Ook dit bericht dateert al van meer dan een jaar geleden en betrof het feit dat ruim duizend scharrelkuikens waren gestikt omdat ze zouden zijn geschrokken van een groep kraaien. Naar aanleiding van deze enkele berichten die telkens weer worden aangehaald, roepen de jagers en boeren nu om het hardst dat kraaiachtigen ook onder de nieuwe wet vrij bejaagbaar moeten zijn. Dat is vreemd. Beide voorvallen bewijzen dat het ingrijpen met het geweer geen enkel schadebeperkend effect heeft. In het geval van de kuikens betrof het zwarte kraaien die al sinds vele decennia gedurende het gehele jaar bejaagd mogen worden en in het geval van de roeken werd al gedurende een aantal jaren een afschotvergunning verleend om deze dieren ter plaatse te bestrijden. Ondanks de hoge jachtdruk en de verleende afschotvergunningen neemt volgens de jagers de schade zelfs elk jaar nog toe. Uit dit alles blijkt dus dat het doden van de dieren in ieder geval geen bevredigende oplossing biedt.

Alternatieve schadebestrijding

Uit de praktijk blijkt telkens weer dat het afschieten van dieren schade niet of nauwelijks doet verminderen. Het geweer is niet de ultieme oplossing zoals altijd door zowel de grondgebruikers als de vergunningverleners wordt gedacht. Om landbouwschade te voorkomen of tot aanvaardbare proporties te beperken dient men creatief te zijn en zullen inderdaad enige inspanningen moeten worden verricht. Er zijn echter tegenwoordig talloze alternatieve schadebestrijdingsmiddelen in de handel, variërend van installaties die allerlei geluiden produceren tot levensecht gevormde roofvogelvliegers. Natuurlijk zijn er ook nog de oude, beproefde methoden als vlaggen, draden, netten en knallers om dieren te weren of te verjagen. Uiteraard vormen

al deze middelen (met uitzondering van het volledig onbereikbaar maken van de gewassen) geen definitieve oplossing en zullen de dieren terugkeren. Zoals iedere ondernemer zijn producten moeten beschermen en beheren, of het nu een winkelier is die zijn spullen tegen inbraak moet beschermen of een veehouder die zijn dieren moet laten inenten tegen besmettelijke ziekten, zo dient een teler van gewassen zijn producten te beschermen tegen vraat, zowel door insecten als door grotere dieren. Van deze ondernemers mag daarvoor een investering in tijd en geld worden verwacht. En daarbij geldt dat hoe kostbaarder het product des te arbeidsintensiever de inspanningen mogen zijn. Agrariërs laten het verjagen van vogels en zoogdieren van hun gewassen echter liever over aan personen die zich daarvoor vrijwillig aanmelden en zelfs bereid zijn ervoor te betalen! Het wordt hoog tijd dat de agrariërs eindelijk inzien dat zij hun heil niet meer moeten zoeken bij de jagers die in het geval van schade altijd als eerste naar het geweer grijpen. De Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland en de Gewestelijke Land- en Tuinbouworganisatie, de belangenbehartigers van agrarisch Nederland, zouden hier een sturende en voorlichtende rol in kunnen vervullen als de bestuurders hun jachthobby eindelijk eens vaarwel zouden zeggen. Nu het nog niet te laat is kunnen zij ervoor zorgen dat de moderne en eigentijdse methoden van schadebestrijding, die al jarenlang bekend zijn en hun effectiviteit inmiddels hebben bewezen, eindelijk algemeen worden toegepast in land- en tuinbouw.

Netten (foto: Rob Busser).

DE WOLF

Dit jaar verscheen het boek 'De Wolf' geschreven door Henryk Okarma. De basis voor dit boek is het onderzoek naar wolven in Polen. De bedoeling van het boek is om meer inzicht te verschaffen in de huidige kennis omtrent de wolf met als doel meer waardering voor dit dier te creëren. Aan het eind van de 19e eeuw werd de laatste wolf in Nederland geschoten en ook in de rest van West-Europa verdween de wolf vrijwel geheel. Alleen in afgelegen en ontoegankelijke streken wist het dier zich te handhaven gedurende de 20e eeuw. De laatste jaren lijkt er voorzichtig een kentering te komen in het negatieve beeld dat mensen hebben over wolven. Als gevolg van de verminderde vervolging en betere bescherming is de wolf de laatste jaren zelfs aan een heuse opmars begonnen. In veel Europese landen verschijnen ze weer en in andere landen bestaan serieuze plannen om wolven te herintroduceren.

In het boek komen alle aspecten van de biologie van de wolf aan de orde. Zo wordt verteld dat de dieren in familiegroepen leven en wordt hun uiterlijk en gedrag uitgebreid beschreven. Ook hun relatie met andere predatoren en hun rol in het ecosysteem komt aan bod. Zo wordt aangegeven dat de omvang van de wolvenpopulatie wordt bepaald door de hoeveelheid prooidieren en de ruimte. Maar doordat ze met name zwakke prooien selecteren, spelen ze wel een belangrijke rol bij het gezond houden van de prooidierpopulatie. Hun eigen aantallen worden direct gereguleerd door geboortebeperving en onderlinge concurrentie. In de Nederlandse vertaling van het boek is de informatie zoveel mogelijk geactualiseerd en zijn enkele hoofdstukken toegevoegd over de wolf in Nederland en de relatie tussen wolf en mens. Dit deel van het boek besteedt tevens aandacht aan de beschrijving van allerlei jachtmethoden die in het verleden en ook nu nog wel worden toegepast om de wolven te bestrijden. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de problemen die wolven kunnen veroorzaken zoals bijvoorbeeld door het doden van vee en huisdieren. Het boek sluit af met een hoofdstuk dat is gewijd aan de bescherming van de wolf en aan de methoden die kunnen worden toegepast om eventuele verliezen van vee te voorkomen of te beperken zonder dat daarvoor wolven hoeven te worden gedood.

Het drijven van een prooi in de richting van een hinderlaag (naar Bibikov, 1985).

Een belangrijk aspect in dit boek is de omgang van mensen met wolven. De schrijver merkt op dat mensen inmiddels een veel positiever beeld hebben van de wolf en het dier niet meer zien als een nietsontziend monster dat overal dood en verderf zaait. Wij hopen dat deze imago-verbetering uiteindelijk ook zal doorwerken in het beeld dat beleidsmakers in ons land hebben van de, aan de wolf verwante, vos. Op dit moment is de vos nog steeds het gehele jaar bejaagbaar, waarbij gebruik mag worden gemaakt van een scala aan middelen variërend van geweer tot aardhonden en middelen om burchten uit te graven en de dieren dood te slaan. Bovendien worden in sommige delen van het land daarnaast nog eens vergunningen verleend om de vossen tevens 's nachts te bejagen waarbij kunstlicht mag worden gebruikt. Kortom, in Nederland zijn vossen hun leven nog steeds niet zeker. Mogelijk komt daar met de invoering van de Flora- en faunawet eindelijk verandering in en zullen deze dieren tenslotte de bescherming krijgen die zij verdienen. De machtige lobby van de jagers doet echter zijn uiterste best om dit te voorkomen door geen mogelijkheid onbenut te laten om te verkondigen hoe schadelijk en gevaarlijk vossen wel met zijn. Wij zouden beleidsmakers willen aanraden om het boek *De Wolf* aandachtig te lezen. Dan zullen ze zien dat in een land als Polen wolven zelfs sinds enkele jaren volledig zijn beschermd. Het kan dan toch niet zo zijn dat in ons poldermodel geen ruimte zou zijn om vossen eveneens een dergelijke volledige bescherming te bieden.

Om begrip te ontwikkelen voor de natuur en natuurlijke processen is het boek beslist een aanrader voor zowel beleidsmakers en vergunningverleners alsook voor jagers.

*Druk: Koninklijke drukkerij G.J. Thieme
Uitgave: 2000 Uitgeverij de Kei in Amersfoort
ISBN: 90 804616 1 X*

Wolven vallen een eland aan (naar een foto die gemaakt werd op Isle Royal) (naar Mech, 1966).

De kwetsbare

Gerard Ellenbroek

In de vorige afleveringen van Het Genadeschot hebben we stilgestaan bij de rol die de mens speelde bij het uitroeien van diersoorten in de verschillende, grote continenten. De westerse mens speelde in de meeste gevallen een cruciale rol. In Europa was deze invloed plaatselijk al groot vóór het begin van onze jaartelling. Het verdringen van diersoorten was een geleidelijk proces, waardoor de dieren de tijd kregen om in rustiger gebieden hun toevlucht te zoeken. Met name in Afrika en Noord-Amerika sloeg de komst van de blanke jagers diepe wonden in de toen nog ongerepte natuur. Door de grootte van de continenten bleven er meestal wel wat moeilijk toegankelijke gebieden over waar dieren zich konden terugtrekken. Op eilanden is dat niet of in ieder geval veel minder het geval. Wat daarvan de funeste gevolgen zijn leest u in dit laatste deel van Het Genadeschot.

De natuur op eilanden leidt vaak een geïsoleerd leven. Als algemene regel geldt dat hoe verder een eiland(engroep) van het dichtst erbij gelegen continent verwijderd ligt, hoe groter dit isolement, hoe kleiner de kans op uitwisseling van dier- en plantensoorten en hoe groter de mate van endemisme, dat wil zeggen hoe groter de kans op soorten die alleen op dit bepaalde eiland of op deze bepaalde eilandengroep voorkomen. Bekende voorbeelden van eilanden met een bijzondere fauna zijn de Galapagos eilanden voor de kust van Ecuador, Madagaskar en de Maskarenen. Vooral in de Stille Oceaan liggen erg veel van dit soort geïsoleerde eilanden van verschillende afmetingen. Het grootste deel van deze eilanden herbergt

diersoorten die van oorsprong Aziatisch zijn. Doordat deze soorten soms al eeuwenlang geïsoleerd leefden, hebben ze voldoende tijd gekregen om zich aan te passen aan de specifieke omstandigheden van het leven op zo'n eiland en ontstonden de vaak bijzondere, endemische vormen. Natuurlijk is het aantal diersoorten op een eiland verhoudingsgewijs kleiner dan op het vaste land. Voor bijna alle eilanden geldt dat er geen autochtone zoogdieren voorkomen. Madagaskar vormt daarop natuurlijk een grote uitzondering en dat geldt ook voor de eilanden van de Indonesische Archipel, maar die moeten, gezien hun ligging, ook niet echt als geïsoleerde eilanden worden beschouwd.

Dodo

Bijna alle eilanden in de Stille Oceaan hebben zwaar te lijden gehad onder de invloed van de mens en vooral onder die van de Europeanen, die de afgelopen eeuwen veelvuldig deze eilanden aandeden op hun handelsreizen naar 'de Oost'. Van oorsprong kenden de Maskarenen, Réunion en Mauritius en Rodriguez weliswaar een geringe soortenrijkdom maar de fauna van de eilanden was zeker uniek te noemen. Doordat zoogdieren ontbraken, konden sommige vogelsoorten zich ontwikkelen tot bijzondere proporties en zich veroorloven hun vermogen om te vliegen te verliezen. Op alle drie de genoemde eilanden kwamen zulke vogels voor. Zij waren waarschijn-

natuur *op de eilanden*

Dodo, Raphus cucullatus (Dieren in nood).

lijk het meest verwant aan de duiven, hadden de omvang van een flinke kalkoen, donzige veren, kleine vleugels en bereikten een gewicht van zo'n vijftientig kilogram. In het Nederlands kennen we deze loopvogels als dodo's. Op Mauritius leefde de soort *Raphus cucullatus*. Deze soort kwam daar overvloedig voor toen de eilanden en hun bewoners in 1505 ontdekt werden door de Portugezen. Op Réunion leefde *Raphus solitarius* en op Rodriguez *Pezophaps solitarius*.

Tot het begin van de 17de eeuw bleven de eilanden onbewoond en bleef ook de natuur vrijwel onaangetaast. Toen begon de intensieve verstoring van de planten- en dierenwereld (Dorst, 1966). In de volgende eeuwen werden met zekerheid

vierentwintig van de achtentwintig grond- en boombewonende soorten uitgeroeid. Van sommige soorten is zelfs niets meer bekend dan enkele beenderresten! De belangrijkste oorzaken van het uitsterven van de dodo's waren de intensieve bejaging en de zoogdieren, die de Europeanen er al dan niet opzettelijk naar toe brachten. In de eerste eeuwen na de ontdekking was het vooral de jacht die erop deze dieren gemaakt werd, die de grootste slachtingen aanrichtte. Schepen, die op weg waren naar 'De Oost' deden de eilanden aan om 'proviand' in te slaan in de vorm van dodo-vlees. Overigens was het vlees van de dodo waarschijnlijk helemaal niet zo smakelijk, maar het feit dat de dieren relatief groot waren en erg gemakkelijk de vangen, maakte hen bijzonder geliefd als 'levende' aanvulling op de voedselvoorraad van de schepen. Toen de Europeanen zich blijvend gingen vestigen op de eilanden ging het erg snel achteruit met de dodo's. De vogels, die van nature geen enkele vijand kenden, waren volstrekt weerloos tegen de zoogdieren, die de mens met zich meebracht. Van de jonge aanwas van de dodo's, die uiteraard grondbroeders waren, kwam vrijwel niets meer terecht. Verwilderde varkens, die hier door de mens waren uitgezet, vernielden de nesten en vraten de eieren op. Datzelfde deden de ratten, die met de mens waren meegekomen. Andere uitgezette dieren, als katten en honden bedreigden en doden ook volwassen dodo's en het duurde dan ook niet lang voor de hele populatie op Mauritius was uitgeroeid. In 1680 stierf de dodo op dit eiland uit. Hetzelfde lot onderging zijn familielid op Réunion ruim een halve eeuw later in 1746 en aan het eind van de 18de eeuw, in 1791 verdween ook van Rodriguez de dodo. Daarmee was de hele familie van deze zo tot de

verbeelding sprekende dieren nog geen twee eeuwen na hun ontdekking door de Europeanen volledig uitgeroeid. In het begin van de 17de eeuw wisten zeevlieden enkele levende exemplaren van de dodo mee te brengen naar Europa. In Wenen, Amsterdam en Londen konden tekenaars en biologen zich storten op deze bijzondere diersoort en het is dan ook aan deze omstandigheid te danken dat we van de dodo, die toch al meer dan twee eeuwen geleden van onze aardbodem verdween, nog zo'n nauwkeurig beeld hebben. Vele onderzoekers, die zich niet konden neerleggen bij het feit dat in geen enkel hoekje of gaatje op één van deze eilanden nog een dodo te vinden zou zijn, hebben de afgelopen eeuwen zelfs de meest onherbergzame streken van het gebied uitvoerig uitgekamd. Tevergeefs... Onze voorouders hadden hun werk grondig gedaan. Helaas.

Kakapo

Het lot van de kakapo of uilpapegaaï, *Strigops habroptilus*, leek in vele opzichten op dat van de dodo. De uilpapegaaï is net als de dodo een bodembewonende soort. Oorspronkelijk kwam het dier op de beide eilanden van Nieuw-Zeeland, de Stewart-eilanden en de Chatham eilanden voor. Op dit moment bestaat er nog slechts een kleine restpopulatie op het westelijke deel van het noordelijke eiland van Nieuw-Zeeland. De kakapo bezit kleine, weinig ontwikkelde vleugels en is dan ook nauwelijks in staat om te vliegen. Met zijn sterke, geklauwde poten en zijn kromme snavel is hij echter wel goed in staat om in bomen te klimmen. Echter de nesten, die het dier maakt onder boomwortels of op rotsen alsmede het feit dat de dieren van nature weinig of geen natuurlijke vijanden kenden, maakte de soort uiterst kwetsbaar voor (vreemde) indringers. Het was dan ook de mens, die door het uitzetten van katten en honden, de oorzaak was van de achteruitgang van de kakapo. Volgens de internationale rode lijst van bedreigde diersoorten waren er in 1960 nog maar 200 van deze vogels over. Hoewel de soort inmiddels wettelijk is beschermd, is het maar de vraag of er wel voldoende dieren zijn om nog over een levensvatbare populatie te kunnen spreken. Naast de vernietiging van de leefomgeving van de kakapo en de voortdurende bedreiging van uitgezette en/of verwilderde exoten op het eiland, is er

Kakapo, Strigops habroptilus (Dieren in nood).

nog een reden waarom het voortbestaan van de kakapo aan een zijden draadje hangt; de bijzondere voortplanting. Kakapo's planten zich namelijk slechts om de twee jaar voort en alle vogels kiezen daarvoor hetzelfde jaar! Deze bijzondere omstandigheid zorgt ervoor dat de dieren zich in gevangenschap niet laten kweken. Het voortbestaan van de kakapo's is dus enkel en alleen afhankelijk van de mogelijkheid om zich onder natuurlijke omstandigheden te kunnen voortplanten.

Mauritius-torenvalk

De Mauritius-torenvalk, *Falco punctatus*, is nauw verwant aan zijn Afrikaanse familieleden, die echter over het algemeen ruim groter zijn. Het is waarschijnlijk de meest zeldzame vogel te wereld en dat terwijl de soort tot enkele decennia geleden nog vrij algemeen voorkwam op Mauritius. De exacte reden waarom het met de Mauritius-torenvalk zo snel bergafwaarts is gegaan is niet duidelijk. Wel is zeker dat een aantal redenen een belangrijke rol hebben gespeeld. Eén daarvan is de dreiging die er van de roofvogel uitging voor het pluimvee, dat de alsmaar groeiende bevolking van Mauritius fokte, reden waarom de vogel ernstig vervolgd werd door de mens. Een andere reden was wederom het verschijnen van zoogdieren als ratten en muizen op het eiland, die eieren en

Mauritius-torenvalk, Falco punctatus (Dieren in nood).

jongen van de valk opaten, waardoor veel jonge aanwas verloren ging. Daar kwam nog bij dat de mensen niet alleen onopzettelijk dieren meenamen. Volgens Dorst (1965) werden er op de Maskarenen zoveel vogelsoorten ingevoerd dat op dit moment meer dan de helft van het vogelbestand uit exoten bestaat! Over faunavervalsing gesproken...

Uiteraard concurreren deze vreemde vogelsoorten met de endemische soorten en zijn deze eersten, door hun gewinning aan de mens en zijn huisdieren duidelijk in het voordeel. Gevolg is dat deze laatste soorten zich steeds verder terugtrekken in de minuscule, nog resterende bosgebiedjes waar hun kans op overleven ook nog slechts gering is. Voor wat betreft de Mauritius-torenvalk is het lot nog erg onzeker. Enkele exemplaren, die in gevangenschap tot voortplanting kwamen, geven een klein beetje hoop voor het overleven van de soort. Maar of dit overleven ooit zal kunnen bijdragen aan een succesvolle herintroductie op Mauritius is zeer twijfelachtig.

Madagaskar

De Maskarenen zijn het schrijnende voorbeeld van hoe een hooggespecialiseerde eilandfauna in zeer korte tijd door de mens werd verwoest. Ook het nabijgelegen Madagaskar heeft onder de kolonisatie door de mens

zwaar geleden. Weliswaar was dit eiland vele malen groter dan de eilanden die bij de Maskarenen horen, maar ook hier heeft invloed van de mens, het rooien van tropische regenwouden in het oosten van het eiland, het afbranden van de droge bossen in het westen en de enorme erosie, die het gevolg was van deze ingrepen, ernstig huisgehouden onder de natuurlijke fauna. De verwoesting begon hier overigens al voordat de Europeanen zich meester maakten van het eiland, maar nam nadien echt grote vormen aan. Met het verdwijnen van de bossen verdween ook het leefgebied van de halfapen op het eiland. Van de tientallen maki-soorten behorende tot de familie *Lemuridae*, die beperkt is tot Madagaskar, zijn al verschillende soorten geheel uitgestorven. Veel andere soorten trokken zich terug met het zich terugtrekkende bos. Dat gold niet voor alle soorten. Sommige maki's, zoals de moormaki, *Lemur macaco macaco*, pasten zich aan aan de veranderende omgeving en schakelden, deels, over op de door de mens gekweekte gewassen. Echter omdat de inheemse bevolking van Madagaskar door allerlei taboes de maki's met rust lieten, kwam de echte vervolging pas na de intrede van de Europeanen. Niet gestoord door enig bijgeloof werden moormaki's gedood met gif en met geweren. De lokale bevolking nam deze vervolging helaas in de loop van de tijd over en het ging dan ook snel bergafwaarts met de

Moormaki, Lemur macaco macaco (Dieren in nood).

moormaki. Sinds de zeventiger jaren zijn er op het eiland enkele reservaten waar de laatste maki's voorlopig een veilig onderkomen kunnen vinden.

De arctische eilanden

In de zuidelijke Ijszee liggen verschillende groepjes kleine eilanden, die zover verwijderd liggen van het dichtstbijzijnde vasteland dat ze, op een enkel zeedier na, geen zoogdieren kennen: Zuid-Georgië, Zuid-Sandwicheilanden, Zuid-Orkneyeilanden en de Zuid-Shetlandeilanden, de Kerguelen, de Prins Edward en Mac Donaldeilanden en Bouvet. De meeste van deze eilanden behoren tot het Britse Gemenebest of Frankrijk. De oorspronkelijke fauna van deze eilanden bestond voornamelijk uit grote kolonies van pinguïns, albatrossen en stormvogels. De mens heeft onder de fauna van deze eilanden enorm veel schade aangericht. Door het ontbreken van natuurlijke vijanden, waren al deze soorten aangepast aan broeden op de grond. Sommige soorten hebben bovendien het vermogen om te vliegen verloren. Al deze soorten zijn bijzonder gevoelig voor de zoogdieren die de mens, per ongeluk of opzettelijk, invoerde: Honden, katten, varkens, ratten en muizen deden zich te goed aan eieren, jongen of volwassen dieren; schapen en geiten veranderden de toch al arme vegetatie in een half-woestijn. En alsof het allemaal niet genoeg was, ging de

mens uit winstbejag, ook nog op jacht naar de pelzen van de robben op de arctische eilanden, waardoor duizenden dieren op een afschuwelijk manier de dood in werden gejaagd. En tenslotte is er nog de pure moordlust van de Westerse mens, waardoor dieren om de meest bizarre redenen van het leven werden beroofd. Zo werden albatrossen door zeelieden, die de arctische eilanden aandedden, enkel gedood om van hun botten pijpen te kunnen maken!

Tot slot

Met de teloorgang van de bijzondere fauna op de vele eilanden in de oceanen sluiten we de serie 'Het genadeschot' af. In maart 1998 startten we met deze serie en in de acht daaropvolgende afleveringen heeft u kunnen lezen hoe de mens in de verschillende delen van de wereld zijn stempel heeft gedrukt op de natuurlijke omgeving, variërend van het doden van dieren voor eigen levensonderhoud, het al dan niet opzettelijk verjagen van dieren uit lijfsbehoud of ter bescherming van vee of landbouwgewassen tot het volstrekt zinloos en in koelen bloede afslachten van hele kuddes dieren uit pure wellust. In deze serie hebben we vooral uitgebreid aandacht besteed aan bedreigde of uitgestorven grotere zoogdieren en vogels, dieren die door de mens rechtstreeks en doelbewust werden gedood. Het lot van de vele bedreigde soorten

amfibieën en reptielen is nauwelijks aan de orde geweest, laat staan dat van vissen en ongewervelde dieren. Hetzelfde geldt voor de groep van de walvissen waarop ondanks de internationale druk de jacht door sommige landen maar niet wordt gestaakt. De grens tussen wel en niet behandelde diersoorten is niet getrokken omdat sommige soorten minder belangrijk zouden zijn dan andere, maar omdat we de aandacht wilden vestigen op het opzettelijk en zinloos vernietigen van (dieren)leven door jagers en het ontzenuwen van de (door jagers graag gehanteerde stelling) dat door jacht nog nooit een diersoort is uitgestorven en dat er dankzij de (belangen van de) jagers nog zoveel natuur in reservaten op de hele wereld over is. Dat laatste kunnen we niet helemaal ontkennen. Jachtbelangen zijn een belangrijke drijfveer geweest om (natuur)gebieden overal in de wereld te beschermen. Dat het beschermen van de natuur op zich daarbij geen doel was voor de jagers, moeten we dan wel buiten beschouwing laten. Want als we kijken naar datgene wat Europese jagers in eigen land onder de vlag van natuurbescherming doen, dan willen we koste wat kost voorkomen dat dit soort bescherming wordt geëxporteerd naar andere landen. Gelukkig lukt dat de laatste jaren steeds beter en slaan ook organisaties, die hun oorsprong vinden in de jagerswereld steeds meer de weg van echte natuurbescherming in. Dat betekent wel dat de inkomsten van armere landen, die zich ten doel hadden gesteld dollars te verdienen aan de jacht, vervangen moeten worden door een andere bron van inkomsten, zoals natuurreizen. Natuurrezervaten kunnen (misschien helaas) hun bestaansrecht slechts ontlenen aan het feit dat ze voor de landen waarin ze liggen ook te gelde kunnen worden gemaakt. Dat idee doet de laatste tijd opgeld in armere landen omdat ook daar steeds duidelijker wordt dat natuur zich beter kan handhaven en ontwikkelen als ze zoveel mogelijk met rust wordt gelaten. Natuurreizen zonder geweer worden dan ook steeds belangrijker en dat is een goede zaak. Tenslotte kun je een puntlipneushoorn veel vaker fotograferen dan doodschieten. Een simpele constatering maar een wereld van verschil in het denken over het financiële belang van natuurbehoud en het inrichten van reservaten.

ONGEKEURD WILD KOMT

GEWOON OP DE

MARKT

Vorig jaar deden wij vanuit de Stichting Natuurbescherming Nederland onderzoek naar de 'gezondheid' van wildvlees. We waren erover geïnformeerd dat afgeschoten wild vanuit de kofferbak van jagers vaak zonder tussenkomst van keurende instanties in keukens van restaurants terecht kwam. Na diverse contacten kwamen veterinaire keurende diensten schoorvoetend op de proppen met schrikbarend cijfermateriaal. Het resultaat was allerbabelberdst. Want het eten van wildvlees in restaurants betekent dat je voor meer dan 30% zekerheid iets naar binnen krijgt dat voor je gezondheid onaanvaardbaar is. De propaganda die jagers ieder jaar weer maken voor het eten van wildvlees dient niet op de eerste plaats het belang van de volksgezond-

heid. Zoals jagers willen dat er meer wild wordt geconsumeerd opdat zij des te ferventer hun hobby kunnen uitoefenen, zo ligt bij horeca ondernemers de prioriteit bij commerciële motieven. De confronterende gegevens van ons onderzoek werden met een aantal vragen doorgezonden naar het ministerie. Nee hoor, nooit een reactie ontvangen. Dan maar naar de Europese Commissie. In de pers verschijnen zes maanden daarna in juli van dit jaar publicaties als: *'Europees bureau hekelt gebrekkige controle in Nederland. De controles van vlees van wild in Nederland zijn zo slecht dat ongekeurd vlees gewoon op de markt kan komen. Als de keuring niet snel verbetert, moet de Europese Commissie overwegen Nederland juridisch te vervolgen, etcetera'*.

Per dag (!) worden in ons land door jagers een dikke vijfduizend dieren afgeschoten. Wat daarvan in de keukens van restaurants terecht komt wordt meestal niet gekeurd. Inclusief paratyfus, botulisme en pseudo-tbc krijg je het in een knapperig bruin gebakken korstje zo op je bord geschoven. Niemand gaat na of zo'n aangeschoten dier leed aan een leveraandoening, blaaswormen, vlekziekte of een bacteriële infectie. En omdat jagers vaker mis dan raak schieten, zul je ook nooit te weten komen of de kok wel voldoende royaal om die oude, geïnfecteerde schotwonden heeft heengesneden. Laat staan dat zo'n man in staat is om te herkennen of er sprake is van actinomycose of tetanus. Voldoende redenen om uit

lijfsbehoud geen vlees van wild meer te consumeren. Maar als je daar onverschillig tegenover staat, gelden er misschien nog andere prioriteiten. Mogelijk is er voor mensen die respect hebben voor het leven van mens en dier nog een reden om geen wild te eten. Want naast ieder door jagers gedood dier leven in onze bossen en velden een veelvoud aangeschoten dieren met een portie metaal in hun lijf een creperend bestaan. Met het zicht op het heerlijk krokant gebakken korstje op je bord kunnen ook zulke gedachten je smaak bederven.

Bob Hagen

DE BUIT VAN VOS(S)

In de Zwolse Courant las ik dat het CDA in de Tweede Kamer vragen heeft gesteld aan staatssecretaris Faber van LNV over de achteruitgang van de weidevogelstand in Overijssel.

De partij wil van de staatssecretaris weten of vossen wellicht de oorzaak zijn van de sterke reductie van deze vogels. Als dat het geval zou zijn, wil het CDA dat de staatssecretaris ingrijpende maatregelen neemt om de vossenstand onder controle te krijgen. Daarbij kijkt de partij vooral naar Staatsbosbeheer die hier gebieden beheert waar vossen vrij spel hebben. Horen we daar misschien de KNJV spreken door de mond van de (ex-?) jagerspartij CDA?

Het is dit voorjaar weer raak geweest met het verstoren van roofvogelnesten. Vooral in Drenthe en Friesland. Uit cijfers van de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) blijkt dat rond Joure 60% van de buizerdnesten en 80% van de haviksnesten is 'mislukt'. De werkgroep denkt dat 30% van de dieren door menselijk toedoen de dood vindt. Ook jagers worden ervan verdacht dat ze zich schuldig maken aan deze stroperij. De KNJV laat desgevraagd weten dat als leden betrokken blijken te zijn bij deze roofvogelvervolgving, ze geroyeerd zullen worden.

Je vraagt je af hoe vaak we dit al in de krant hebben gelezen...

In de Apeldoornse Courant van 3 augustus stond een mooi bericht over een 44-jarige man uit Schiedam, die een hoogzit had vernield. De jachttopzichter, die hem op heterdaad betrapte, droeg hem over aan de politie, die procesverbaal opmaakte. Aan

u het oordeel over deze daad. Wie verdient de meeste sympathie?

In een groot artikel over *'onruststokers in bossen rukken op'* in het Noord Veluws Dagblad is jachttopzichter Jos Grobbee half in tranen aan het woord over wat stropers, criminelen, schreeuwende mensen en zelfs oprechte natuurliefhebbers allemaal uitvreten in de natuur. Hij vertelt dat hij vroeger nog wel eens op jacht ging, maar daarmee is gestopt. Grobbee: *'Ik schiet alleen nog maar op gewonde dieren om ze uit hun lijden te verlossen'*. Een doorn in Grobbee's oog zijn ook de mensen die honden los laten lopen in het bos. Hij somt allemaal zaken op waarvan je terecht kunt zeggen dat er nodig iets aan moet gebeuren. Het vreemde in dit geval is echter dat Grobbee zich laat uitnodigen op het particuliere jachtterrein 'Weina' om daar zelf mee te doen met drijfjachten en waar ze nota bene ook honden inzetten bij het ophalen van de jachtbuit. Dat is door waarnemers van de Faunabescherming in het seizoen 98/99 waargenomen. Er zijn zelfs foto's van deze meneer genomen. Kennelijk meet jachttopzichter Grobbee met twee maten als hij het heeft over vernieling en verstering in het bos en zijn de tranen die hij huilt krokodillentranen.

Een jager uit Borculo schoot bij het schoonmaken van zijn jachtgeweer per abuis door de ruiten van zijn buurman en beschadigde enkele auto's die voor zijn huis geparkeerd stonden. Een geschokte buurtbewoner reageerde: *'Er hadden wel doden of gewonden kunnen vallen'*. Volgens een politiewoord-

voerder is de jager erg geschrokken. Het bericht in de Apeldoornse Courant van 4 september vermeldt niet of er maatregelen tegen de jager zijn genomen. Het zal wel niet want de politie is je beste vriend. En dat geldt in het bijzonder in jagerskringen.

In het Brabants Dagblad staat een artikeltje over jachttopzichter J. v.d. B, die een koninklijke onderscheiding kreeg, en nu ridder is in de Orde van Oranje-Nassau. Hij kreeg deze onderscheiding voor zijn inzet voor natuur- en wildbeheer. Toch kan ik me herinneren dat deze man op een of andere manier betrokken was bij het vervolgen van roofvogels.

SP raadslid Lourenssen uit Raalte maakt zich druk om verschillende misstanden in zijn gemeente waarbij het gaat om jagers en jacht. Om te beginnen hekelde hij het immorele gedrag van drie jagers die op 4 mei, dodenherdenking, op de grens van Raalte en Hellendoorn in vol ornaat aan het jagen waren. De drie zijn lid van de WBE Salland-Midden. Lourenssen vroeg B en W om maatregelen tegen deze heren te nemen. Zelf deed hij aangifte van het voorval bij de politie. Daarnaast ergerde Lourenssen zich aan het gedrag van het IVN Raalte. Deze vereniging, die zich inzet voor natuurbescherming, doet mee aan manifestaties, waar ook WBE's en jagers zich presenteren. Op deze

manier helpen de IVN'ers in Raalte de jagers aan het verbeteren van hun imago. Maar dat was nog niet alles. Ook de burgemeester kreeg de wind van voren. Lourenssen ergerde zich ook mateloos aan het kritiekloos gedrag van de burgemeester, die voor de tweede keer met de WBE meeding om 'reewild' te tellen. De SP'er zal de nieuwe burgemeester van Raalte vragen niet meer in te gaan op verzoeken van de WBE om mee te doen aan dit soort propagandastunts. Bovendien wil hij dat de gemeenteraad het jagen op bepaalde tijdstippen, zoals dodenherdenking, verbiedt. Aan organisaties als het IVN wordt deze vraag voorgelegd: *'Zeg mij wie uw vrienden zijn en ik weet wie u bent'*. Goed werk van de heer Lourenssen. Dat zouden meer mensen op deze posities moeten doen.

Volgens het Voedsel- en Veterinair Bureau van de Europese Commissie vertoont de keuring van wild in Nederland 'serieuze tekortkomingen'. Het bureau heeft geëist dat hierin binnen drie maanden de nodige verbeteringen komen, anders volgen er maatregelen. Er is dus nog heel wat werk aan de winkel voor het begin van het wild-eetseizoen.

VERGUNNINGEN EN BEZWAARSCHRIFTEN

Pauline de Jong

Al vele malen heeft u in Argus kunnen lezen dat De Faunabescherming bezwaar aantekende tegen een op oneigenlijke gronden verleende jachtvergunning. Het aantal van dit soort vergunningen neemt de laatste jaren steeds verder toe en dus klimt ook De Faunabescherming noodgedwongen steeds vaker in de pen om deze misstanden te bestrijden. Dit artikel geeft een overzicht van de bezwaarschriften die De Faunabescherming sinds januari 1999 heeft ingediend. Omdat vaak niet in enkele woorden duidelijk gemaakt kan worden waar een vergunning precies voor is verleend, treft u bij veel bezwaarschriften een korte toelichting aan.

Enkele algemene opmerkingen over bezwaar en beroep

Op basis van de Algemene wet bestuursrecht kan een belanghebbende tegen een (overheids-)besluit juridische stappen ondernemen. Daartoe dient in het geval van vergunningen, die worden verleend in het kader van de Jachtwet, allereerst bezwaar te worden aangetekend bij de instantie die de betreffende vergunning heeft verleend. In het geval van een jachtvergunning dus bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Het ministerie dient vervolgens binnen uiterlijk 14 weken een beslissing te nemen op het bezwaarschrift. Het ministerie kan het bezwaar gegrond verklaren, hetgeen betekent dat degene, die bezwaar heeft ingediend, in het gelijk wordt gesteld.

In dat geval is de vergunning dus onterecht verleend en dient deze onmiddellijk te worden ingetrokken. Het ministerie kan het bezwaar ook ongegrond verklaren, waarmee wordt aangegeven dat de vergunning terecht is verleend. In dat geval kan de bezwaarmaker tegen deze beslissing in beroep gaan bij de rechtbank in het district waar de bezwaarmaker zelf is gevestigd. Afhankelijk van de rechtbank kan de behandeling van een beroepschrift lang duren, maar wordt er meestal naar gestreefd om zaken binnen een termijn van 52 weken te behandelen.

Uitleg bij het overzicht

'Ingetrokken' betekent dat de vergunning door het ministerie is ingetrokken voordat de zitting bij de rechtbank, waarin het schorsingsverzoek zou worden behandeld, heeft plaatsgevonden. Dat betekent dus dat wij gelijk hadden met onze bezwaren en dat de vergunning onterecht was verleend. Het ministerie erkent in zo'n geval dat ons bezwaar gegrond zou zijn verklaard als men zou hebben gewacht op de beslissing. Het betekent bovendien dat een dergelijke vergunning nooit had mogen worden verleend. Als wij er niet van op de hoogte zouden zijn geweest zouden er op basis van deze vergunning in strijd met de Wet dieren zijn gedood.

Nr.	Datum	Provincie	Omschrijving	Vergunning	Beslissing
1	januari 1999	Zeeland	Smient (KL) schade aan koolzaad gemeente Reimerswaal	1 april 1999	Ongegrond (14 oktober 1999)
2	januari 1999	Friesland	Vos (KL) bescherming das 3 WBE's in Zuid-Oost Friesland	1 maart 1999	Gegronnd (9 september 1999)
3	april 1999	Utrecht	Vos (KL) schade pluimvee Ede/Veenendaal/ Wageningen/Rhemen	1 april 2000	Ingetrokken (28 april 1999)
4	mei 1999	N-Holland	Kraai 1 (KVK en 3 KV) rond eendenkooi in Uitgeest	1 mei 2000	Ingetrokken (7 juni 1999)
5	mei 1999	Flevoland	Konijn, vos, kraai, duif schade biologische landbouw in Lelystad	1 mei 2000	Gegronnd (17 april 2000)
6	juni 1999	N-Holland	Haas district Grootgeestmerambacht	15 oktober 1999	Gegronnd (2 maart 2000)
7	juni 1999	Utrecht	Konijn, kraai sportveld Schaerweijde in gemeente Zeist	1 januari 2000	Ingetrokken (20 september 1999)
8	juli 1999	Z-Holland	Kraai (KVK) schade aan schapen gemeente Oostvoorne	1 september 1999	Gegronnd (9 augustus 2000)
9	juli 1999	N-Brabant	Kraai, konijn (KL) sportveld, plantsoen bebouwde kom Den Bosch	1 april 2000	Ingetrokken (20 september 1999)
10	juli 1999	Gelderland	Vos 's nachts schade aan pluimvee gemeente Hattem	1 april 2000	Ingetrokken (8 september 1999)
11	juli 1999	Z-Holland	Konijn (KL) wegbermen (RWS) gem. Oostflakkee en Middelharnis	1 april 2000	Ongegrond (10 augustus 2000)
12	juli 1999	Z-Holland	Konijn (KL) dijken, bermen, taluds in district IJsselmonde	1 juli 2000	
13	juli 1999	Z-Holland	Konijn (KL) wegbermen rijksweg (RWS) in gemeente Rotterdam	1 april 2000	Ongegrond (10 augustus 2000)
14	juli 1999	Utrecht	Eend, konijn, kraai, vos, verwilderde kat Ouwehands Dierpark	1 april 2000	Ingetrokken (19 oktober 1999)
15	juli 1999	Flevoland	Vos/kat (KL) schade kraanvogels/ooievaars Natuurpark Lelystad	1 april 2000	Ingetrokken (19 oktober 1999)
16	augustus 1999	N-Brabant	Valkenier vliegveld Eindhoven	1 mei 2000	Gegronnd (23 februari 2000)
17	augustus 1999	Overijssel	Vos (KL) pluimvee, lam in Brederwiede, Steenwijk en Zwartsluis	1 april 2000	Ingetrokken (20 september 1999)
18	augustus 1999	Overijssel	Konijn (KL) sportveld, begraafplaats, ligweide gemeente Almelo	1 mei 2000	Ingetrokken (20 september 1999)
19	augustus 1999	Overijssel	Konijn (KL) sportveld, tuinen in bebouwde kom van Ootmarsum	1 april 2000	Ingetrokken (20 september 1999)
20	augustus 1999	Zeeland	Konijn (KL) vliegveld en gewas Sas van Gent, Axel en Hulst	1 april 2000	Gegronnd (31 maart 2000)
21	oktober 1999	Drenthe	Konijn ondergraven tegelpaden munitiecomplex in Zuidlaren	1 januari 2000	Gegronnd (4 november 1999)
22	oktober 1999	Drenthe	Konijn (KL) schade aan bungalows vakantiedorp Borger/Odoorn	15 december 1999	Gegronnd (18 november 1999)
23	oktober 1999	N-Holland	Konijn (KL) duinen Bloemendaal, Zandvoort, Noordwijk	15 februari 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
24	oktober 1999	N-Holland	Konijn (KL) sportcomplexen gemeente Velsen	1 april 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
25	oktober 1999	Drenthe	Konijn, haas, vos (KL) Groningen Airport Eelde	1 mei 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
26	oktober 1999	Drenthe	Ree Groningen Airport Eelde	1 mei 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
27	oktober 1999	N-Holland	Haas, konijn, eend, meerkoet, kraai, duif bebouwde kom Hoorn	1 augustus 2000	
28	oktober 1999	N-Holland	Kraai (1 KVK en 2 KV) bebouwde kom gemeente Hoorn	1 augustus 2000	
29	oktober 1999	Drenthe	Konijn schade gewas, sportveld camping te Tynaarlo	15 april 2000	Gegronnd (10 mei 2000)
30	oktober 1999	N-Holland	Meerkoet Landsmeer, Waterland, Amsterdam en Purmerend	1 april 2000	Gegronnd (10 augustus 2000)
31	oktober 1999	N-Holland	Meerkoet weiland in polder Zeevang	1 april 2000	
32	oktober 1999	N-Holland	Meerkoet weiland polders district Uitgeest	1 april 2000	
33	oktober 1999	N-Holland	Meerkoet weiland in poldergebied Amsterdam N. en Waterland	1 april 2000	Gegronnd (10 augustus 2000)
34	november 1999	Friesland	Meerkoet biezen zandwinput Oudehaske in Skarsterlân *	1 september 2000	
35	november 1999	Gelderland	Meerkoet viskwekerij voor sportvisserij door OVB in Beesd	17 augustus 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
36	november 1999	Gelderland	Tafel- en kuifeend viskwekerij voor OVB in Beesd	1 april 2000	Ingetrokken (28 januari 2000)
37	november 1999	Overijssel	Vos (KL) weidevogels in de Wieden door Natuurmonumenten	1 mei 2000	Ongegrond (14 juli 2000)
38	november 1999	Groningen	Konijn/vos (KL) zeedijk De Marne, Dongeradeel en Kollumerland	1 oktober 2000	Ongegrond (22 augustus 2000)
39	november 1999	N-Holland	Haas, eend, kraai, duif Heerhugowaard	1 januari 2000	
40	november 1999	Friesland	Ganzen 'verjagen' met geweer WBE Utingeradeel e.o.	1 april 2000	Ongegrond (10 augustus 2000)
41	november 1999	Friesland	Ganzen 'verjagen' met geweer WBE Dongeradielen e.o.	1 april 2000	Ongegrond (10 augustus 2000)
42	november 1999	Friesland	Ganzen 'verjagen' met geweer WBE de Lauwers e.o.	1 april 2000	Ongegrond (10 augustus 2000)
43	december 1999	Z-Holland	Konijn (KL) sportvelden bebouwde kom van Rotterdam	1 januari 2001	Ingetrokken (20 december 1999)
44	december 1999	Z-Holland	Konijn (KL) sportveld, plantsoen bebouwde kom van Rotterdam	1 januari 2001	Ingetrokken (20 december 1999)
45	december 1999	Friesland	Konijn (KL) golfbaan Ameland	1 april 2000	Gegronnd (27 juni 2000)
46	december 1999	Friesland	Konijn (KL) weilanden Ameland	1 april 2000	Gegronnd (13 juni 2000)
47	december 1999	Friesland	Konijn (KL) vliegveld op Ameland	1 april 2000	Gegronnd (21 juni 2000)
48	december 1999	Zeeland	Houtduif tot 1 uur na zonsondergang Goes en Middelburg	1 januari 2001	Gegronnd (4 mei 2000)
49	december 1999	Zeeland	Wilde eend gewas in gemeente Goes en Middelburg	15 augustus 2000	Gegronnd (4 mei 2000)
50	december 1999	Zeeland	Haas gewas in gemeente Goes en Middelburg	1 juli 2000	Ongegrond (4 mei 2000)
51	december 1999	Zeeland	Fazant gewas in gemeente Goes en Middelburg	1 juli 2000	Gegronnd (4 mei 2000)
52	december 1999	Z-Holland	Kraai (KV) fruitteelt Binnenmaas/Cromstrijen/Strijen/'s-Gravendeel	1 november 2000	
53	december 1999	N-Holland	Kauw (10 KV) schade vliegtuigen in hangar op Schiphol	1 november 2000	Verg, ingeleverd (5 sept 2000)
54	december 1999	Zeeland	Ganzen overwinteraars in gemeente Borsele	1 april 2000	Ongegrond (22 mei 2000)
55	december 1999	N-Brabant	Ganzen overwinteraars in Raamsdonk/Sprang Capelle/Waspik	1 april 2000	Ongegrond (22 juni 2000)
56	december 1999	Zeeland	Ganzen overwinteraars gemeente Kapelle	1 april 2000	Ongegrond (22 juni 2000)
57	december 1999	N-Brabant	Ganzen overwinteraars gemeente Waalwijk en Sprang Capelle	1 april 2000	Gegronnd (22 juni 2000)
58	december 1999	Zeeland	Ganzen overwinteraars in Veere/Middelburg/Borsele/Vlissingen	1 april 2000	Ongegrond (22 juni 2000)
59	december 1999	N-Brabant	Ganzen overwinteraars gemeente Woensdrecht	1 april 2000	Ingetrokken (24 januari 2000)
60	januari 2000	Groningen	Ganzen overwinteraars in gemeente Zuidhorn	1 april 2000	Ongegrond (21 september 2000)

Nr.	Datum	Provincie	Omschrijving	Vergunning	Beslissing
61	januari 2000	Groningen	ganzen overwintersaars in gemeente Slochteren	1 april 2000	Ongegrond (26 september 2000)
62	januari 2000	Groningen	ganzen overwintersaars in Scheemda en Delfzijl	1 april 2000	Ongegrond (11 oktober 2000)
63	januari 2000	Groningen	ganzen overwintersaars gemeente Appingedam en Loppersum	1 april 2000	Ongegrond (22 mei 2000)
64	december 1999	Z-Holland	Ganzen overwintersaars in Hellevoetsluis, WestVoorne en Brielle	1 april 2000	Ingetrokken (9 januari 2000)
65	januari 2000	Groningen	Meerkoet in Zuidhorn, Grootegast en Winsum	1 juni 2000	Ingetrokken (10 januari 2000)
66	januari 2000	Gelderland	Ganzen overwintersaars district de Gelderse Poort (zie 68)	1 april 2000	Ongegrond (26 september 2000)
(67)	januari 2000	Zeeland	Smient (KL) WBE Reimerswaal (zie ook 01)	1 april 2000	Ongegrond (25 april 2000)
68	januari 2000	Gelderland	Meerkoet district de Gelderse Poort	1 januari 2001	Geground (10 juli 2000)
69	januari 2000	Gelderland	Konijn (KL) district de Gelderse Poort (zie 68)	1 april 2001	Geground (13 juli 2000)
70	januari 2000	Gelderland	Canadese gans district de Gelderse Poort (zie 68)	1 september 2000	
71	januari 2000	Gelderland	Haas district de Gelderse Poort (zie 68)	15 oktober 2000	
72	januari 2000	Gelderland	Wilde eend district de Gelderse Poort (zie 68)	15 augustus 2000	Geground (3 juli 2000)
73	januari 2000	Gelderland	Kraai (45 KV) district de Gelderse Poort (zie 68)	1 januari 2001	
74	januari 2000	Gelderland	Kraai (15 KVK) district de Gelderse Poort (zie 68)	1 januari 2001	
75	januari 2000	Gelderland	Ganzen (broedvogels) district de Gelderse Poort (zie 68)	1 september 2000	
76	januari 2000	Overijssel	Vos (KL) pluimvee, lammeren in de Weerribben	1 februari 2001	Geground (16 november 2000)
77	januari 2000	Zeeland	Fazant gewas gemeenten Hontenisse en Hulst	1 juli 2000	
78	januari 2000	N-Brabant	Konijn (KL) waterkeringen naast Markiezaat in Bergen op Zoom	1 januari 2001	
79	januari 2000	Gelderland	Meerkoet gewas in gemeenten Gendringen en Bergh	1 januari 2001	Geground (10 juli 2000)
80	januari 2000	Friesland	Konijn, haas (KL) duinen van RWS op Schiermonnikoog	1 januari 2001	Ongegrond (9 augustus 2000)
81	januari 2000	Gelderland	Kraai (50 KV) in Lochem, Vorden en Gorssel	1 januari 2001	
82	januari 2000	N-Holland	Haas gewas in district Het Grootslag	15 oktober 2000	
83	januari 2000	N-Holland	Meerkoet weiland in gemeente Westerkoggen	1 april 2000	
84	januari 2000	Gelderland	Meerkoet Hummelo/Keppel/Doesburg/Rheden/Angelo/Doetinchem	1 april 2001	Geground (13 juni 2000)
85	januari 2000	N-Holland	Konijn (KL) gewas Het Grootslag (zie 82)	1 januari 2001	Verg, vervallen
86	januari 2000	N-Holland	Konijn (KL) gewas Het Grootslag (zie 82)	1 januari 2001	
87	januari 2000	Overijssel	Ree 109 stuks in De Wieden (NM) en WBE	15 september 2000	
88	januari 2000	N-Holland	Meerkoet gewas Het Grootslag (zie 82)	1 januari 2001	
89	januari 2000	Gelderland	Kraai (9 KVK) in Lochem, Vorden en Gorssel	1 januari 2001	
90	januari 2000	N-Brabant	Gans winter WBE Brabantse Wal	1 april 2000	Ongegrond (27 juni 2000)
91	januari 2000	N-Holland	Wilde eend gewas Het Grootslag (zie 82)	15 augustus 2000	
92	januari 2000	N-Holland	Fazant gewas Het Grootslag (zie 82)	1 juli 2000	
93	januari 2000	Gelderland	Kraai (6 KVK) gewas in Gendringen en Bergh	1 januari 2001	Geground (10 juli 2000)
94	januari 2000	N-Holland	Meerkoet gewas district Grootgeestmerambacht (zie 06)	1 april 2000	
95	februari 2000	N-Holland	Haas, vos, konijn (KL) op terrein Luchthaven Schiphol	1 april 2001	Ongegrond (14 september 2000)
96	februari 2000	Zeeland	Grauwe gans (broedvogels) Terneuzen, Sas van Gent en Axel	1 september 2000	
97	februari 2000	Zeeland	Fazant gewas in gemeente Reimerswaal	1 juli 2000	
98	februari 2000	Limburg	Konijn, haas (KL) in Beesel, Swalmen en Roermond	1 januari 2001	
99	februari 2000	Zeeland	Grauwe gans (broedvogels) in Hontenisse en Hulst	1 september 2000	
100	maart 2000	Z-Holland	Gans schudden ei in Voornes Duin en Quackgors (NM)	6 juni 2000	Ingetrokken (2 maart 2000)
101	maart 2000	Z-Holland	Gans schudden ei Korendijkse, Blanke, Beningerslikken (NM)	16 juni 2000	Ingetrokken (2 maart 2000)
102	maart 2000	Z-Holland	Gans schudden ei in Scheelhoek en Kiekgat door (NM)	16 juni 2000	Ingetrokken (2 maart 2000)
103	maart 2000	Z-Holland	Gans schudden ei in de Vlietlanden door (NM)	16 juni 2000	Ongegrond (16 november 2000)
104	maart 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied bij Vopak Paktank Oil in Rotterdam	1 januari 2001	
105	maart 2000	Z-Holland	Konijn (KL) Afvalverwerking Maasvlakte in Rotterdam	1 januari 2001	
106	maart 2000	Zeeland	Wilde eend gewas in gemeente Noord-Beveland	15 augustus 2000	
107	maart 2000	Zeeland	Haas gewas in gemeente Noord-Beveland	1 juli 2000	
108	maart 2000	Gelderland	Vos, kraai eendenfokkerij in Ermelo	1 december 2000	Geground (16 oktober 2000)
109	maart 2000	Zeeland	Fazant gewas gemeente Schouwen-Duiveland	1 juli 2000	
110	maart 2000	Zeeland	Wilde eend gewas gemeente Schouwen-Duiveland	15 augustus 2000	
111	maart 2000	Zeeland	Haas gewas gemeente Schouwen-Duiveland	1 juli 2000	
112	maart 2000	Gelderland	Haas B.D. tuinderij Evergreen in Barneveld en Voorthuizen	1 januari 2001	
113	maart 2000	Gelderland	Konijn (KL) tuinderij Evergreen in Barneveld en Voorthuizen	1 januari 2001	
114	maart 2000	Gelderland	Meerkoet gewas in Neerijen, Geldermalsen en Lingewaal	1 april 2001	
115	maart 2000	Gelderland	Verwilderde eend Neerijen, Geldermalsen en Lingewaal	15 augustus 2000	
116	maart 2000	Utrecht	Haas, konijn, kraai Philosophicum Dijnseburg in Zeist	1 oktober 2000	Geground (10 juli 2000)
117	maart 2000	Gelderland	Eend Steenderen, Vorden, Warnsveld, Zutphen, Doesburg	15 augustus 2000	Geground (6 november 2000)
118	maart 2000	Gelderland	Meerkoet Steenderen, Vorden, Warnsveld, Zutphen en Doetinchem	1 april 2001	Geground (6 november 2000)
119	maart 2000	Gelderland	Vos (KL) vogelfokkerij in gemeente Tiel	1 april 2001	
120	maart 2000	Gelderland	Konijn (KL) plantsoen in gemeenten Didam, Wehl en Bergh	1 april 2001	

Nr.	Datum	Provincie	Omschrijving	Vergunning	Beslissing
121	maart 2000	Gelderland	Vos (KL) eendenfokkerij in gemeente Voorst	1 januari 2001	
122	maart 2000	Gelderland	Haas, konijn (KL) in Winterswijk en Eibergen	1 april 2001	
123	maart 2000	Gelderland	Wilde eend in Buren, Tiel, Geldermalsen en Culemborg	15 augustus 2000	Gegronnd (17 augustus 2000)
124	maart 2000	Gelderland	Kraai (1 KVK) vuilstortplaats in Barneveld	1 januari 2001	
125	maart 2000	Gelderland	Meerkoet gewas district Midden Betuwe	1 april 2001	
126	maart 2000	N-Holland	Haas groente en fruit in district Noorderkoggeland	21 augustus 2000	
127	maart 2000	Gelderland	Wilde eend West Maas en Waal, Heerewaarden en Druten	15 augustus 2000	Gegronnd (23 augustus 2000)
128	maart 2000	N-Holland	Wilde eend groente district Noorderkoggeland (zie 126)	15 augustus 2000	
129	maart 2000	N-Holland	Fazant bloembollen district Noorderkoggeland (zie 126)	1 oktober 2000	
130	maart 2000	N-Holland	Kraai (14 KV en 5 KVK) district Noorderkoggeland (zie 126)	1 oktober 2000	
131	maart 2000	Overijssel	Wilde eend gewas in Gramsbergen en Hardenberg	15 augustus 2000	
132	maart 2000	Gelderland	Wilde eend district Midden Betuwe (zie 125)	15 augustus 2000	
133	maart 2000	N-Holland	Konijn (KL) in Noordhollands Duinreservaat door PWN	1 november 2000	
134	april 2000	Utrecht	Kraai (30 KV) Lopik, Montfoort, IJsselstijn, Oudewater, Vlist	1 januari 2001	
135	april 2000	Utrecht	Meerkoet Lopik, Montfoort, IJsselstijn, Oudewater en Vlist	1 januari 2001	
136	april 2000	Utrecht	Kraai (7 KVK) Lopik, Montfoort, IJsselstijn, Oudewater, Vlist	1 januari 2001	
137	april 2000	Utrecht	Wilde eend Lopik, Montfoort, IJsselstijn, Oudewater, Vlist	15 augustus 2000	
138	april 2000	Utrecht	Kraai (20 KV) district Kromme Rijngebied	1 december 2000	
139	april 2000	Utrecht	Kraai (35 KVK) district Kromme Rijngebied (zie 138)	1 december 2000	
140	april 2000	Overijssel	Konijn (KL) vliegbasis Twente in Enschede en Weerselo	1 april 2001	Ongegrond (23 oktober 2000)
141	april 2000	Utrecht	Konijn (KL) vliegbasis Soesterberg in Soest	1 april 2001	Ongegrond (23 oktober 2000)
142	april 2000	N-Holland	Kraai (20 KV) in district de Noordkop	1 januari 2001	
143	april 2000	N-Holland	Kraai (2 KVK) district de Noordkop (zie 142)	1 januari 2001	
144	april 2000	Z-Holland	Gans (broedvogels) in Goedereede en Dirksland	1 september 2000	
145	april 2000	Z-Holland	Gans (broedvogels) in Strijen, Cromstrijen en Korendijk	1 september 2000	
146	april 2000	Z-Holland	Gans (broedvogels) in Goedereede en Dirksland	1 september 2000	
147	april 2000	Overijssel	Wilde eend in gemeente Kampen en Genemuiden	15 augustus 2000	
148	april 2000	Overijssel	Vos (KL) lammeren, pluimvee in Kampen en Genemuiden	1 april 2001	
149	april 2000	Friesland	Konijn (KL) vliegbasis Leeuwarden in Leeuwarden	1 april 2001	Ongegrond (14 september 2000)
150	april 2000	Friesland	Gans schudden ei Rottighe Meenthe (SBB) in Weststellingwerf	1 juni 2000	
151	april 2000	Friesland	Gans schudden ei in De Deelen (SBB) in Heerenveen	1 juni 2000	
152	april 2000	Z-Holland	Wilde eend gewas district Hoeksche Waard	15 augustus 2000	
153	april 2000	Gelderland	Roeken gewas in Neerijnen, Geldermalsen en Tiel	1 december 2000	
154	april 2000	N-Holland	Konijn (KL) duin bij camping de Robbenjager te Cocksloot	1 april 2001	
155	april 2000	N-Holland	Kraai (10 KVK) in Schermer, Graft de Rijk en Akersloot	1 april 2001	
156	april 2000	N-Holland	Kraai (26 KV) gewas op Texel	1 april 2001	
157	april 2000	N-Holland	Kraai (4 KVK) gewas op Texel	1 april 2001	
158	april 2000	N-Holland	Kraai (30 KV) in Schermer, Graft de Rijk en Akersloot	1 april 2001	
159	april 2000	Friesland	Gans (broedvogels) in Boarnsterhim en Heerenveen	1 september 2000	
160	april 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied Vopak-tank Oil in Rotterdam	1 januari 2001	
161	mei 2000	Gelderland	Vos en kat eendenfokkerij in Harderwijk	1 januari 2001	
162	mei 2000	Gelderland	Vos en kat eendenfokkerij in Harderwijk	1 januari 2001	
163	mei 2000	Gelderland	Haas gewas in Neerijnen, Geldermalsen en Tiel	15 oktober 2000	
164	mei 2000	Gelderland	Gans (broedvogels) in Brummen, Zutphen en Voorst	1 september 2000	
165	mei 2000	Gelderland	Fazant gewas in Neerijnen, Geldermalsen en Tiel	15 oktober 2000	
166	mei 2000	Gelderland	Gans (broedvogels) in Arnhem, Rheden en Doesburg	1 september 2000	
167	mei 2000	Gelderland	Gans natuurgebieden in Nijmegen, Heumen en Wijchen	1 september 2000	
168	mei 2000	Z-Holland	Gans (broedvogels) poldergebied te Hellevoetsluis	1 september 2000	
169	mei 2000	N-Holland	Kraai/konijn in bebouwde kom district Het Grootslag (zie 82)	1 april 2001	
170	mei 2000	Friesland	Haas, fazant L'warden, Franekeradeel, Harlingen, Menaldum	15 oktober 2000	
171	mei 2000	N-Holland	Gans/meerkoet (broedvogels) in Waterland e.o. (zie 30)	15 oktober 2000	
172	mei 2000	Friesland	Eend Leeuwarden, Franekeradeel, Harlingen, Menaldumadeel	15 augustus 2000	
173	mei 2000	N-Brabant	Konijn (KL) vliegbases Volkel/Eindhoven/Gilze-Rijen/Woensdr	1 april 2001	Ongegrond (11 oktober 2000)
174	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) wegbermen rijksweg nabij van Brienenoordbrug	1 januari 2001	
175	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) dijk/berm in Westvoorne en Brielle	1 april 2001	
176	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) dijk/berm in Westvoorne en Brielle	1 april 2001	
177	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) dijk rond Put van Heenvliet in Brielle	1 april 2001	
178	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) dijk Waterbedrijf Europoort in Rotterdam	1 april 2001	
179	mei 2000	Z-Holland	konijn (KL) verschillende bedrijven Rotterdamse Haven	1 april 2001	
180	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied Maasvlakte van ECT in Rotterdam	1 april 2001	

Nr.	Datum	Provincie	Omschrijving	Vergrunning	Beslissing
181	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied Europoort van Shell in Rotterdam	1 april 2001	
182	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) haventerrein van Botlek Tank in Rotterdam	1 januari 2001	
183	mei 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied Europoort Terminal in Rotterdam	1 april 2001	
184	mei 2000	N-Brabant	Konijn (KL) dijk Markiezaatskade Bergen op Zoom (zie 78)	1 april 2001	Ongegrond (16 november 2000)
185	mei 2000	N-Brabant	Wilde eend in Drimmelen, Geertruidenberg en Zevenbergen	15 augustus 2000	
186	mei 2000	Z-Holland	Gans/meerkoet (broedvogels) Vianen, Zederik en Leerdam	1 september 2000	
187	mei 2000	Zeeland	Grauwe gans (broedvogels) in Terneuzen en Sas van Gent	1 september 2000	
188	mei 2000	N-Brabant	Haas gewas gemeenten Zundert, Rijsbergen en Breda	15 oktober 2000	
189	mei 2000	N-Brabant	Meerkoet verjagen met valkenier in recreatiepark in Bostel	1 januari 2001	
190	juni 2000	Gelderland	Fazant gewas in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	15 oktober 2000	
191	juni 2000	Gelderland	Wilde eend gewas in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	15 augustus 2000	
192	juni 2000	Gelderland	Konijn (KL) in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	1 april 2001	
193	juni 2000	Gelderland	Kraai (80 KV) in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	1 januari 2001	
194	juni 2000	Gelderland	Kraai (12 KVK) in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	1 januari 2001	
195	juni 2000	Gelderland	Vos (KL) pluimvee en lam in Maasdriel en Zaltbommel	1 april 2001	
196	juni 2000	Gelderland	Gans (broedvogels) in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	1 september 2000	
197	juni 2000	Gelderland	Haas gewas in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	15 oktober 2000	
198	juni 2000	Gelderland	Kraai, konijn, duif bebouwde kom Maasdriel en Zaltbommel	1 januari 2001	
199	juni 2000	Utrecht	Konijn (KL) terrein van Kogellagerfabriek in Veenendaal	1 april 2001	
200	juni 2000	Gelderland	Roek gewas in gemeente Maasdriel en Zaltbommel	1 januari 2001	
201	juni 2000	Z-Holland	Konijn (KL) haventerrein van Mobil, Esso en Nerefco Rotterdam	1 januari 2001	
202	juni 2000	Gelderland	Ganzen met lokganzen en slagnet in gemeente Doesburg	1 september 2000	
203	juni 2000	Friesland	Konijn (KL) Afsluitdijk (RWS)	1 april 2001	Ongegrond (25 september 2000)
204	juni 2000	Z-Holland	Vos (KL) kinderboerderij v.d. Bergh Stichting in Noordwijk	1 april 2001	Ingetrokken (30 augustus 2000)
205	juni 2000	Z-Holland	Kraai (3 KVK) bollen district Duin en Bollenstreek	1 april 2001	
206	juni 2000	Z-Holland	Kraai (KV) bollen district Duin en Bollenstreek (zie 205)	1 april 2001	
207	juni 2000	Zeeland	Konijn (KL) haventerrein van Chemgas Terminal in Borsele	1 april 2001	
208	juni 2000	Overijssel	Kraai, kat rond eendenkooi in gemeente Brederwiede	1 juli 2001	
209	juni 2000	Z-Holland	Haas gewas in Middelharnis, Dirksland en Oostflakkee	15 oktober 2000	
210	juli 2000	N-Holland	Wilde eend gewas in Schermer en Graft de Rijk	15 augustus 2000	
211	juli 2000	Gelderland	Konijn (KL) boomkwekerij in Aalten	1 januari 2001	
212	juli 2000	Gelderland	Konijn (KL) boomkwekerij in Aalten	1 januari 2001	
213	juli 2000	N-Holland	Haas gewas in Schermer en Graft de Rijk	15 oktober 2000	
214	juli 2000	N-Holland	Meerkoet gewas in Schermer en Graft de Rijk	1 januari 2001	
215	juli 2000	Gelderland	Kuif- tafeleend/wilde eend/meerkoet sierviskwekerij Maurik	1 januari 2001	
216	juli 2000	N-Holland	Konijn (KL) Afsluitdijk (RWS)	1 april 2001	
217	juli 2000	N-Holland	Kauw (10 KVK) in gemeente Wieringermeer	1 juli 2001	
218	juli 2000	N-Holland	Zwarte kraai (10 KVK) gemeente Wieringermeer	1 april 2001	
219	juli 2000	Overijssel	Vos (KL) lammeren Brederwiede/Steenwijk/Zwartsluis (zie 17)	1 april 2001	
220	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) terrein van St. Franciscus Gasthuis in Rotterdam	1 april 2001	
221	juli 2000	Gelderland	Kraai (5 KVK) gewas in district IJsselvallei	1 januari 2001	
222	juli 2000	Zeeland	Konijn (KL) dammen in Schouwen-Duiveland en Goedereede	1 april 2001	
223	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) haventerrein in gemeente Rotterdam	1 april 2001	
224	juli 2000	Gelderland	Kraai (2 KV) gewas district IJsselvallei (zie 221)	1 januari 2001	
225	juli 2000	N-Holland	Fazant gewas in gemeente Wieringermeer	1 juli 2001	
226	juli 2000	N-Holland	Wilde eend gewas gemeente Wieringermeer	1 juli 2001	
227	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) zeevering en kaden rond Slufter (RWS) in Rotterdam	1 april 2001	
228	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) terrein van het Havenbedrijf Rotterdam	1 april 2001	
229	juli 2000	Zeeland	Konijn (KL) op Brouwersdam in Schouwen-Duiveland	1 april 2001	
230	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) havengebied van Nerefco in Rotterdam	1 mei 2001	
231	juli 2000	N-Holland	Meerkoet gewas gemeente Wieringermeer	1 april 2001	
232	juli 2000	N-Holland	Haas gewas gemeente Wieringermeer	1 juli 2001	
233	juli 2000	Utrecht	Meerkoet waterzuiveringsgebied bebouwde kom in Houten	1 januari 2001	
234	juli 2000	Z-Holland	Konijn (KL) haventerrein van Spanbeton in Rotterdam	1 april 2001	
235	juli 2000	N-Brabant	Kraai, duif, konijn (KL) onbejaagbaar veld in Zundert	1 juli 2001	
236	juli 2000	N-Holland	Kraai, duif in bebouwde kom gemeente Wognum	15 november 2000	
237	augustus 2000	Utrecht	Grauwe ganzen (broedvogels) poldergebied te Abcoude	1 januari 2001	
238	augustus 2000	Overijssel	Konijn (KL) bebouwde kom gemeente Zwolle	1 april 2001	
239	augustus 2000	Gelderland	Haas, konijn bosplantsoen in gemeente Harderwijk	1 januari 2001	
240	augustus 2000	N-Holland	Haas gewas gemeente Wieringermeer (zie ook 232)	1 april 2001	

Nr.	Datum	Provincie	Omschrijving	Vergunning	Beslissing
241	augustus 2000	N-Brabant	Ekster (KV) kolonie huiszwaluwen in Geertruidenberg	15 september 2000	
242	augustus 2000	Z-Holland	Inzet uitheemse roofvogels op Rotterdam Airport	15 februari 2001	
243	augustus 2000	Gelderland	Zwijnen drijfjacht 40 stuks in Dekkerswald in Groesbeek	1 februari 2001	
244	augustus 2000	N-Brabant	Kraai, konijn het Almbos in Woudrichem	1 juli 2001	
245	augustus 2000	N-Brabant	Kraai (2 KVK) fruit in gemeente Sterksel	1 augustus 2001	
246	augustus 2000	N-Brabant	Konijn (KL) gewas in Hilvarenbeek, Tilburg en Goirle	1 augustus 2001	
247	september 2000	N-Brabant	Kraai (3 KVK) boomkwekerij in Rijsbergen	1 januari 2001	
248	september 2000	N-Holland	Grauwe gans (broedvogels) polder Amsterdam Noord	1 juli 2001	
249	september 2000	N-Holland	Meerkoet weiland in gemeente Zeevang (zie 31)	1 april 2001	(Zie ook nummer 31)
250	oktober 2000	Z-Holland	Konijn (KL) berm/talud (RWS) Oostflakkee, Middelharnis	1 april 2001	
251	oktober 2000	Zeeland	Konijn (KL) Krammersluizencomplex Schouwen-Duiveland	1 april 2001	
252	oktober 2000	Groningen	Konijn (KL) EPON Eemscentrale in Eemmond	1 mei 2001	
253	oktober 2000	Z-Holland	Konijn (KL) langs rijkswegen (RWS) in Rotterdam (zie 13)	1 april 2001	
254	oktober 2000	N-Holland	Meerkoet weiland Purmerend en Wormerland	1 april 2001	
255	oktober 2000	Z-Holland	Konijn (KL) terrein van Waterschap IJsselmonde	1 juli 2001	(Zie ook nummer 12)
256	oktober 2000	Z-Holland	Konijn (KL) district IJsselmonde (zie 12)	1 juli 2001	(Zie ook nummer 12)
257	november 2000	Z-Holland	Konijn (KL) langs rijkswegen (RWS) in Goedereede	1 oktober 2001	

Gebruikte afkortingen

KV (Kastval); KVK (Kraaienvangkooi); KL (Kunstlicht); SBB (Staatsbosbeheer); NM (Natuurmonumenten); RWS (Rijkswaterstaat).

Opmerkingen bij bezwaarschriften

(De nummers verwijzen naar het volgnummer in de tabel.)

- 1 De WBE vraagt in de zomerperiode voor dezelfde percelen een vergunning aan op grond van de Vogelwet om holenduiven en Turkse tortels te mogen schieten. Het betreft percelen met koolzaad. In de jaarverslagen van de Wildschadecommissie van de afgelopen acht jaar blijkt echter dat er in Zeeland vrijwel geen tot helemaal geen schade aan koolzaad is aangericht!
- 6 Onder 'Grootgeestmerambacht' vallen de volgende gemeenten: Alkmaar, Harenkarspel, Heerhugowaard, Langedijk, Niedorp, Obdam en Schagen.
- 8 De vergunning was aangevraagd met als argument dat de kraaien schade aan schapen zouden aanrichten. De WBE verkondigde namelijk dat de kraaien de ogen en lippen van de betreffende schapen beschadigden en dat er al enkele doden (schapen) waren gevallen! Wij hebben erop gewezen dat levende schapen zich niet laten beschadigen door kraaien. Wat wel mogelijk is, is dat er dode schapen in het weiland lagen, waarna de kraaien aan de zachte delen, zoals ogen en lippen, zijn gaan pikken. Bovendien is het goed mogelijk om kraaiachtigen op de rug van levende schapen te zien zitten, maar deze vogels verzamelen of de wol voor de bekleding van hun nest of ze ontdoen de schapen van lastige parasieten zoals teken en maden. De beslissing liet erg lang op zich wachten (ruim een jaar), maar uiteindelijk was het ministerie het geheel met ons eens.
- 10 De vergunning bleek te zijn verleend vanwege het opeten van hobbymatig gehouden pluimvee door vossen. Bij pluimvee is het natuurlijk de verantwoordelijkheid van de eigenaar om zijn dieren goed te beschermen bijvoorbeeld door middel van een hekwerk en door ze zeker 's nachts op te sluiten in deugdelijk afgesloten hokken. Bovendien kunnen op dit moment alleen vergunningen worden verleend voor het doden van dieren wanneer er sprake is van economische schade. Het opeten van sierpluimvee valt daar niet onder. De Flora- en faunawet is al in 1998 door de Kamer aangenomen maar nog steeds niet in

- werking getreden. Een aantal onderdelen van deze wet moet namelijk eerst nog nader worden uitgewerkt. Begin 1999 is door het ministerie van LNV een concepttekst van zo'n nadere uitwerking, een Algemene Maatregel van Bestuur, opgesteld. Deze tekst moest op dat moment nog door alle betrokkenen, zoals belangengroepen maar ook Raad van State en Tweede Kamer, worden besproken en beoordeeld. In deze concepttekst stond het voornemen om bij schade aan hobbymatig gehouden pluimvee aan de grondgebruiker toestemming te geven om diersoorten, die mogelijk een gevaar zouden kunnen vormen, zoals vossen, in ieder geval te verjagen. Op grond van de Flora- en faunawet zijn de meeste diersoorten waaronder vossen namelijk volledig beschermd, hetgeen betekent dat het zelfs verboden is deze dieren te verontrusten. Op dit moment geldt de Jachtwet nog steeds en zijn vossen vogelvrij aangezien ze het gehele jaar overdag (behalve op zondag) mogen worden geschoten. De provincie Gelderland gebruikte deze concepttekst om nu de Jachtwet al ruimer te interpreteren en toestemming te verlenen om vossen ook nog eens tijdens de nachtelijke uren te laten bejagen. Zo staat in het advies inzake de vergunningaanvraag van de WBE De IJssellanden: *'Gelet op de voorliggende concept-AMvB van de Flora- en faunawet met betrekking tot schadebestrijding waarbij schade aan gehouden (sier)pluimvee/kleinvee als apart belang erkend gaat worden en de onmogelijkheid voor de jachthouder tot reguliere jachtuitoefening is in dit specifieke geval positief geadviseerd'*. Gelukkig was het ministerie van LNV het, nadat wij een schorsingsverzoek bij de rechtbank hadden ingediend, uiteindelijk met ons eens dat dit toch echt strijdig is met de wet.
- 12 Onder 'IJsselmonde' vallen de gemeenten Rotterdam, Albrandswaard, Barendrecht, Ridderkerk, Heerjansdam, Zwijndrecht en Hendrik Ido Ambacht.
- 22 Half oktober 1999 schreef het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij naar aanleiding van verschillende bezwaarschriften die wij daarover hadden ingediend een brief aan alle provincies, waarin nog eens werd gewezen op de criteria op grond waarvan

- vergunningen ex artikel 53 mogen worden verleend. In deze brief staat letterlijk: *'Regelmatig moet de directie Juridische Zaken in het kader van beroep en verzoek om voorlopige voorziening constateren dat vergunning ex artikel 53 wordt verleend voor schadesituaties waarvoor dat artikel niet de mogelijkheid biedt vergunning te verlenen. In dergelijke gevallen wordt de vergunning ingetrokken. Voorbeelden van schadesituaties waarvoor geen vergunning kan worden verleend zijn: schade op begraafplaats, schade aan sportvelden, schade aan tuintjes en plantsoenen, schade aan hobbydieren, schade aan gebouwen en auto's, geluidsoverlast. Het behoeft geen betoog dat dergelijke correcties het aanzien van LNV en van de betreffende provincies niet ten goede komt'*.
- Zie de nummers 9, 18, 19, 20, 21, 22, 24 en 44
- 32 Onder 'Uitgeest' vallen de gemeenten Akersloot, Castricum, Heemskerk, Uitgeest en Zaanstad.
- 40, 41 en 42 De vergunningen werden bij wijze van proef verleend, waarbij het de bedoeling was dat de jagers met behulp van het geweer(!) ganzen vanuit de schadegevoelige percelen naar de gedooggebieden zouden 'verjagen'. Deze vergunningen zullen in de toekomst waarschijnlijk niet meer worden verleend, (zie berichten elders in dit blad)
- 47 De beslissing werd later herroepen en ons bezwaar alsnog ongegrond verklaard.
- 50 Nadat wij tegen het ongegrond verklaren van ons bezwaarschrift beroep hadden aangetekend bij de rechtbank werd de beslissing herzien en ons bezwaar alsnog gegrond verklaard.
- 53 Op 7 juli heeft de KLM, vergunninghouder, te kennen gegeven geen gebruik te hebben gemaakt van de vergunning en ook in de toekomst niet van plan te zijn de vergunning te gebruiken. Dat betekent dus dat de noodzaak voor de vergunningverlening overduidelijk ontbrak!
- 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64 en 66 Vergunningen voor het doden van overwinterende ganzen, zoals die in het winterseizoen van 1999-2000 zijn verleend, zullen in de toekomst niet meer worden verleend (zie bericht elders in dit blad).
- 68 Onder 'de Gelderse Poort' vallen de gemeente: Millingen a/d Rijn, Beek, Ubbergen, Bemmelen, Gendt, Huissen, Eist, Rijnwaarden, Duiven en Zevenaar.
- 80 In de beslissing op bezwaar d.d. 9 augustus jl. werd alleen maar ingegaan op de schade die konijnen zouden aanrichten en werden hazen in het geheel niet genoemd. Wij zijn tegen de beslissing in beroep gegaan waarbij wij onder andere hierop wezen. Op 4 oktober jl. stuurde het ministerie een nieuwe beslissing op bezwaar, waarin werd toegegeven dat schade door hazen niet was aangetoond en ons bezwaar in die zin dus gegrond was verklaard. Feit is wel dat inmiddels bijna een jaar lang (vanaf 26 januari) ten onrechte toestemming is verleend om hazen te schieten tijdens de nachtelijke uren met behulp van kunstlicht.
- 82 Onder 'Het Grootslag' vallen de gemeenten Andijk, Drechterland, Enkhuizen, Stedebroec, Venhuizen en Wervershoof.
- 100, 101, 102 en 103 De vier vergunningen zijn verleend aan Natuurmonumenten voor het schudden van eieren van grauwe ganzen in natuurgebieden. Het betreft gebieden die beschermd zijn op grond van de Natuur-
- beschermingswet en bovendien zijn drie van de vier gebieden tevens aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de EG-Vogelrichtlijn. Grauwe ganzen zijn inheemse broedvogels die in dergelijke gebieden thuishoren.
- 125 Onder 'Midden Betuwe' vallen de gemeenten Dodewaard, Elst, Heteren, Kesteren, Valburg, Echteld (dorp Ochten) en Nijmegen (dorp Lent).
- 126 Onder 'Noorderkoggeland' vallen de gemeenten Medemblik, Noorderkoggeland, Drechterland, Wognum, Hoorn en Venhuizen.
- 138 Onder 'Kromme Rijngebied' vallen de gemeenten Cothen, De Bilt, Bunnik, Doorn, Driebergen, Houten, Zeist, Langbroek, Utrecht, Wijk bij Duurstede, Maarn, Leersum, Amerongen, Rhenen en Veendendaal.
- 142 Onder 'de Noordkop' vallen de gemeenten Den Helder, Wieringen, Zijpe, Anna Paulowna en Niedorp.
- 150 en 151 Net zoals bij de zaken 100, 101, 102 en 103 waar Natuurmonumenten vergunning had aangevraagd om de eieren van inheemse grauwe ganzen te schudden in internationaal erkende natuurgebieden heeft Staatsbosbeheer vergelijkbare vergunningen aangevraagd voor twee natuurgebieden in Friesland. In dit geval betreft het een wetland en een gebied dat is aangewezen in het kader van de EG-Vogelrichtlijn. Het is onbegrijpelijk dat het ministerie op deze manier het verstoren van dergelijke gebieden, en dan ook nog eens tijdens het broedseizoen, heeft goedgekeurd. Terwijl wij onmiddellijk na het ontvangen van een kopie van beide vergunningen schorsing hebben aangevraagd bij de rechtbank bleek dat SBB de vergunningen inmiddels al had gebruikt.
- 152 Onder 'Hoeksche Waard' vallen de gemeenten Oud-Beijerland, Korendijk, Strijen, Cromstrijen en Binnenmaas.
- 185 In het advies van de provincie Noord-Brabant naar aanleiding van de vergunningaanvraag werd eenvoudig gesteld: *'Bepaalde gewassen kunnen onder bepaalde omstandigheden zo aantrekkelijk zijn voor onder andere wilde eenden, dat ook bij een matige stand toch belangrijke schade kan optreden'*. En vervolgens adviseerde de provincie op deze grond om de vergunning te verlenen voor de periode vanaf 19 mei tot 15 augustus (dus gedurende het broedseizoen).
- 205 Onder 'Duin en Bollenstreek' vallen de gemeenten Hillegom, De Zilk, Noordwijkerhout, Sassenheim, Rijnsburg, Katwijk, Noordwijk, Voorhout, Valkenburg, Wassenaar en Leidschendam.
- 221 Onder 'Ijsselvallei' vallen de gemeenten Voorst, Olst, Wijhe, Deventer, Apeldoorn, Heerde en Epe.
- 241 De vergunning was aangevraagd ter bescherming van een groep huiszwaluwen. Volgens de vergunningaanvrager zouden de eksters zitten te wachten tot de zwaluwen uitvliegen. Allereerst is het een biologisch gegeven dat van alle jonge dieren die geboren worden het grootste deel het eerste jaar niet overleeft en zelfs al sterft gedurende de eerste levensmaanden. Om in dit geval in te grijpen, vanwege het feit dat enkele jonge zwaluwen mogelijk op hun eerste vlucht ten prooi vallen aan een ekster, is bijzonder ongewenst. Eten en gegeten worden horen bij de natuur en wanneer men wil dat het broedsucces volledig slaagt zal men de betreffende diersoorten in gevangenschap moeten gaan kweken, hetgeen uiteraard uit den boze is.

- 244 De vergunning is op advies van de provincie Noord-Brabant aan de gemeente Woudrichem verleend voor de periode van eind juli 2000 tot 1 juli 2001. In reactie op ons bezwaarschrift meldde de provincie echter dat uit nader onderzoek was gebleken dat de noodzaak tot schadebestrijding in de aanvraag al onvoldoende was aangetoond en dat op een verzoek om aanvullende informatie niet is gereageerd door de gemeente. Bovendien bleek deze vergunning ook nog eens deels voor sportvelden te zijn verleend hetgeen sowieso geen grond voor vergunningverlening is (zie ook 22). De provincie adviseerde derhalve in tweede instantie de vergunning toch maar weer in te trekken.
- 252 Eind mei 1999 werd eenzelfde vergunning verleend aan de EPON Eemscentrale voor het doden van konijnen met kunstlicht. De Dierenbescherming heeft daartegen toen bezwaar aangetekend en is bij beslissing van 31 maart 2000 volledig in het gelijk gesteld. Vanwege de geringe oppervlakte van het terrein werd in de beslissing gesteld dat het plaatsen van een deugdelijk hek waar de konijnen niet onderdoor kunnen graven tot een structurele oplossing zou leiden en die in redelijkheid van de EPON mocht worden verwacht. Op 5 oktober jl. werd echter opnieuw een soortgelijke vergunning verleend.

Enkele opmerkingen over de provincies

De provincie Noord-Holland verwijst zonder uitzondering in haar reactie op onze bezwaarschriften naar het door deze provincie vastgestelde 'Uitvoeringsprogramma Faunabeleid'. Hierin is onder andere een overzicht opgenomen van gewassen met daarbij vermeld de periode waarin het gewas eventueel gevoelig zou kunnen zijn voor schade en de diersoorten die deze schade kunnen veroorzaken. Vervolgens worden vergunningaanvragen door de provincie altijd eenvoudig naast de op deze gegevens gebaseerde tabel gehouden. Wanneer de periode waarvoor een vergunning wordt aangevraagd maar valt binnen het schema wat betreft gewas en diersoort dan wordt altijd geadviseerd om de betreffende vergunning te verlenen. Door de WBE's wordt nooit met cijfers of andere gegevens aangetoond dat er daadwerkelijk sprake is van belangrijke schade. Zij hoeven zich bij hun aanvraag alleen maar te houden aan deze tabel.

De provincie Zeeland stelt in haar reactie op onze bezwaarschriften altijd in het algemeen dat de betreffende diersoort veel voorkomt in de provincie en dat bij een juiste combinatie van weersomstandigheden, ontwikkelingsstadium van het gewas en de aanwezigheid van de betreffende diersoort, binnen korte tijd aanzienlijke schade kan worden aangericht. Snel en adequaat handelen is een vereiste om - beginnende - schade binnen de perken te houden. De, vaak tijdrovende, procedure van vergunningaanvraag maakt dit meestal onmogelijk. Het verlenen van de vergunning 'op voorhand' is voor deze situatie een probate oplossing. Op deze manier hoeft dus kennelijk ook nooit van tevoren door de WBE te worden aangetoond dat in het betreffende geval daadwerkelijk belangrijke schade optreedt of dreigt. Kennelijk is praktisch dat zodra vergunning wordt aangevraagd deze altijd wordt verleend en dat de vergunninghouder vervolgens zelf kan bepalen of en zo ja waar en wanneer hij hiervan gebruik zal maken. Dit is in strijd met de Jachtwet.

Samenvatting

De tabel geeft de situatie tot half november 2000. En hierin zijn dan alleen nog maar onze bezwaren vermeld tegen vergunningen verleend op grond van de Jachtwet. Daarnaast hebben wij ook nog eens enkele tientallen bezwaarschriften ingediend tegen vergunningen verleend op grond van de Vogelwet voor het doden van beschermde vogels variërend van zilvermeeuwen en spreeuwen tot reigers, futen en waterhoentjes.

In ieder geval moet hierbij worden opgemerkt dat wij slechts tegen een fractie van alle verleende vergunningen (vermoedelijk veel minder dan 10%) bezwaar hebben aangetekend. Bovendien is het zo dat de meeste vergunningen worden verleend aan Wildbeheereenheden. Bij één WBE kunnen een groot aantal jagers zijn aangesloten, zodat één vergunning door tientallen of zelfs enkele honderden jagers kan worden gebruikt.

Schorsing

Van de in totaal 257 bezwaarschriften, die wij sinds 1 januari 1999 hebben ingediend tegen vergunningen ex artikel 53 van de Jachtwet, is inmiddels slechts de helft behandeld tijdens een hoorzitting. Ook na een hoorzitting duurt het echter nog lang tot zeer lang voordat een beslissing op bezwaar wordt genomen. Want terwijl op grond van de Algemene wet bestuursrecht is bepaald dat een beslissing op bezwaar uiterlijk binnen 14 weken (ofwel 3,5 maand) moet worden genomen blijkt uit onze ervaring dat er pas na gemiddeld 28 weken (ofwel 7 maanden) wordt beslist.

Vanwege het feit dat beslissingen zo lang op zich laten wachten hebben wij in 33 gevallen tevens een schorsing gevraagd bij de rechtbank. Wanneer dit schorsingsverzoek door de rechter zou worden toegewezen zou dat betekenen dat er in ieder geval geen gebruik meer zou mogen worden gemaakt van de betreffende vergunningen in afwachting van de beslissing op bezwaar. Van deze 33 vergunningen zijn er vervolgens, nog voordat de zitting bij de rechtbank had plaatsgevonden, 26 door het ministerie van Landbouw ingetrokken. In deze gevallen waren de vergunningen dus zo overduidelijk in strijd met de wet verleend dat er niet eens werd gewacht op een oordeel van de rechter. Maar wanneer wij geen bezwaar zouden hebben ingediend waren deze onterecht verleende vergunningen gewoon in stand gelaten en vermoedelijk volgend jaar opnieuw verleend.

Van de in totaal 257 bezwaren zijn er uiteindelijk 59 gegrond verklaard of is de vergunning ingetrokken.

Slechts 29 bezwaarschriften zijn ongegrond verklaard en tegen de meeste van deze beslissingen hebben wij inmiddels beroep aangetekend. Op verreweg de meeste bezwaren is derhalve nog steeds niet beslist.

Saillant detail is voorts dat van de 59 bezwaarschriften die gegrond werden verklaard er 12 beslissingen pas werden genomen nadat de vergunning al was verlopen. De vergunninghouders hebben dus ongestoord van deze onterecht verleende vergunningen gebruik kunnen maken.

Konijnen

Van de door ons ingediende bezwaarschriften hebben de meeste betrekking op het doden van konijnen. Terwijl konijnen volgens de huidige Jachtwet al het gehele jaar overdag te bejagen zijn worden er in sommige provincies massaal vergunningen verleend voor daarnaast ook nog

doden van deze dieren gedurende de nachtelijke uren waarbij dan gebruik mag worden gemaakt van kunstlicht. Afgezien van het feit dat dit een methode is die veelvuldig door stroppers wordt toegepast, aangezien het voor de politie 's nachts veel moeilijker is overtreders op te sporen, veroorzaken dergelijke activiteiten ook een enorme verstoring in het buitengebied. Niet alleen de konijnen zelf worden ernstig verstoord, maar ook alle andere dieren die in de omgeving aanwezig zijn. En dan hebben wij het nog niet eens over het dierenleed dat op deze manier wordt veroorzaakt als gevolg van het feit dat de door hagel gewonde dieren in het donker niet kunnen worden gevonden om hen uit hun lijden te verlossen.

Ganzen

Daarnaast hebben veel van onze bezwaren betrekking op vergunningen die zijn verleend voor het doden van verschillende soorten ganzen en voor het doden van smienten en meerkoeten. Sinds het najaar 1999 is de jacht op deze soorten geheel gesloten en hebben de jagers dus de weg van de vergunning gekozen om deze dieren alsnog te kunnen bejagen. Maar zoals uit het bericht elders in dit blad blijkt zullen in de toekomst geen vergunningen meer worden verleend voor overwinterende ganzen.

Kraaien

De volgende diergroep waar veel vergunningen voor worden verleend zijn kraaiachtigen. Ook voor zwarte kraaien, kauwen en eksters geldt dat deze dieren gedurende het gehele jaar overdag mogen worden gedood met behulp van een geweer. De vergunningen worden aangevraagd om deze dieren te mogen vangen met behulp van kastvallen en kraaienvangkooien. Kastvallen zijn kleine kooien met een klapdeur, waar de dieren in worden gelokt door middel van een soortgenoot die in een apart compartiment zit opgesloten. Deze vallen bestaan soms uit meerdere aan elkaar geschakelde klapkooitjes, waardoor op deze manier grote aantallen kraaiachtigen kunnen worden gevangen. Kraaienvangkooien zijn grote manshoge ruimtes waar de vogels van bovenaf wel in kunnen vliegen, maar door de speciale constructie is het voor de dieren onmogelijk om de kooi via dezelfde route te verlaten. In deze kooien kunnen voortdurend vogels worden gevangen en soms bevinden er zich dan ook grote aantallen dieren in. In hun wanhopige pogingen de kooi te verlaten beschadigen de dieren vaak hun snavels en soms ook elkaar. Uit de praktijk blijkt dat er regelmatig roofvogels worden aangetrokken door het voedsel dat in deze kooien worden gelegd die vervolgens ook in de kooi gevangen zitten. Voor beide vangmiddelen geldt dat ze veel dierenleed veroorzaken, doordat de vogels er soms vele uren en ook wel dagen in kunnen zitten voordat de kooi wordt gecontroleerd. Volgens de vergunningvoorwaarden dient de houder de kooi minimaal één keer per dag te controleren en leeg te halen, maar het is onmogelijk om dat te controleren. Dat betekent ook dat de dieren die niet hadden mogen worden gevangen eveneens vele uren tot dagen in de kooi gevangen kunnen zitten. Bovendien zijn veel

van deze vergunningen verleend tijdens het broedseizoen, hetgeen betekent dat de jongen van de in de kooien gevangen vogels onverzorgd op de nesten achterblijven en zo zullen sterven van honger, dorst en kou.

En de 'winnaar' is...

Van de door ons ingediende bezwaarschriften blijken de meeste te zijn gericht tegen vergunningen verleend in Gelderland namelijk bijna 25%. Daarnaast hebben ongeveer 20% van onze bezwaarschriften betrekking op Noord-Holland en ook 20% op Zuid-Holland. Ongeveer tien procent van de bezwaren heeft betrekking op Zeeland en daarna volgen Noord-Brabant, Friesland, Utrecht en Overijssel. In de rest van de provincies betreft het minder dan 10 bezwaarschriften. Voor de provincie Flevoland geeft dit echter een vertekend beeld, aangezien in deze provincie slechts één Wildbeheereenheid actief is die het gehele grondgebied van deze provincie beslaat. De enige provincie die positief uit het overzicht tevoorschijn komt, hetgeen wordt bevestigd door onze andere ervaringen, is de provincie Limburg. Uit het voorgaande blijkt dat na bijna twee jaar indienen van bezwaarschriften er inmiddels slechts op 88 bezwaren is beslist. Daarvan blijken er 59 onterecht te zijn verleend hetgeen neerkomt op bijna 70%. En in 20% van deze gevallen werd de beslissing pas genomen na afloop van de hele vergunningperiode. Als deze steekproef zou worden omgeslagen over het totaal aantal verleende vergunningen zou dat betekenen dat van de meer dan 3000 verleende vergunningen er minstens 2100 onterecht zijn verleend. Bovendien worden de wettelijke termijnen met betrekking tot de snelheid waarmee dient te worden beslist met gemiddeld 100% overschreden.

Chaos

De absolute chaos rond het vergunningenbeleid wordt naar onze mening vooral in de hand gewerkt doordat in veel provincies ambtenaren, die zelf jagen, advies uitbrengen over de vergunningaanvragen. Deze vergunningen zijn nu nog verleend onder het regime van de huidige Jachtwet. Na invoering van de Flora- en faunawet, waarbij nog maar vijf diersoorten mogen worden bejaagd, zal voor het bestrijden van de overige diersoorten altijd vergunning moeten worden aangevraagd. Wij vrezen dat dan zowel het aantal vergunningen als de chaos alleen nog maar zal toenemen. De (vaak zelf jagende) ambtenaren die nu over de aanvragen advies uitbrengen zullen namelijk straks zelf de vergunningen gaan verlenen. Bescherming van dieren is het uitgangspunt van de Flora- en faunawet. Het verlenen van vergunningen zou dan ook uitzondering moeten zijn en geen regel. Om de hiervoor geschetste wantoestanden en onwettige praktijken in de toekomst te voorkomen roepen wij de kamerleden op erop toe te zien dat er zorgvuldiger met de vergunningverlening wordt omgegaan. Het is daarvoor noodzakelijk dat bij de nadere invulling van de wet de regels strak worden opgesteld waarbij zo min mogelijk ruimte wordt gelaten voor eigen interpretaties.

BOERENBEDROG

Zes jaar geleden werd een 11 -tal bestrijdingsmiddelen, dat werd gebruikt in de landbouw, op een 'rode lijst' geplaatst. De reden daarvoor was dat deze middelen het milieu te veel belasten en daarom in principe niet meer gebruikt zouden mogen worden. De landbouwsector kreeg echter van het ministerie van Milieubeheer nog zes jaar de tijd om voor deze middelen minder belastende alternatieven te zoeken.

Vanaf 2000 is het gebruik van deze middelen dus verboden. De toepassing ervan ging dit jaar echter gewoon door en dit gebruik werd door het ministerie gedoogd. Het argument daarbij was dat men er nog steeds niet in was geslaagd betere alternatieven te vinden.

De rechter besliste echter dat dit gedogen strijdig is met de wet.

Vervolgens riep de minister van Milieubeheer de handhavers op om de boeren, die deze middelen nog steeds gebruiken, niet te beboeten. In de praktijk ging het gedogen dus gewoon door. Maar dit ging een deel van de Tweede Kamer nog niet ver genoeg. Zij stelden een wetswijziging voor om ervoor te zorgen dat de boeren deze schadelijke, maar volgens hen onmisbare, middelen nog eens gedurende zes jaar legaal mogen gebruiken.

En terwijl iedereen op zijn klompen kan aanvoelen dat er ook over zes jaar nog geen alternatieven zijn gevonden, aangezien er ook niet echt naar wordt gezocht, werd dit voorstel in de Kamer in stemming gebracht. Toen bleek dat de indieners van de wetswijziging goed hadden geteld, want met één stem verschil (vanwege afwezigheid van een zieke tegenstemmer) werd het voorstel aangenomen. Zo werkt dus de democratie in dit land.

Hiernaast volgt een gedicht van Ivo de Wijs dat op 10 september jl. werd voorgedragen tijdens de uitzending van het programma Vroege Vogels van de VARA, waarin precies is verwoord hoe deze zaak in zijn werk is gegaan.

Ze gaan weer spuiten

*De gang van zaken is bepaald macaber
Het gaat om gif, vertelde Pronk, verklaarde Faber
Om elf bestrijdingsmiddelen die schade doen
Dus wij verbieden die ellendetroep - maar toen*

*Toen kwam de sector als vanouds met kouwe drukte
En met gejack: Het zijn onmisbare produkten
En dus zei de Tweede Kamer, liever hersenloos dan moe
Kom, we staan die rotzooi weer voor zes jaar toe*

*Ze gaan weer spuiten
Al zijn het water en het land
Totaal verzadigd onderhand
Ze gaan weer spuiten*

*Al is er nergens een stuk grond
Nog onbezwaarderd en gezond
Ze gaan weer spuiten*

*Ze hebben jarenlang de tijd gehad, zei Tommel
Om iets vervangends te bedenken voor hun rommel
Maar ja, ze zweren bij hun gore farmaceuten
Ze gaan weer spuiten
Op ons voedsel, want dat moet*

*Ze gaan weer spuiten
En de Kamer vindt het goed
Ze gaan weer spuiten
En al wat leeft en al wat groeit
Wordt weer genadeloos besproeid*

*Ze gaan weer spuiten
De sector zegt: Het is vereist
Dus stik maar met je Rode Lijst*

*Ze gaan weer spuiten
Ze gaan weer spuiten op de bloemen en de krotten
Ze gaan weer spuiten op de bodem en de sloten
Ze zijn weer zes jaar door geen zinnig mens te stuiten*

*Ze gaan weer spuiten
Links en rechts en middenin
Ze gaan weer spuiten
Voor het nationaal gewin*

*Ze gaan weer spuiten
Want ze mogen weer naar buiten
Van CDA en SGP en GPV en RPF
De frisse rentmeesters der Schepping met hun goddelijk besef*

*Samen met de VVD
Vastbesloten om per se
Onze aarde te verwoesten met hun stomme, economische besluiten*

*Ze gaan weer spuiten
En democratisch is 't vast een goed verhaal
Maar de duivel mag ze halen - allemaal!*

MIJMERINGEN BIJ HET EIND

VAN DE GANZENJACHT

Telkens als een aangeschoten dier mijn pad kruist erger ik mij mateloos. Zo ook op 14 november 2000 toen ik op de Griendweipolder op het eiland Tiengemeten achtereenvolgens een aangeschoten grauwe gans en een zeldzame casarca aantrof. De casarca zal door de hufter die hem schoot wel aangezien zijn voor een nijlgans daar beide soorten in de vlucht opvallend witte voorvleugels vertonen.

Natuurmonumenten, dat Tiengemeten enkele jaren geleden, namens en met geld van de overheid kocht van de verzekeringsmaatschappij AMEV voor circa 35 miljoen gulden (geschatte winst voor de AMEV is 33 miljoen!) liet na voor dit vorstelijke bedrag een jacht- en pachtvrij eiland te eisen. En naar het schijnt worden de lokale jachtzaken momenteel behartigd door een personeelslid dat in zijn vrije tijd in het buitenland op berenjacht gaat. Het personeelsbeleid van Natuurmonumenten is altijd al ondoorgrondelijk geweest.

Toch is de situatie rond het Haringvliet de laatste tien jaar aanzienlijk verbeterd. Vóór die tijd werden iedere winter op verschillende plaatsen langs de oever tientallen aangeschoten ganzen aangetroffen. Overall, zowel in als buiten de reservaten werd op ganzen geschoten. Ook beschermde soorten zoals de brandgans werden niet ontzien. Ik herinner mij hoe een vriend mij opbelde met de mededeling dat hij 's middags

langs de kust van Flakkee de beroemde kunstschilder van onder andere jachttaferelen, wijlen Rien Poortvliet, een - beschermde - brandgans had zien schieten. Op mijn vraag of hij een en ander bij de politie had gemeld zei hij: *'Heeft geen enkele zin want de plaatselijk politiecommandant is een fanatiek jager'*! En zo was het ook, want als er iets in de vijftienvijftig jaar strijd tegen jacht duidelijk is geworden, dan is het wel de aanwezigheid van structurele corruptie in onze maatschappij rond jacht in al zijn geledingen.

Evenwicht?

In volstrekte onschuld trokken wij, jonge natuurbeschermers, in de jaren zeventig ten strijde, gewapend met biologische, juridische en ethische argumenten, in de overtuiging dat we moeiteloos politiek en wetenschap voor onze zaak zouden winnen. Was het immers niet zo dat het gros van de Nederlanders tegen dierenkwelling was? En daar lag de waarschuwing als het ware in opgesloten want als dat zo was waarom floreerde de jacht dan eigenlijk nog steeds. Goed, de jagers hielden de dierenbeschermers voor dat zonder hun inspanningen het biologisch evenwicht ontregeld zou raken en daar hadden de dierenbeschermers niet van terug. Maar iedere bioloog kon die lariekoek toch moeiteloos doorprikken. Waarom

Een kolgans 'gespietst' op twee palen in de Bantpolder (foto: Jürgen Klünder in 1983).

Iedere winter werden op verschillende plaatsen langs de oever van het Haringvliet tientallen aangeschoten ganzen aangetroffen (foto's: Norman van Swelm).

deden ze dat dan niet? Biologen van naam en faam steunden de jagers en onderstreepten dat zonder jacht het eind van onze rijke natuur in zicht was. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer had zelfs een afdeling Wildbiologie. Waarom in hemelsnaam? De term wild omvatte toch slechts een aantal ogenschijnlijk willekeurig bijeen geharkte diersoorten die geen enkele biologische samenhang vertoonde.

Belangenverstrengeling

Onze naïviteit was van korte duur. Kritiek op jacht was niet bevorderlijk voor je carrière en daarom kon je als wetenschapper of ambtenaar beter doen of je gek was. Jagers trof je overal aan maar op sommige plaatsen ontdekte je ze pas na diepgaand onderzoek. In tegenstelling tot andere hobbyisten waren ze niet te beroerd om op slinkse wijze en zonder enige terughoudendheid hun privé-belangen ook in hun dagelijkse werkkring te behartigen. In die tijd was privacy nog niet zo op het neurotische af beschermd als nu en kon je op het ministerie van Landbouw lijsten met namen en adressen krijgen van alle soorten vergunninghouders. Ze werden zelfs gepubliceerd. Behalve van jachtaktehouders, die werden door de ambtelijke top van het ministerie zorgvuldig gekoesterd. Berucht waren natuurlijk de jagers in natuurbeschermingsorganisaties die daar volmaakt onschuldig 'op uitnodiging' deel uit maakten van het bestuur. Keiharde gevechten bleken nodig om organisaties als Vogelbescherming, Natuurmonumenten en de 'Landschappen' op het rechte spoor te krijgen. En blijvende waakzaamheid was geboden. Duidelijk werd ook de verwevenheid die bestond tussen ambtenarij, particuliere natuurbescherming en politiek. Voor ons, jongelui, openbaarde zich een wereld van list en bedrog. Standpunten werden geformuleerd en door ledenvergaderingen geaccepteerd zonder ooit in de praktijk toegepast te worden. Met name waar het ging om jachtverhuur van (overheids)gronden werden vaak snel nog even langdurige jachtcontracten gesloten ook al wist men dat

dit in strijd was met de instructies. Wonderlijk genoeg leidde dit soort activiteiten nimmer tot ontslag. Nou ja, wonderlijk, de heren wisten dat er in de gelederen boven hen altijd rugdekking was en dat de tussenliggende beleidslagen te slap of te machteloos waren om een gevaar te vormen!

Politiek

Aan het eind van de jaren zeventig, toen een wijziging van de jachtwet ophanden was, richtten wij ons tot de Tweede Kamer. Onze aanhang, zo analyseerden wij, moest gezocht worden bij de kiezers van PvdA, VVD en de PPR (Politieke Partij Radicalen, een afsplitsing van het CDA en voorloper van Groenlinks). D'66 was, vanwege de steun aan de aanleg van een snelweg door het landgoed Amelisweerd bij Utrecht, als milieupartij finaal door de mand gevallen. Het CDA (waarover later meer) en de kleine Christelijke partijen zagen jacht als een boerenbelang en van hen was niets te verwachten. Tientallen amendementen op het wijzigingsvoorstel van de Jachtwet formuleerden we op de fractiekamer van de PPR en werden vervolgens door die partij ingediend. Velen haalden het niet maar desondanks gingen we niet met lege handen naar huis. Ere wie ere toekomt, het VVD initiatief om het gebruik van de afschuwelijke klemmen te verbieden haalde het gelukkig ruimschoots maar ook, dankzij onze inzet, een absoluut verbod op het gebruik van gif alsmede een verbod op het levend transporteren van in eendenkooien gevangen eenden.

Jager toont een geschoten kolgans (foto's: Jan van Dieren).

Zeer teleurstellend was het gedrag van de PvdA, vooral als gevolg van de toen net als thans in zwang zijnde benoemingen op ideologische in plaats van kwalitatieve overwegingen. Net als nu Faber, was er toen de niet door enige kennis gehinderde ijdele en ongehoord eigenwijze De Boois, die door de jagers met fluwelen handschoenen werd ingepalmd. Voor de PvdA'ers onder ons was en is het gedrag van de PvdA een complete deceptie. Tijdens de behandeling van de Jachtwetswijziging werd er door D'66 op aangedrongen een allesomvattende Faunawet op te stellen. Zoals bekend werd aan die wens pas in de negentiger jaren tegemoetgekomen maar is de inhoud nog steeds onduidelijk. Intussen is de Vogelwet 1936 volledig ondermijnd, aanvankelijk door initiatieven van PvdA kamerlid Swildens, later door het zogenaamde Vergy arrest van het Europese Hof waardoor valkeniers en kooivogelhouders vrij spel kregen.

CDA en rentmeesterschap

Het tegenwoordig zo geroemde 'poldermodel' (eerlijk zullen we alles delen, ik een beetje meer dan jij!) is verre van nieuw. Dankzij die verdeelsleutel claimde en kreeg het CDA jarenlang in iedere regering waaraan het deelnam 'Landbouw en Visserij', later aangevuld met 'Natuurbeheer'. Het CDA was er immers voor de boeren? En dus werd het ministerie voor de boeren. Algemeen belang? Nooit van gehoord! Andere belangen? Weg ermee! Ik vraag me af of er in de parlementaire

geschiedenis van ons land een vergelijkbaar voorbeeld te vinden is van een zo openlijk bedreven en brutale belangenverstrengeling als op het ministerie van Landbouw onder CDA bewind. Het CDA dat 'rentmeesterschap' hoog in het vaandel droeg negeerde iedere waarschuwing dat het met de landbouw en de visserij de verkeerde kant op ging en dat de schade aan natuur en milieu onomkeerbaar dreigde te worden. Een Goddelozer beleid kan men zich nauwelijks voorstellen. Boeren hadden daarbij een almachtige positie. Zowel in de landbouw als in de visserij kan het gevoerde beleid het best worden gekarakteriseerd als 'de meest gesublimeerde roofbouw aller tijden!' 'Zure regen', overbemesting, overmatig pesticidengebruik, ruilverkaveling, waterstandverlaging, verdroging, ongeëvenaard intensief grondgebruik, verlies aan biodiversiteit, overbevissing, verontreinigd drinkwater: allemaal de vruchten van het CDA beleid in de zeventiger en tachtiger jaren. Dat kon natuurlijk niet blijven doorgaan en toen zelfs het CDA dat begon in te zien werd het van de ene op de andere dag in de steek gelaten door de beroepsgroep die het zo trouw en blind gediend had en verloor het de verkiezingen. De boeren zitten nu bij de WD en proberen daar nu de zaak onder controle te krijgen zoals afgelopen zomer bleek toen 'Boer Geluk' de landbouwspecialisten van reces terugriep teneinde het gebruik van bestrijdingsmiddelen, die al lang niet meer gebruikt mogen worden, te handhaven. En Pronk, de milieuminister ging door de knieën. De VVD voert nu

een beleid dat populistischer is dan ooit tevoren. Een waarschuwing is op zijn plaats: boeren verdwijnen soms even snel als ze gekomen zijn!

Paars

Toen de nieuwe poldercoalitie van PvdA, VVD en D'66 aantrad was de vaderlandse pers euforisch. Onder 'Paars' zou alles anders zijn, lees beter. Ik kan mij wel een aantal categorieën voor de geest halen met name de bouwers. De huizen-, wegen- en tunnel-

*Kolgans doorzeeft met hagel
(foto: Rob Busser).*

Apporterende jachthond tijdens de ganzenjacht (foto: Jan van Dieren).

bouwers zijn voor PvdA en VVD geworden wat de boeren voor het CDA waren. Vanaf zijn aantreden heeft Kok er alles aangedaan om de weg vrij te maken voor een ongebreidelde toename van de bebouwing van ons land te beginnen met de afschaffing van het zogenoemde Kroonberoep. Een schandelijke aantasting van de democratische rechten van de burger. Kok ruimde iedere hindernis, die het volbouwen van ons land in de weg stond, op. En de vaderlandse pers bleef kritikloos en euforisch volgen. 'Werk, werk, werk' vormde de nieuwe basis voor verdere roofofbouw. Het opjagen van de economie, het uiteenjagen van de gezinnen, het direct en indirect stimuleren van mobiliteit en immigratie konden natuurlijk niet zonder gevolgen blijven. De luchtverontreiniging nam dramatisch toe en toen het ministerie van Volksgezondheid waarschuwingen deed uitgaan bij ernstige smogvorming waren de PvdA-er Patijn en de VVD-er Bolkestein er als de kippen bij om de gevaren weg te wuiven en de maatregel om zeep te helpen. Er zijn natuurlijk nog steeds trouwe aanhangers van de PvdA die denken dat die partij een warm hart heeft voor een gezond milieu en een rijke natuur en die met weemoed terugdenken aan de tijd vóór de Tweede Wereldoorlog toen de socialisten, en zij niet alleen, zich inzetten om de arbeidersjeugd uit de verstikkende steden te halen en van de verfrissende natuur te laten genieten. Onder hen de grondleggers van de Nederlandse natuurbescherming. Zij zullen toch wel pijnlijk getroffen zijn door een figuur als Patijn, nota bene één van hen, die de verstikkende smog koestert?

In het begin van de zeventiger jaren concludeerde de vooraanstaande PvdA-er Prof. Muntendam: *'Wij groeien vast in tal en last'*! En dat was nog maar bij een bevolking van zo'n elf miljoen! Hij adviseerde om per gezin hoogstens twee kinderen te nemen, zo gezegd, zo gedaan. Toen kwam Den Uijl en in zijn kielzog Pronk en was het gedaan met een terughoudende bevolkingspolitiek. En nu zit het land stikvol, met zestien miljoen tot de nok gevuld, en mogen we van Pronk niet zeggen 'dat Nederland vol is'! Nee Pronk maakt zelfs de weg vrij voor het verder volbouwen van Nederland, de Randstad in het bijzonder, met fraaie termen zoals Randstadmetropool! Het is toch wrang

Persbericht van 15 november 2000

Na 25 jaar strijd eindelijk algehele jachtstop op overwinterende ganzen

De Faunabescherming, die sinds haar oprichting heeft geijverd voor de bescherming van ganzen, is verheugd over het jachtverbod dat staatssecretaris Faber nu heeft afgekondigd.

In het najaar van 1999 werden de in Nederland overwinterende ganzen door het ministerie van Landbouw beschermd verklaard en werd de jacht op deze dieren gesloten. Dit bleek echter een papieren bescherming te zijn. In de winter die volgde werden er namelijk met toestemming van datzelfde ministerie duizenden overwinterende ganzen op vergunning doodgeschoten. De Faunabescherming heeft tegen deze gang van zaken direct bezwaar ingediend bij het ministerie van LNV. Inmiddels is het afgelopen winterseizoen geëvalueerd en blijkt dat het doden van deze dieren afgezien van ongewenst ook nog eens onnodig is geweest. De schade die door dit afschot drastisch had moeten afnemen is nauwelijks beperkt. Het ministerie heeft daarom recent besloten dergelijke afschotvergunningen in de toekomst niet meer te verlenen.

In 1987 is, dankzij acties van De Faunabescherming, het gebruik van levende lokganzen al verboden. In september vorig jaar is door de staatssecretaris van Landbouw besloten om, vooruitlopend op de Flora- en faunawet de jacht op overwinterende ganzen geheel te sluiten. Hiervoor werd verwezen naar het uitgangspunt van bescherming in deze nieuwe wet en naar de internationale verantwoordelijkheid van Nederland als opvanggebied voor overwinterende ganzen. Vervolgens heeft datzelfde ministerie van LNV, juist voor die delen van het land waar de meeste ganzen overwinteren, in totaal 74 vergunningen verleend voor het 'verjagen' van grauwe ganzen, kolganzen en rietganzen van de meest schadegevoelige percelen met gebruik van het geweer. Bovendien was het op grond van deze vergunningen mogelijk om de hele dag op de ganzen te schieten, terwijl de jacht op ganzen al vele jaren was beperkt tot 10.00 uur 's morgens. Tegen een aantal van deze vergunningen is De Faunabescherming proefprocessen begonnen bij de Arrondissementsrechtbank in Amsterdam. Onze vrees was dat het aantal ganzen dat zou worden geschoten groot zou zijn. Bovendien verbruiken de dieren extra veel energie wanneer zij steeds weer worden verjaagd waardoor de schade ook niet daadwerkelijk kon verminderen.

Inmiddels is de afgelopen winterperiode geëvalueerd en hieruit blijkt dat onze vrees gegrond was. Er zijn volgens het ministerie de afgelopen periode een 'substantieel aantal' ganzen geschoten. Uit het evaluatierapport van het ministerie zelf blijken er zelfs circa 14.000 te zijn geschoten! Daarnaast bleek de schade niet substantieel te zijn verminderd maar eerder verschoven. Het ministerie heeft dan ook inmiddels terecht besloten in de toekomst geen vergunningen meer te verlenen voor het doden van overwinterende ganzen.

De dieren mogen uiteraard wel van zeer schadegevoelige percelen worden verjaagd, maar daarbij mogen dan voortaan uitsluitend diervriendelijke verjaagmiddelen worden gebruikt en is het geweer taboe.

De Faunabescherming

om Kok en Pronk te zien opereren op zo'n klimaatconferentie in Den Haag. Maar de pers, inclusief de zogenaamde kwaliteitskranten, blijven 'Paars' kritiekloos volgen!

'Verloren?'

Bij thuiskomst op 14 november 2000 bereikt mij de mededeling dat staatssecretaris Faber de ganzenjacht op winterganzen geheel heeft gesloten. Vorig jaar zei ze dat ook al maar ondertussen werden in landbouwgebieden even vrolijk massaal afschotvergunningen uitgereikt. Er was zelfs een geval in de Hoekse Waard van een jager die in het te beschermen gewas plastic lokganzen plaatste om er vervolgens van de aangetrokken ganzen zo'n zeventig dood te schieten. De door geërgerde omstanders gealarmeerde politie stond machteloos want *'in de vergunning stond niet dat het gebruik van lokganzen verboden was'*! Faber zal de

boeren wel heel veel schadevergoeding hebben beloofd net als de palingvissers in het IJsselmeer nadat ze met het uitroeien van de Paling miljoenen hadden verdiend. Nu de kokkelvissers nog die de staatsnatuurreservaten Waddenzee en Oosterschelde verwoesten. Bedelf ze maar onder miljoenen gemeenschaps-geld. En wat te denken van de haringvissers die de Noordzeeharing uitroelden terwijl de visserijbioloog Corten, die er in NRC-Handelsblad publiekelijk voor waarschuwde, door het ministerie op non-actief werd gesteld en nog steeds niet gerehabiliteerd is!

In 1975 was ons land nog 120.000 paar grutto's rijk, 80% van de wereldpopulatie! Nu in 2000, nadat de politiek het krankzinnige idee accepteerde dat het wegwerken van mestoverschotten via mestinjectering goed voor het milieu zou zijn, zijn er misschien nog 60.000 paar en geven we boeren subsidie om ze te 'beheren'! Nou dat duurt geen vijftientig jaar meer en dan zijn we de grutto voorgoed kwijt. En de pers blijft 'Paars' enthousiast en kritiekloos volgen. Moge God dit land redden. Iemand anders zie ik het niet doen.

Norman van Swelm

Ganzen, geschoten tijdens een massale jachtpartij bij Kamperveen in 1986 (foto: Har Pluijmakers).

Een groep rustende grauwe ganzen (foto: Jacques v.d. Neut).

Een belangrijk deel van onze grotere natuurgebieden wordt beheerd door slechts een handjevol terreinbeheerders. De belangrijkste spelers zijn Natuurmonumenten, de Provinciale Landschappen en Staatsbosbeheer. Bij al deze organisaties vormt de problematiek rond de plezierjacht belangrijke gespreksstof, maar vrijwel steeds kenmerkt het beleid op dit gebied zich als 'zwalkend' tussen 'toegeven aan de publieke opinie', 'bescherming van (bedreigde) diersoorten' en 'goede maatjes blijven met jagers en boeren'. Dat laatste betekent meestal dat er naar het geweer moet worden gegrepen. Gelukkig is dat, dankzij wettelijke maatregelen, in natuurgebieden verboden. Je zou dus mogen verwachten dat alle grotere terreinbeheerders, of ze nu een particuliere achterban hebben of een overheidsinstantie zijn, erbij gebaat zijn om met het Wetboek in de hand de (plezier)jacht in door hun beheerde gebieden zonder enige terughoudendheid te kunnen verbieden. Niets te maken met overdreven landbouwschade, zogenaamd noodzakelijk beheer of jammerde jagers die dreigen met

Ganzen in Zeeuws Vlaanderen

'anders trekken we ons ook terug uit ons andere natuurbeschermingswerk'. Terecht een prachtig hulpmiddel om onze natuurgebieden ook echt aan de natuur over te laten. Koren op de molen van Staatsbosbeheer, die ons de laatste tijd bestookt met hun informatie over hun belangrijke taak als natuurbeschermingsorganisatie, zou je denken. Maar helaas kwamen we deze zomer weer eens bedrogen uit...

Tot vorig jaar was de jacht op grauwe ganzen, kolganzen en rietganzen van 1 september tot 31 januari toegestaan. Jagers konden zelf bepalen wanneer en hoeveel van deze dieren ze wilden schieten. In 1999 bepaalde het ministerie van Landbouw echter dat de jacht op deze ganzen vanaf september dat jaar officieel werd gesloten. Het argument daarvoor was dat ons land een internationale verantwoordelijkheid heeft voor trekvogels en dat, vooruitlopend op de Flora- en faunawet, de bescherming van deze dieren dient te prevaleren. Prachtige woorden. Maar desondanks

bepaalde datzelfde ministerie enkele maanden later dat in veel provincies vergunningen mogen worden afgegeven om ganzen af te schieten als daarmee schade aan landbouwgewassen kan worden voorkomen. Draaikonterij van het ministerie dus, die lijnrecht indruist tegen de afspraken die er in de Tweede Kamer over dit onderwerp werden gemaakt. Nog gekker wordt het als je bedenkt dat buiten het ganzenschietseizoen vrijwel altijd op deze dieren mag worden gejaagd omdat voor zogenaamde 'overzomende' ganzen vrijwel zonder uitzondering afschotvergunningen worden verleend. Trekkende dieren genieten dus de status van 'beschermd dier' terwijl individuen van dezelfde soort, die zich hier in onze natuurgebieden voor het eerst sinds anderhalve eeuw kennelijk weer zó veilig voelen dat ze zich er voort willen planten, plotseling vogelvrij worden. Een redenering, die ongetwijfeld is uitgedacht om de (internationaal afgedwongen) richtlijn om niet meer op

trekvoegels te jagen, te omzeilen. Niettemin is het een feit dat ganzen dankzij deze richtlijn gemakkelijk van jacht zouden kunnen worden gevrijwaard. Iedere natuurbeschermingsorganisatie zou de kans om geweren te weren met beide handen aangrijpen. Zo niet Staatsbosbeheer. Deze organisatie heeft kennelijk andere belangen, bijvoorbeeld in het natuurgebied Canisvliet, ten zuiden van Westdorpe, in Zeeland. Door de rust terug te laten keren werd het gebied weer aantrekkelijk als broedterrein voor ganzen, die daar dan ook dankbaar gebruik van maakten. Goede zaak, zou je zeggen, dat dieren die door bejaging en gebrek aan geschikte leefruimte in de vorige eeuw als broedvogel uit ons land verdwenen, nu weer uit zichzelf terugkomen. Daar kan menig herintroductie-programma een puntje aan zuigen. Bij Staatsbosbeheer dacht men er echter anders over. De klachten van boeren rondom het natuurgebied en, wie zal het zeggen, de druk van lokale WBE's, bleek voor SBB sterker dan de noodzaak tot bescherming van het natuurgebied en men besloot om, ondanks de status van Canisvliet, jagers uit te nodigen om ganzen af te komen schieten. Een volstrekt onrechtmatige daad, want behalve dat er, zoals gezegd, in een natuurgebied niet mag worden gejaagd heeft Staatsbosbeheer helemaal niet de bevoegdheid om zonder vergunning op ganzen te

(laten) schieten. Natuurlijk valt Staatsbosbeheer van alles te verwijten maar dit laat onverlet dat de plaatselijke jagers, de wildbeheereenheid hadden moeten bedanken voor de eer. Zij zijn dan ook degenen die willens en wetens de overtreding begaan en het is dan ook volstrekt terecht dat De Faunabescherming aangifte heeft gedaan van overtreding van de Jachtwet door de leden van de betrokken wildbeheereenheid, WBE Axel. Of De Faunabescherming in deze in het gelijk gesteld wordt of niet is eigenlijk niet zo relevant. Veel belangrijker is het dat een overheidsinstantie die namens het Nederlandse volk grote natuurgebieden in ons land beheert zichzelf rechten toekent die het helemaal niet heeft! Nog erger is, dat de organisatie zich klaarblijkelijk laat (mis)leiden door een kleine groep van mensen, die kwade bedoelingen heeft met onze in het wild levende dieren. Hoewel Staatsbosbeheer een landelijke organisatie is, blijkt steeds weer dat de verschillende districten een hoge mate van vrijheid van handelen hebben of zich die toeëigenen. Dat is ongetwijfeld de belangrijkste oorzaak van het feit dat in sommige districten paal en perk wordt gesteld aan de jacht terwijl in andere zelfs illegale praktijken niet worden geschuwd. Het wordt tijd dat er meer eenheid komt in het beleid van SBB, niet alleen naar buiten maar ook naar binnen toe. Dat beleid moet de geest van de moderne natuurbescherming ademen, dus zonder of met zo weinig mogelijk menselijk ingrijpen en niet alleen op papier maar bok in de praktijk worden vormgegeven.

Grauwe ganzen tussen distels en zwartbontvee (foto: Norman van Swelm).

Pauline de Jong en Gerard Ellenbroek

DE REEËNFIEP

De reeënbronst is voorbij. In juli/augustus heeft de reebok zijn territorium afgebakend. Iedere reegeit die zich hierin bevindt, kan een bezoek van hem verwachten. Met warm weer begint de bronst eerder dan wanneer het regenachtig is. De reebok blijft een tijdje bij de geit totdat hij haar een paar keer beslagen heeft. Tijdens de bronst laat een reegeit de zogenaamde 'reeënfiep' horen. Dit is te vergelijken met een hoge toon van een fluitje. Door zo'n fiep na te doen kun je als fotograaf een bok heel dichtbij lokken om bijvoorbeeld een betere opname te maken. Het best lukt dat bij jonge bokken. Vroeger is het me wel eens gelukt om een fiep na te bootsen. Natuurlijk is het lokken van een reebok met zo'n fiep niet alleen de fotografen opgevallen. Ook jagers maken graag gebruik van middelen om een ree dichterbij te lokken en omdat er in Nederland tienduizenden jagers rondlopen is er een goede markt voor dit soort

jachtartikelen. Je begrijpt het al: jagers hebben fluitjes waarmee ze bronstige reegeiten kunnen nabootsen. En niet alleen reegeiten. Ook voor het nadoen van het geluid van een klagend konijn bestaan er fluitjes. In dit geval om een vos te lokken. Al een paar jaar dacht ik dat ik zo'n reeënfiepfuitje zelf ook wel zou willen hebben om een reebok dichtbij de lens te lokken. Maar ja, waar koop je zo'n ding. In een jachtwinkel! Na lang gearzeld te hebben heb ik begin dit jaar de stoute schoenen aangetrokken en ben naar de plaatselijke jachtwinkel gegaan. Een beetje zenuwachtig stapte ik naar binnen. Een dame kwam op mij af en vroeg met een Duits accent waar ze me mee van dienst kon zijn. Ik dacht bij me zelf, dat begint al goed: De jachtwinkel en de Duitse taal horen echt bij elkaar. Het stelde me niet echt op m'n gemak. *'Ik kom voor een reeënfiep'*, mompelde ik. Achter u, in de vitrinekast meneer, antwoordde ze. Ik

keek naar wat fluitjes in diverse soorten en maten en vroeg naar de kenmerken. Ik had me door een collega-fotograaf laten vertellen wat de beste keus was en vroeg naar zo'n exemplaar. Helaas bleek dit type uitverkocht. Na wat doorvragen zei ze: *'Ik haal de jager er we! even bij'*. Die zou me beter kunnen helpen. Ze liep naar een afgesloten kantoortje in de winkel.

Intussen keek ik wat rond in de winkel en zag prachtige beelden staan van een reebok, een wild zwijn, een edelhert en een eland. Als dierenliefhebber spreken de beelden me erg aan en ik twijfel nog of ik er één zal kopen. Dan komt de jager binnen en tegelijkertijd steekt er nog iemand z'n hoofd door de deuropening om te zien welke klant (jager) er een fiep wil kopen. De jager, een aardige man, die waarschijnlijk ook de eigenaar van de winkel is, vraagt of ik bekend ben met het fenomeen fiepen. Niet echt, antwoord ik.

Uitgebreid begint hij te vertellen over het fiepen en over de reeënbronst. Ik luis-ter aandachtig. Hij demonstreert verschillende fiepen en adviseert mij. Een klant van hem had tijdens deze bronsttijd in de polder al drie bokken geschoten, gebruik makend van zo'n fiep. Ik kon zijn telefoonnummer wel krijgen als ik nog meer wou weten over het fiepen. Vervolgens ging het gesprek over op ganzenfluitjes en op konijnenfluitjes, waarmee vossen worden gelokt. Zelf had hij het wel eens op de vos 'gezet' en het fluitje uitgeprobeerd. Toen er een vos voorbij kwam reageerde deze niet op het geluid. *'Maar ik had de vos wèl te pakken'*, verzekerde hij mij. Ik keek vluchtig de winkel rond of ik het dier ergens opgezet kon ontwaren en voelde me steeds ongemakkelijker. Ik dacht: *'Afrekenen en wegwezen'*. Na betaald te hebben (bijna 30 gulden), was ik blij weer buiten te staan. Met de reeënfiep.

Terug kijkend op het bezoek aan de jachtwinkel, was het gesprek interessant en merk je bij jagers ook een passie voor in het wild levende dieren. Ik zie de vergelijking met fotografen, die ook gepassioneerd zijn en, als zij de trekker overhalen, hebben ze een trofee aan de muur in de vorm van een mooie foto. Maar zij kunnen het dier nog een keer 'schieten' en nog een keer. De jager die schiet, doodt het dier en vernietigt daarmee wat hij mooi vindt. Waarom ruilen jagers hun geweer niet voor een foto-toestel? Dan kunnen ze iedere bronst dezelfde bok met een fiep voor de gek houden.

Geurt Besselink

